

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

4

MANİSA'NIN SOMA İLÇESİNDE BAŞTA 13 MAYIS 2014 TARİHİNDE OLMAK ÜZERE MEYDANA GELEN MADEN KAZALARININ ARAŞTIRILARAK BU SEKTÖRDE ALINMASI GEREKEN İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİNİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

19 Haziran 2014 Perşembe

MANİSA'NIN SOMA İLÇESİNDE BAŞTA 13 MAYIS 2014 TARİHİNDE OLMAK ÜZERE MEYDANA GELEN MADEN KAZALARININ ARAŞTIRILARAK BU SEKTÖRDE ALINMASI GEREKEN İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ TEDBİRLERİNİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

19 Haziran 2014 Perşembe

---0---

K O N U

Sayfa

Yabancı ülkelerden gelen sendikalar ve Türkiye Maden İşçileri Sendikası ile MTA Genel Müdürlüğü temsilcilerinin sunumları ve TKİ Kurumu'nun madenlerdeki işletmecilik sistemi ve Soma özelinde işletmecilerle yapılan sözleşmeler hakkındaki sunumları

1:37

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

BİRİNCİ OTURUM

1:10

Andrew VICKERS (İndustrial Küresel Sendikası Başkanı ve Avustralya Maden ve Enerji Sendikası (CFMEU) Genel Sekreteri)	2, 8:9
Kemal ÖZKAN (İndustrial Küresel Sendikası Genel Sekreter Yardımcısı)	2:4, 5, 7, 9
Ulrich ECKELMANN (İndustrial Avrupa Sendikası Genel Sekreteri)	4
Joe DREXLER (Kanada Birleşik Çelik İşçileri Sendikası (USW) Stratejik Kampanyalar Başkanı)	5
Erick GCILITSHANA (Güney Afrika Birleşik Maden İşçileri Sendikası (NUM) İşçi Sağlığı ve Güvenliği Ulusal Sekreteri)	5:6
Hasan ÖREN (Manisa)	6
Martha LLALE (Güney Afrika Birleşik Maden İşçileri Sendikası (NUM) İşçi Sağlığı ve Güvenliği Hukuk Başkanı)	6:7
Faysal SARIYILDIZ (Şırnak)	7
İvan MOKHNACHUK (Rusya Maden İşçileri Sendikası (ROSUGLEPROF) Başkanı)	7:8
Fatoş GÜRKAN (Adana)	8
Erkan AKÇAY (Manisa)	8
Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)	8
Mahit YİĞİT (Türkiye Maden İşçileri Sendikası Genel Başkan Yardımcısı)	9:10

İKİNCİ OTURUM

11:37

İlker ŞENGÜLER (Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Temsilcisi Dr.)		11:14
Necati ÖZENSOY	(Bursa)	14, 24
Mustafa AKTAŞ (TKİ Genel Müdürü)		15:23, 24:28, 29:32, 33:34, 35:36, 37
Erkan AKÇAY	(Manisa)	23:24, 35, 36:37
Faysal SARIYILDIZ	(Şırnak)	28
Hasan ÖREN	(Manisa)	28:29, 31:32
Yılmaz TUNÇ	(Bartın)	32
Sakine ÖZ	(Manisa)	33
Selçuk ÖZDAĞ	(Manisa)	34:35

Açılma Saati: 11.32

Kapanma Saati: 17.28

BİRİNCİ OTURUM

19 Haziran 2014 Perşembe

Açılma Saati: 11.32

BAŞKAN: Ali Rıza ALABOYUN (Aksaray)

BAŞKAN VEKİLİ: Yılmaz TUNÇ (Bartın)

SÖZCÜ: Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)

KÂTİP: Fatoş GÜRKAN (Adana)

-----0-----

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli misafirlerimiz hoş geldiniz.

Bugün Komisyonumuzu ziyaret eden küresel sendikalardan 10 kişilik bir heyeti ağırlıyoruz.

Soma kazasının ülkemizde ve dünyada yapmış olduğu etki nedeniyle Komisyonumuzu ziyaret talebinde bulundular. Biz de yapmış olduğumuz görüşmede böyle bir ziyareti hem Soma için hem ülkemiz için hem de gelen sendika üyelerimizin bilgi ve tecrübelerinden yararlanılması açısından önemli gördük. Onların tecrübelerinden faydalanmayı, onların görüşlerinin bizlere katkı sağlayacağını umuyoruz.

Komisyonumuz Soma'daki 301 insanımızı kaybettiğimiz faciadan sonra kuruldu. Komisyonumuz partilerin, 4 tane grubumuzun oy birliğiyle yani bir anlamda, 550 milletvekilinin ortak görüşüyle kurulmuş bir komisyon. Bu anlamda, biz meseleye siyasi değil, meselenin bütün yönleriyle aydınlatılması için... Hem kazanın oluş nedenleri, sosyal boyutları ve bir daha bu kazanın olmaması için neler yapılması gerektiği konusunda, Komisyonumuz bu konuda çalışmaktadır. Bu çerçevede, ilk ziyaretimizi Soma'da yaptık, Komisyonumuzun ilk toplantısını Soma'da yaptık ve orada işçilerimizi dinledik değişik gruplardan, farklı sendikalardan, farklı siyasi tabanlardan işçilerimizi dinledik. Bu çerçevede, doğrudan kazaya maruz kalmış olan işçilerimizi dinledik, olayın içerisinde olan, kazayı bizzat yaşamış olan, onların tecrübelerini, hatta onların çözüm önerilerini aldık, ki bu, bizim için çok faydalıydı. İşçilerimizden aldığımız bu "feedback"lerin, raporumuzu hazırlamada bize çok büyük katkısı olacaktır. Biz sadece kazayı araştırmayacağız, kazanın yanında, belki oradaki üretim teknolojilerini, üretim sistemlerini, teknolojinin yanında, sözleşmeli, redevanslı üretim sistemlerini de dâhil topyekûn araştırmak niyetindeyiz. Amacımız meseleye topyekûn bir çözüm getirmek. Sizlerin geldiği ülkelerden de özellikle Kanada, Güney Afrika, buralar da kömür madeninin çok yoğun olarak üretildiği ülkeler ve buralarda kömürle ilgili, Amerika'da bir "coal act" kanunu var, Avusturalya'da benzer kanunlar var. Belki kömürü biz ayrı bir kanunla, Maden Kanunu'ndan ayırıp kömür için özel bir kanun düzenlemeyi amaçlıyoruz. İş sağlığı ve iş güvenliği konusunda çok köklü değişiklikler yapacağız. Bu çerçevede, sizlerin ülkelerindeki maden ocaklarını ziyaret etmek istiyoruz ve hâlihazırda yabancı ülkelerden gelen uzmanlarımızı da dinliyoruz, onların bilgilerine başvuruyoruz. Meseleye global anlamda köklü çözümler için ilk adımlarımızı atmış bulunuyoruz.

En büyük problemlerden biri de madencilikteki denetim. Denetim konusunda köklü önerilerimiz ve değişikliklerimiz olacak. Bu konuda denetimde bir yetki kargaşası var, bu yetki kargaşasını ortadan kaldırmayı amaçlıyoruz. Amacımız bir anlamda -301 insanımızı kaybettik ama- burada köklü çözümler için büyük adımlar atmak. Komisyonumuz 4 Haziranda kuruldu, şu an iki haftayı tamamladık, iki hafta içerisinde çok büyük mesafeler katettik. Öncelikle, Komisyon üyelerimizle Soma'da çalışan bir madeni yerinde gördük, ocağa indik, uzunayağa indik, üretimi yerinde gördük. Arkadaşlarımız en azından o madende çalışılan atmosferi teneffüs etti.

Bizim Komisyonumuza verilmiş olan süre Anayasa gereği üç aydır. Üç ay, artı, bir ay da uzatma verilmiştir. Bizim haziran sonunda Medisimiz kapandığı için Komisyon toplantılarımız devam edemeyecek ama Komisyonumuz teknik anlamda çalışmalarını devam ettirecek. Daha sonra, raporlarımızı yazacağız. Çok yetenekli ve konusunda uzman bir teknik kadroyla çalışıyoruz. Yasalarda gördüğümüz boşluklar, özellikle işçi sağlığı ve güvenliği konusunda atılması gereken konular, işçilerin yaşanabilir bir gelir elde etmesi konusunda çalışmalarımız ve tavsiyelerimiz olacak.

Asıl amaçlarımızdan biri "health and safety" ve "duty of care" Avusturalya'da olduğu gibi. Dolayısıyla, iş sağlığı ve güvenliğiyle sorumluluk zincirini oluşturmamız gerekiyor. Çünkü madenciliği biz normal bir iş sahası olarak görmüyoruz, madenciliğin bir kültür olduğuna inanıyoruz.

Ben ziyaretinizden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Sözü misafirlerimize vermeden önce Komisyon üyelerimizi tanıtmak istiyorum:

Yılmaz Tunç, Başkan Yardımcımız, Bartın Milletvekilimiz. Bartın ve Amasra bölgesi Zonguldak kömürlerinin bulunduğu bir bölge.

Ali Aydınlioğlu, Balıkesir Milletvekilimiz. Balıkesir de bizim hem kömür sahalarımızın olduğu ve 301 Soma işçimizin büyük bir kısmının, 104'ünün can verdiği bir ilimiz.

Fatoş Gürkan, Komisyon Kâtibimiz. Kendisi de Tufanbeyli, Adana'dan. Kömür ocaklarıyla çok yakından ilgilenen bir arkadaşımız.

Erkan Akçay, Milliyetçi Hareket Partisinden, muhalefeti temsilen aramızda. Kendisi de Manisa Milletvekili, Soma bölgesini en iyi bilen arkadaşlarımızdan. Kendisi de hem bölgesel sorumluluk içerisinde bizim Komisyonumuzda sorumluluk üstlendi.

Faysal Sarıyıldız, o da muhalefetten, o da Şırnak bölgesinden. Dolayısıyla, o da, kömürlerle yakın bir ilimizden geliyor. Komisyonumuza o çerçevede katkıları olmaktadır.

Muzaffer Yurttaş, Manisa Milletvekilimiz. Kendisi de kazanın olduğu Soma'dan. O da Komisyonumuza katıldığından beri katkıları olan bir arkadaşımız.

Hasan Ören, bizim muhalefet partimizden Manisa Milletvekilimiz. Madencilik konularını sürekli Mecliste gündemimize getiren ve Soma kazasının bulunduğu ili temsil etmektedir. Kendisinden de bu konuda büyük ölçüde yararlanmaktayız.

Bunun yanında, biz tabii, toplam 17 üyeyiz. Aşağı yukarı 8 üye buradayız, diğer arkadaşlarımızın da değişik toplantıları olduğu için katılamadılar. Bu hafta sonu değil, önümüzdeki hafta sonu Zonguldak madenine gideceğiz tekrar, orada yer altına "underground"a gireceğiz, işçilerimizle buluşacağız, çalışma şartlarını göreceğiz. Yani, bu çerçevede Komisyonumuz bitene kadar belki 6-7 tane değişik ocağı ziyaret etmek istiyoruz Türkiye'de, en azından 2 ocak da yurt dışından. Şu anki planlamamız böyle.

Ben geldiğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum, sözü Başkana vermek istiyorum.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Sayın komisyon üyeleri, öncelikle, bizi ağırladığınız için ve zamanınızı ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum size.

Öncelikle, biz sizin Komisyon olarak yenilikleri, iyileştirmeleri getirme ve olayla ilgili detayları ayrıntılandırmak konusundaki açık sorununuzun farkındayız. Öncelikle, buradaki çalışmalarınızı takdir ediyor ve Türkiye'deki kanuna getireceğiniz yeni düzenlemeler için size başarılar dilemek istiyoruz, bu konuda da inancımızı size belirtmek istiyoruz. Biz gerek IndustriAll olarak gerek burada katılan arkadaşlarımızın arasında diğer sendikalar olarak bu Komisyona bir katkıda bulunabilirsek seviniriz ve bu konuda biz taahhüt ediyoruz.

Öncelikle kendimi tanıtmak istiyorum. Daha sonra Kemal Bey'e bizim heyetimizin üyelerini tanıtmak için sözü vereceğim: Benim adım Andrew Vickers, IndustriAll Küresel Başkanıyım, IndustriAll Küresel Sendikası Başkanı olma imtiyazını taşıyorum. Diğer yandan, Avustralya Maden Enerjisi Sendikası Genel Sekreteriyim. Şunu da belirtmek istiyorum: Sendikacı olmadan önce kendim de bir kömür işçisiydim, babam da bir kömür işçisi. Kömürcülük benim kendi yaşam tarzım ve yine, buradaki kömür madenlerinde kaybedilecek 1 yaşamın bile önemli olduğunu belirtmek istiyorum.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Sayın Başkan, değerli üyeler; çok teşekkür ediyoruz bizi burada kabul ettiğiniz için.

Öncelikle, benim adım Kemal Özkan. Küresel Sanayi İşçileri Sendikası IndustriAll'un Genel Sekreter Yardımcısıyım. Örgütümüz 142 ülkeden 50 milyonu aşkın işçiyi temsil ediyor. Örgütlü olduğumuz sektörler bütün üretim sektörleri, aynı zamanda enerji ve maden alanı. Yaklaşık 750 üye sendikamız var, bunun 60 tanesi madencilik sektöründen. Türkiye'den 19 üyemiz var. Aynı zamanda da hem Türkiye Maden-İş hem de Genel Maden-İş sendikaları bizim üyemiz efendim.

Efendim, ayrıca bizim Avrupa kolumuz var, Sayın Ulrich Eckelmann Bey. Avrupa kolumuz, Avrupa federasyonumuzun Genel Sekreter Yardımcısıdır. Kendisi Almanya kökenlidir ama Brüksel'den geliyor. Özellikle, Avrupa Birliğiyle olan münasebetlerimizi tesis eden, koordine eden ekibimizin başında. Hemen yan tarafımda, Rusya Maden İşçileri Sendikasının Genel Başkanı Ivan Mokhnachuk Bey var, Katerina Hanımefendi'yle beraber.

Biz bu heyetimizi oluştururken özellikle, büyük, önemli maden ülkelerinden seçtik. O bakımdan, hemen karşımda Güney Afrika'dan çok değerli 2 arkadaşım var. Kendileri Güney Afrika Ulusal Maden İşçileri Sendikası'ndan geliyor, kısa adı NUM, Martha Hanım ve Erick Bey. Kendileri özellikle, madencilik konusunda, iş sağlığı güvenliği konusunda özel ihtisas sahipleri. Hemen yanı başımda Joe Drexler Beyefendi var. Kendisi Kuzey Amerika'daki üye örgütümüz Birleşik Çelik İşçileri Sendikası'ndan geliyor. Aynı zamanda maden işçilerini de temsil ediyor. Kendisinin uzun yıllara sâri madencilik konusunda önemli deneyimleri var. Hemen burada, yan tarafta Glen Mpufane arkadaşım var. Kendisi bizim uluslararası federasyonumuzun madencilik bölümünden sorumlu direktörümüz. Kendisi de Güney Afrika kökenli eski bir madenci, maden işçisi ve iş sağlığı güvenliği konusunda önemli deneyimlere sahip.

Tekrar size şükranlarımızı ifade ediyoruz. Bu vesileyi, bu ortamı bize yarattığınız için.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Komisyonumuzla karşılıklı soru, bir diyalog içerisinde olabiliriz. Çünkü sizin tecrübeleriniz önemli, bize soracağınız şeyler önemli.

Öncelikle, sizin sormak istediğiniz şeyler varsa onları alalım, daha sonra biz sizlere belki sorular yönelteceğiz.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Efendim, eğer müsaade ederseniz biz kendi gözlemlerimizi, endişelerimizi ve dışarıdan olayı nasıl gördüğümüzü sizinle paylaşmak isteriz.

Öncelikle, grubumuz adına bir kez daha tüm Türkiye'ye, Türkiye Maden-İş Sendikasına, Soma bölgesine başsağlığı dileklerini iletme isteriz. Özellikle, kaybettiğimiz 301 madenci kardeşimizin nur içinde yatmasını hep beraber tanrıdan diliyoruz. Kendilerinin anısı sürekli bizimle var olacak. Ailelerine çok içten başsağlığı diliyoruz. Onların acıları bizim de acılarıdır. Evvelamirde, ilk girişte bunları özellikle belirtmek isterim efendim.

Tabii ki bu kaza ilk olduğunda bizde büyük bir üzüntü, infial ve de kızgınlık yarattı, bunu açıklıkla ifade etmeliyiz. Türkiye bildiğimiz gibi çok önemli, büyük üretim yapan bir maden ülkesi değil, ancak özellikle iş sağlığı ve güvenliği kayıtlarına baktığımızda rakamların son derece ürkütücü olduğunu ifade etmek isteriz. Bununla birlikte, şunu da ifade etmeliyim ki bu görüşlerimizi yalnızca bu kaza vesilesiyle ifade etmiyoruz, bu görüşlerimizi çok uzun yıllardır değişik Türkiye hükümetleri, bakanları ve değişik bürokratlarına doğrudan, resmî ve gayriresmî olarak ifade ettik.

Eğer bir analiz yaparsak olayın belli boyutları olduğunu görüyoruz. Birinci boyut olarak, Türkiye'de madencilik ekonomik anlamda işletilmesinde önemli sıkıntıların bulunduğunu düşünüyoruz. Bizim genel kanaatimiz o istikamettedir ki madencilik her ülke için önemli ve ulusal kaynakların gerek üretimi gerekse yaratılan katma değer bütünü ülkenin bütün vatandaşları tarafından paylaşılabilirliği çok önem arz ediyor. Bununla birlikte, son yıllarda gördüğümüz özelleştirme, redevans, taşeronlaştırma, alt işveren uygulamaları özellikle madencilikten yaratılan katma değer yatırımcılara aktarılması istikametinde çalışıyor. Bu bağlamda, özellikle çalışanların çalışma koşulları ve hayatları pahasına bir kaynak aktarımının fiilî olarak gerçekleştiğini tespit ediyoruz. Dolayısıyla, bu ekonomik madencilik modelinin sorunun kaynağında önemli bir yer aldığını burada hep birlikte ifade etmek isteriz.

Tabii, üzücü olan şu ki yalnızca madenler özelleştirilmiş ya da taşeronlaştırılmış değil, aynı zamanda işçilerin sağlığı ve güvenliği de özelleştirilmiş ve taşeronlaştırılmış olduğu yaşadığımız gerçeklikte maalesef karşımıza geliyor. Bu bağlamda, bu ekonomik modelle ilgili önemli bir değişimin özellikle madencilik yasası tartışılırken ele alınması ve kesin kuralara bağlanarak tüm toplumun ve özellikle çalışanların faydasına olabilecek bir sistemin oturtulmasının mutlak gerekli olduğunu ifade etmek istiyoruz.

İkinci önemli ana başlık, işçi sağlığı ve güvenliği konusunda Türkiye'de özellikle madenlerde bir genel politika ve anlayış eksikliğinin yoksunluğudur, bunu özellikle altını çizerek belirtmek isteriz. Ve biz, özellikle, uzun yıllardır Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun 176 sayılı Madenlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından onaylanması ve hayata geçirilmesinin çok hayati bir öneme sahip olduğunu ifade ettik ve ifade etmeye devam ediyoruz. Zateniz konuşmanızda ifade ettiniz, bir kültür oluşması istikametinde, bunu son derece önemli mütalaa ediyorum ve bizim Türkiye'deki madencilik sektöründe önleyici bir sağlık ve güvenlik kültürünü mutlaka yerleştirmemiz gerekiyor. Dolayısıyla, bunu yalnızca istemek yetmiyor, bunun mekanizmalarını kurmamız lazım. 176 sayılı Sözleşme özellikle planlama, gerçekleştirme, kontrol etme ve işletme açısından önemli hükümler içeriyor. Bunun için çok bütünlüklü, insicamlı ulusal bir, madenlerde sağlık ve güvenlik politikasına ihtiyaç var. Bunun yasalarla ve teknik standartlarla teçhiz edilmesi gerekiyor. Burada özellikle, düzenli olarak gözden geçirmeler, raporlamalar, araştırma prosedürlerinin olması son derece elzem.

Bu arada, özellikle madencilik alanında, istatistiklerde, kayıtlarda önemli bir iyileştirme ve gerçeği yansıtanın söz konusu olması gerekir. Yalnızca, kazalar değil, aynı zamanda, yaralanmaların, hastalıkların da önemli ölçüde kayıt altına alınması gerekir. Şu an itibarıyla, istatistiklere baktığımızda önemli bir farklılığın olduğunu görüyoruz. Rapor edilen rakamlarda mesela kazalar çok yüksek, çok az sayıda hastalık var, normal koşullarda bunun tam tersi olması lazım. Dolayısıyla, ulusal istatistiklerde ve raporlamalarda önemli ölçüde sıkıntı olduğunu ifade etmeliyim.

BAŞKAN – Meslek hastalıkları konusunda, değil mi?

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Evet efendim.

Ve nihai olarak, özellikle işçilerin ve temsilcileri olan sendikaların tüm süreçlerde, politika oluşturmada, uygulamada önemli yerlerinin, katkılarının olması mutlaka gerekiyor, bunun kurumsallaştırılması gerekiyor. Dolayısıyla, burada önemli bir açılımın işçilerin katılımını sağlamaya yönelik olması gerektiğini münhasıran belirtmek isteriz.

Açılış konuşmanızda bizlerin deneyiminden yararlanmak istediğinizi ifade ettiniz, bundan son derece memnun olduk. Bizim deneyimimiz madencilik sektöründe şunu gösteriyor ki madencilikte her kaza önenebilir. Dolayısıyla, burada işçilerin, olaya doğrudan muhatap olan insanların olayın içerisinde söz alması, sözünün olması çok önemli. Bunun altını çiziyorum.

Bir diğer önemli nokta: ILO'nun 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi'nde işçilerin tehlike gördükleri ortamında işi bırakma hakkı uluslararası normlar tarafından tanınmıştır. Bunun özellikle madenlerde hayata geçirilmesinin son derece hayati ve kritik olduğunu ifade ediyorum. Yine, bizim deneyimimizi paylaşmamız gerekirse iş sağlığı güvenliği konularında hükümetlerin ve işverenlerin sorumlulukları, işçilerin de hakları bulunmaktadır.

Soma'daki kaza bizim için bir katliamdır, bunun da altını çizerek ifade etmek isterim. Özellikle, "Geliyorum." diyen bir kazanın olduğunu hep beraber gördük ve tüm uyarılara, tüm işaretlere rağmen bu önenebilir kaza maalesef önlenemedi. Şunu açıklıkla ifade etmek isterim ki bizim açımızdan güvenliği garanti altına alınmış bir ortamda çalışmak her madencinin hakkıdır ve bunun olmadığı bir politik anlayışı bizim hoşgörüyü karşılamamız mümkün olmaz.

Soma kazasıyla ilgili olarak bir mahkeme sürecinin devam ettiğini biliyoruz. Gerçek sorumluların bulunması bizim açımızdan son derece büyük bir önem arz ediyor. Bununla birlikte, gerçekleştirilen araştırma ve incelemenin objektifliği ve de herkes tarafından kabul edilebilirliği konusunda önemli kuşkularımızın ve soru işaretlerimizin bulunduğu ifade etmek isterim. Bizim açımızdan, böyle bir araştırmanın özellikle konunun uzmanı olan üniversiteler, meslek odaları ve de sendikaların katılımıyla beraber kurulabilecek bir heyet tarafından yapılması çok daha sağlıklı ve kamuoyunu rahatlatıcı olurdu. Bu konudaki gelişmeleri çok yakından izlediğimizi ifade etmek isterim. Özellikle, sürecin bir an önce nihayettendirilmesi bizleri, maden sendikalarını son derece yakından ilgilendiriyor. Bizim hep beraber müşahade ettiğimiz, aldığımız raporlar ve bulgular bir taksirli suçtan öte, tamamen suistimale, tamamen kötü niyete, umursamazlığa varacak ölçüde niyete bağlı bir suçun bulunduğunu çok açıklıkla işaret ediyor.

Diğer yandan, özellikle ölen, kaybettiğimiz arkadaşlarımızın aileleriyle ilgili Hükümetin birtakım düzenlemeler yaptığını duyuyoruz, bundan memnun oluyoruz ama bu konudaki rahatsızlıkların devam ettiğini hâlen işitmekteyiz. Özellikle, kaybettiğimiz arkadaşlarımızın yakınları ve hâlen yaşamakta olan işçi arkadaşlarımızın iş güvencesi ve gelir güvencesi konusunda önemli, açık düzenlemelerin yapılması çok önemli taleplerimizden bir tanesidir. Bununla birlikte, Parlamentoda özellikle madencilikle ilgili, birtakım çalışma koşullarıyla ilgili düzenlemelerin yapıldığını yakından takip ediyoruz. Bunlar önemli ve gerekli. Bununla birlikte, yöntem olarak bunun değişik yasalara ek olarak yapılmaktan ziyade, bir genel madencilik iş yasası olarak düzenlenmesinin çok daha isabetli olacağını ifade etmek isteriz. Bu bağlamda, Maden-İş Sendikasının talebine içten destek verdiğimizi belirtmeliyiz.

Efendim, kısa olarak genel çerçevede durumu nasıl gözlemlediğimize ve değerlendirdiğimize ilişkin notlarımız böyle. Ben dinlediğiniz için tekrar teşekkür ederim. Ancak arkadaşlarımız da burada özellikle kendi deneyimlerini ve arzularını, isteklerini ve sorularını tabii ki yönlendirebilirler.

Efendim, Avrupa bölümümüzün Genel Sekreteri Ulrich Eckelmann yorum yapmak isterler.

BAŞKAN – Buyurun.

INDUSTRIALL AVRUPA SENDİKASI GENEL SEKRETERİ ULRICH ECKELMANN – Size Avrupa'dan birkaç hususu belirtmek istiyorum: Bu kazadan hemen sonra IndustriAll'un yönetim kurulu toplandı. Bu konuda iki karar aldık, bu kazayla ilgili tabii ki detaylı, kapsamlı bir araştırmanın yapılması gerekiyor, aynı zamanda, iş güvenliği ve sağlığı konusunda da yasal bir işlemin dikkate alınması gerekiyor. Bildiğiniz gibi, Avrupa Birliğinde Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımı süreci de var ve bu konuda da bunlar dikkate alınıyor. Yine, biz bu konuda Avrupa Birliği Komisyonuna gelecek müzakere görüşmelerinde iş yeri güvenliğini de bir madde olarak Türkiye'yle görüşülmesinin tavsiyesinde bulunduk. Yine, buradan hareketle, Hükümet ve Medisin ILO 176 Madenlerde İş Sağlığı ve Güvenliği, yine 183 sayılı tavsiye kararını hemen onaylamasını dikkate almalarını dikkatinize sunuyoruz. Ve, yine, Türkiye'den pek çok kuruluş ve kurumun Avrupa Birliğiyle sosyal diyalog hâlinde olduğunu biliyorsunuz. Yine, bu bağlamda, dekapaj yapılan endüstrilerde işçi sağlığı ve güvenliğinin iyileştirilmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınması da tavsiye olarak sunuluyor. Bu, işçi sağlığı ve güvenliği konusunda hükümetlerin şirketlere bu eğitimlerin uygulanması konusunda destek sağlaması, direkt olarak yaptırması, aynı zamanda katkı sağlaması gerekiyor. Bunları belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim. Tabii, 2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi oy birliğiyle bir kanun çıkardı 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. Tabii, hemen arkasından da "code of practise" uygulama yönetmeliğini çıkardık. Hem uygulama yönetmeliği hem de kanunumuz Avrupa Birliği direktifleri baz alınarak -çünkü Avrupa Birliği sürecindeyiz- hazırlandı. Benim elimde "Convention

176'nın dokümanı var, 29 ülkeye de "ratify" etmiş. Fakat, tabii, Türkiye'de ratifi ca konusunda görüşmeler devam ediyor. Bizim yasamız 176'nın içerisinde vurgulandığı önemli şeylerin hepsini de aşağı yukarı içeriyor. Fakat sorun şu: Türkiye'de kanunları değiştirmeyi bazen biz Meclis olarak bir gecede yapıyoruz, bir haftada yapıyoruz ama "zihinsel dönüşüm" dediğimiz olay, kültürün oluşması biraz zaman istiyor.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Sayın Başkanım, müsaade ederseniz Kanada'dan ve Güney Afrika'dan arkadaşlarımız görüşlerini sizlere belirtmek isterler.

KANADA BİRLEŞİK ÇELİK İŞÇİLERİ SENDİKASI (USW) STRATEJİK KAMPANYALAR BAŞKANI JOE DREXLER – Bildiğiniz gibi, ben Kanada'dan geliyorum ve benim sendikam, Kuzey Amerika'daki en büyük sendika. Hem Kanada'dan hem de Amerika'dan sendikaları bünyemizde birleştiriyoruz.

Biraz önce konuşmanızda bahsetmiştiniz, madencilik işkanunundan. Biz bu yasayı Amerika'da 1968 yılında geçirmiştik. Yine, 1968'de bu yasanın geçmesi bizim için çok önemli bir olaydı, binlerce yaşamı kurtardı ülkemizde. Sizin bahsettiğiniz gibi, bu, sadece bir değişiklikle değil, kültürde bir değişiklikle oldu. Bu, kültürün değişmesinde en önemli konu sendikaların sürece dâhil olmasıydı, kazaların araştırılmasında, kanunların uygulanmasında yine sendikaların rol almasıydı. Yine, burada kritik olan konu sadece bu kanunların, yönetmeliklerin yapılması değil, öncelikle yapıldıktan sonra onların uygulanabilmesi ve uygulanması. Yine, biz IndustriAll olarak bizim sloganımız "Sendika ne kadar güçlü olursa maden de o kadar güvenli olur."

Bu, kültür değişikliği konusuyla ilgili olarak Parlamento komisyonu zaten kuruldu. Ancak, biz IndustriAll olarak bu sürece sendikaların da katılması ve araştırma sürecinde sendikaların da bulunmasını istiyoruz.

Kanada'daki bizim işçi sağlığı ve güvenliği yasalarımız öncelikle önlemeye dayanıyor. Bunlar da Amerika Birleşik Devletleri kanunlarıyla aynı, paralel. Bizim özellikle, Kanada'da bu mevzuatın geçirilmesi, kabul edilmesi konusunda benim iş sendikam özellikle direkt rol aldı. Yine, burada, kendi sendikamız önemli değişikliklere sebep oldu. Burada bir örnek vermek istiyorum: Kanada'da Türkiye'yle aynı miktarda kömür üretiliyor ve son on yılda kömür konusunda sadece 3 ölüm yaşadık.

BAŞKAN – Son on yılda sadece 3 ölüm.

Türkiye'yle de aynı oranda kömür üretenler.

KANADA BİRLEŞİK ÇELİK İŞÇİLERİ SENDİKASI (USW) STRATEJİK KAMPANYALAR BAŞKANI JOE DREXLER – Sizin bu kültür değişikliği konusundaki fikrinize tamamiyle katılıyoruz. Ancak, bu kültür değişikliğini yaparken sendikanın da bu sürece dâhil olması, katılım yapması bu kültür değişikliğinin önemli bir parçası.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

İleriki dönemlerde sendikalardan da belki arkadaşlarımızı çağıracağız, dinleyeceğiz. Belki, sizin buraya gelmeniz o açıdan bizim için de bir fırsat teşkil etti.

(Bu bölümde çeviri yapılmamıştır)

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ULUSAL SEKRETERİ ERICK GCILITSHANA – Biz de Güney Afrika'dan geliyoruz. Kendi sendikamız adına bu ailelere tekrar başsağlığı dileklerini iletme istiyoruz.

Komisyonun görüşlerini ve Soma'da yaptığı araştırmaları destekliyoruz. Bugün bulunduğunuz bu noktadan, bu yoldan biz daha önce geçmiştik, yaşamıştık bunları, Güney Afrika madenlerinde biz pek çok kaza yaşadık bu şekilde daha önceden. Bunların en büyüğü Coalbrook adı verilen faciaydı. Bu faciada yaklaşık 400 kişiyi kaybettik. Bu 1960 yılları civarında oldu. Ve yine -belki siz de duymuşsunuzdur- çok kötü bir kaza daha yaşadık, Kingsrose kazası diye geçiyor, altın madeninde yaşanmıştı bu kaza...

BAŞKAN – Sebebi neydi?

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ULUSAL SEKRETERİ ERICK GCILITSHANA – Gaz silindiri patlamış, ondan sonra yangında insanlarımızı kaybettik, 1986 yılında 176 kişi. Ve yine 1995'te Vall Reefs kazasını yaşadık. Yine, bir kafes çekilirken o kafes koparak şaftın içerisine düşüyor. Burada da 104 kişiyi kaybettik. Bu tür kazalara istinaden bizim hükümetimiz de böyle bir komisyonun kurulmasına ve böyle kazaların araştırılmasını talep etti. Ve yine, buna istinaden de bizim hükümeti biz de davet ettik ki biz de tecrübelerimizi bu Komisyona aktarabilelim. Çünkü iş gücünün kendine has, kendi tarafından, kendi bakış açısıyla ilgili görüşleri var, bunlar da Komisyonda ifade edilebilir. Yine aynı şekilde, karşı tarafa hükümet de kendi görüşlerini ifade ediyor ve yine maden odaları da, bu sektörde önde gelen maden odaları da kendi görüşlerini bu komisyonda

ifade etti. Burada, bu görüşmeler esnasında tarafsızlığı sağlamak için emekli hâkimlerin görüşlerinden de faydalandık. Yerel müfettişlerin de gözlemlerinden faydalandık bu komisyon içerisinde, onların gözlemleri alındı. Burada yerel müfettişlerin yüksek oranda kapasite, bilgi ve deneyimi var. Ancak, o güne kadar hiç kullanılmıyordu, onlardan faydalanılmıyordu. Onların raporlama sistemleri, yer altında neleri, nasıl raporladıkları, bu, bilgi ve deneyim olarak komisyona aktarıldı. O güne kadar onların bu raporlamaları hep göz ardı ediliyordu. Burada komisyon bir tavsiye kararı olarak yerel müfettişlere daha fazla yetkinin verilmesi, onları sadece birer haberci veya normal birer denetçi olarak değil, daha yetkili bir kişi olması yönünde bir tavsiye kararı aldı. Daha önceden, müfettişler sadece güvenliğin sağlanması konusunda birer haberci olarak çalışıyorlardı yani bu galerilerde sadece birer haberci olarak görev yapıyorlardı komisyondan önce. Söz konusu komisyon tüm bu katkılarla beraber şu anda Güney Afrika'da cari olan iş sağlığı ve güvenliği mevzuatını ortaya çıkardı, bir üretimde bulundu.

Biz bu kanuna üç taraflı bir yapı olarak katıldık: Hükümet, iş gücü ve işveren. Biz, arkadaşım Martha'yla beraber, bu komisyonda sağlık ve güvenlik üst kurulunda görev alıyoruz. Ve yine, bu Komisyonun da görüşleri bu yönde ilerleyecektir. Yine burada iş gücünün bu tür komisyona katılımı esas, temel nokta. Umuyoruz ki Komisyondan çıkacak tavsiye kararlarınız daha sonrasında uygulanır. Bizim için, 1 kişiye zarar gelmesi herkese zarar gelmesi anlamına geliyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Hasan Bey'in bir sorusu var.

Siz bize yöneltirseniz, biz size yöneltiriz ama biraz zamanımız da dar. Şöyle yapalım: Eğer yazılı bir şeyler sunabilirse Güney Afrika'dan gelen arkadaşlarımız, sizler de, biz bunlardan çok faydalanacağız. Şu görüşmeleriniz bile zaten Meclis kayıtlarına girdi. Bunlardan da çok faydalanacağız. O yüzden teşekkür ediyoruz.

Ayrıca, arkadaşlarımız da sizlerle görüşmüşler, Komisyonumuzda görev almasını istediğiniz teknik düzeyde bize yardımcı olabilecek bir arkadaşımıza da sendikalarından, kapımız açık. O tür önerilere de sıcak bakıyoruz.

BAŞKAN – Buyurun Hasan Bey.

HASAN ÖREN (Manisa) – Çok teşekkür ederim.

Gerçekten, Türkiye'ye madencilik konusunda yardımlarınız olacaktır. Türkiye de sizin maden çıkarmadaki teknolojinizi, iş sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili kararları mümkün olduğunca kendi yasalarına koyarak doğru maden çıkarmayla ilgili iyi bir yola girecektir.

Maden çıkarma, üretme, ürettiğinizi satma, sattığınızdan kâr etme... Eğer üretilen bir maldan kâr etmiyor iseniz kâr edebilecek daha yanlış yönlere saparsınız yani Türkiye'de, Somal'da yaşananlar gibi. Kendi ülkenizde kişi başına üretim ne kadardır? Üretilenin içerisindeki işçilik payının yüzdelik oranı nedir? Güney Afrika'da son on yılda ölümlü ne kadar kaza olmuştur?

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ULUSAL SEKRETERİ ERICK GCILITSHANA – Bu rakamlar benim bünyemde değil, başka departmanın ilgi alanı. Bu rakamları ben size hemen iletirim, bu Komisyona. Kaza oranı yaklaşık 700.

HASAN ÖREN (Manisa) – On yıl içerisinde mi?

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ULUSAL SEKRETERİ ERICK GCILITSHANA – Bu, genel olarak tüm madencilik sektöründe yani altın, platinyum, bunların hepsi dâhil. Kömürde ise yılda 5 kişi, o da on yılda ortalama 50 kişi oluyor.

HASAN ÖREN (Manisa) – Kömür madenciliğinde Türkiye'de 50 bin kişi çalışıyor. Güney Afrika'da kömür madenciliğinde kaç kişi çalışıyor?

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ULUSAL SEKRETERİ ERICK GCILITSHANA – Bizim sizinki kadar büyük değil. Yaklaşık 20 bin kişi.

HASAN ÖREN (Manisa) – Yüksek bir oranda ölüm gerçekleşmiş, sendikanın önce Güney Afrika'ya gitmesi lazım.

BAŞKAN – (Bu bölümde çeviri yapılmamıştır)

GÜNEY AFRİKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUK BAŞKANI MARTHA LLALE – Öncelikle şu görüşlerimi aktarmak istiyorum: Bu kanunun uygulamaya geçilmesinden sonra bizdeki ölüm oranı büyük oranda azaldı. Bu kanunda öncelikli olarak iş sağlığı ve güvenliğini iyileştirmenin yanı sıra burada ölümleri azaltmak için bir dönüm noktası belirledik. Biz bu dönüm noktaları doğrultusunda şimdi ilerliyoruz.

HASAN ÖREN (Manisa) – Kanun ne zaman çıkmış?

GÜNEY AFRIKA BİRLEŞİK MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (NUM) İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUK BAŞKANI MARTHA LLALE – 1997’de yürürlüğe girdi. Bu kanunun esas amacı belirli yapıları oluşturmaktı. Bu yapıların da her biri birer hedefle oluşuyordu. Bu hedefleri belirlerken de dönüm noktalarını kullandık. 2013 itibarıyla bizim ölüm oranını azaltma hedefimiz yüzde 20’ ydi. Yani, 2013 itibarıyla bizim şu an, geçmişe nazaran yüzde 20 daha azalmış olmalı. Kanun bu şekilde işliyor.

BAŞKAN – Güney Afrika bizden az üretiyor. Biraz önce söyledi, 20 bin kişi çalışıyor. Orada genellikle altın, elmas, diğer metal madencilikleri daha ön planda, kazaların çoğu da oradan oluyor.

Kemal Bey, buyurun.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Sayın Başkan, efendim, şöyle yapalım arzu ederseniz: Tabii ki Güney Afrika’ dan bahsederken çok özel bir ülkeden bahsettiğimizi söyleyelim. Sadece 1990’lı yılların ortasında ırk ayrımcılığından çıktığını, gelişmelerin o istikamette olduğunu ama siz konuşmanızda ifade ettiniz, dediniz ki: “Bizim yurt dışını da ziyaret planımız var.” Dolayısıyla, bizler sizin bu konuda ilgi gösterdiğinizizi anlamış olmakla beraber sendikalı olarak bizim gerek Avustralya’ da gerek Güney Afrika’ da, Kanada’ da, nerede isterseniz gerekli her türlü katkıyı, yardımı yapabileceğimizi nihai olarak ifade etmek isterim, zamandan hep bahsettiniz.

En son sözü de Sayın Başkanımıza verelim, arzu ederseniz öyle bitirelim.

BAŞKAN – Bir üyemizden daha...

Faysal Bey, buyurun.

FAYSAL SARIYILDIZ (Şırnak) – Ben de değerli heyet üyelerimize hoş geldiniz diyorum.

Açıkgası, zamanı da gözeterek kısa birkaç şeyi onlara fikir olması açısından paylaşmak istiyorum. Olay yerine gittik, orada sendikanın işveren tarafından oluşturulduğunu gördük net bir şekilde. Kemal Bey’in de belirttiği gibi biz orada salt, ufak bir ihmalden kaynaklanmadığını gördük, ihmaller dizisinin aslında sistemden kaynaklandığını belirledik. Söz konusu işletmenin öze geçmesinden sonra Hükümetimiz artık oradaki kâr oranıyla övünecek durumda, sürekli onu ifade etmekte.

Arkadaşlar kültürden söz ettiler, o, doğru. Yalnız, o kültürün değişmesi için devletin oluşturduğu ciddi bir mekanizmayı da ya da işleyen bir mekanizmayı da göremedik orada. Yalnız şunu da belirtmemiz gerekiyor: Aslında, sendikanın, sadece sendikanın işveren tarafından atanması -bu belki arkadaşlara çok gülünç ya da inanılmaz gelebilir- ve Hükümetimizin oradaki kâr oranıyla...

Son olarak, ben şunu söyleyeyim: Değerli heyet üyelerimiz, gözlemlerini, önerilerini, tavsiyelerini bizimle paylaşırlarsa yazılı olarak seviniriz. Bizim açımızdan işi kolaylaştıracak ve sağlıklı bir sonuca varmak açısından katkısı olacaktır.

RUSYA MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI (ROSUGLEPROF) BAŞKANI IVAN MOKHNACHUK – Tüm bu konuştuğunuz hususları dikkatlice dinledim. Öncelikle, şunu söylemek istiyorum: Rusya’ da bu kazayı duyan herkes şok oldu. Orada yaşananları önceden bilmiyorduk ancak hâlen bizim kafamızda bazı şüpheli, açıkta kalan hususlar var orada ne olduğuna dair. Yine, biz sendika olarak bu kazada ölenlerin tüm yakınlarına, arkadaşlarına ve ülkeye başsağlığı ve taziyelerimizi iletmek istiyoruz.

Eğer bu bir metandan kaynaklanan bir patlama olsaydı şu an burada başka konuları konuşuyor olabilirdik. Ancak, burada yangın söz konusuysa o zaman, durum tamamıyla farklı oluyor ve burada çok kişinin yaşamı kurtarılabilirdi. Bizim bildiğimiz, bir yangın aniden çıkmaz, çıkınca da hemen bu kadar kişinin ölümüne sebep olmaz, yavaş yavaş başlar. Ve yine bu konuda çok farklı faktörlerin de bununla ilgili olabileceğini düşünüyoruz ve bu konuda ayrıntılı bir araştırma yapıp sonuçlarının bize de açılmasını umuyoruz.

Ve yine, Rusya’ da bu konuda işçi sağlığı ve güvenliğini sıkı olarak kontrol altına almak için pek çok prosedür ve uygulama kullanılıyor genel olarak tüm madenlerde. Rusya’ da biz bu tür kazalar yaşadıkdan sonra sürekli olarak büyük çalışma, analiz ve araştırma yapıyoruz ve ondan sonra, buna yönelik tedbirleri geliştiriyoruz. Rusya’ da tüm bu geçen kazaları dikkate aldığımızda, bu kazaların yüzde 70’ ini önceden alabileceğimiz organizasyonel tedbirlerle üstesinden gelebilirdik. Biliyoruz ki bu tür organizasyonel süreç yani oradaki emniyet, tedbirlerin alınması, bunlar büyük maliyetler değil, önemli olan onların kurulması ve idame ettirilmesi, bakımlarının ve idamelerinin sürekli yapılması.

Rusya’ da zaten yürürlükte olan, devlet tarafından uygulanan bir güvenlik ve sağlık mekanizması devrede, şu an uygulamada. Herhangi bir kanun kabul edilecekse bu kanuna öncelikle sendikanın dahliyle, katılımıyla yapılması gerektiğine ve faydalı olacağına inanıyoruz. Ve yine bizim sendikamız, Rusya’ da gerçekleşen bütün kazalardan sonra, tüm bu araştırmalara sürekli olarak katılım gösteriyor, bütün araştırmalarda yer alıyoruz.

Rusya'daki tüm işçiler bu tür madenlere girerken, kömür madenlerinde çalışmadan önce özel bir eğitim alıyorlar. Kendi ülkemizde kanunların uygulanması yönünde çok güçlü bir mekanizmamız bulunuyor. Bu çok karmaşık bir sistem. Bu konuda çok uzun saatler konuşabiliriz.

Kendim bir madenci olarak yer altında on iki sene çalıştım ve bu konuda kömür işçisi olarak özel bir eğitim aldım. Hem kömür işçisi olarak hem maden işçisi olarak yer altında üretim alanlarında ve gerekse yüzeyde çalıştım.

Öncelikle, başta bahsettiğim gibi, bu Soma'da yaşananlardan dolayı üzüntümüzü ve şok olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Ve yine bahsettiğiniz gibi, deneyim ve bilgiyi paylaşma açısından sizin Hükümetiniz ve bizim sendikamız arasında biz bu konudaki deneyim ve bilgilerimizi size sunmak istiyoruz. Buna istinaden, sizi Rusya'ya bu tür koordinasyon toplantısı yapmak veya maden ziyaretini yapmak üzere davet ediyoruz.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz.

Şimdi, 3 arkadaşımız soru sormak istedi ama şöyle yapalım: Çok kısa sürede 3'ünün de sorusunu alalım, oradan da bir cevap... Ondan sonra toplantımızı kapatalım. Çünkü bizim de ikide Genel Kurulumuz var, misafirlerimiz var. Yaklaşık iki saatte sizinle verimli bir tartışmayı yapmış oluruz.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Şöyle yapalım efendim: Soruları alalım, Sayın Başkanımız hem yanıtlar hem nihayetlendirmiş olur.

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – Öncelikle, teşekkür ediyoruz bize geldiğiniz, katkı koyduğunuz için.

Ben, özellikle, "Özelleştirme yani özel şahıslar eliyle işletme en büyük sorun." demişti Başkan. Dünyada bu madenleri işletenlerin oranı yani devlet mi daha çok, özel teşebbüs mü daha çok işletiyor? Birincisi onu sormak istiyorum.

Günlük ve haftalık çalışma süresi ne kadar? Dünyada madende, yer altında kadınların çalışmasının olmadığı ülke var mı?

Bir de bir şeyi açıklamak istiyorum: Bizim normalde kanunlaşma sürecinde sendikalar sürece dâhil oluyor komisyonlarda. Soma'ya gittiğimizde oradaki işçilerden sendikalarla ilgili de çok büyük şikâyet gördük. Sendikaların da bu konuda biraz daha aktif olması lazım, Kemal Bey kusura bakmayın.

BAŞKAN – Diğer soru Erkan Bey'den.

Buyurun.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle, misafirlerimize ziyaretleri için çok teşekkür ediyorum. Oldukça yararlı bir toplantı olmuştur. Bu toplantıda benim - bir cümleyle- en önem dediğim husus Soma özelinde kazadan önceki gözlemlerimiz, kaza sonrası tespitlerimiz ve sizlerin söylediklerini de dikkate aldığımızda, Komisyon olarak da hakikaten öncelikle madencilik sektörünün sorunun temelinde bir işletme yanlışlığı olduğu ifade edildi. Bizim gözlemlerimizde de paylaşıyor. Bununla ilgili olarak da -soru uzun ama ben Kemal Bey'den özetle daha sonra da cevabını alabilirim- Avustralya'da, Güney Afrika'da, Rusya'da ve Kanada'da bu işletmecilik nasıldır? Madenlerin iki statüsü mülkiyet bakımından hukuki statüsü nedir ve işletme modeli nedir, ben en çok onları merak ediyorum ve öğrenmek isterim.

Ama Sayın Başkan, zannediyorum, bunların cevabını almak için de yeterli zamanımız da kalmadı.

BAŞKAN – Bazı şeyleri Kemal Bey bize yazılı olarak...

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Tabii ki.

BAŞKAN – Ali Aydınlioğlu son soruya soracak.

Buyurun.

ALİ AYDINLIOĞLU (Balıkesir) – Sizleri tanımaktan memnun olduğumu ifade etmek istiyorum. Global dünyada artık insanların bilgi teknolojilerini, görgülerini birbirlerine aktarmalarının çok önemli olduğuna inanıyorum ben de.

Bu, madenlerde 1 kişinin bile ölmemesi için yapılan çalışmaları gerçekten takdirle karşılıyorum. İnşallah, bundan sonra hiçbir ülkede böyle ölümlü kazalar olmaz veya en az olur.

Ortalama, buraya gelen arkadaşlarımızın temsil ettiği ülkelerde madenlerde çalışanların maaşları ne kadar? Ve bu arkadaşlar kaç yaşında emekli oluyorlar? Bir de bu kazalar olmadan önceki normal rutin teftişlerde sendika temsilcileri de yer alıyor mu?

Teşekkür ederim.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Öncelikle, bu sorduğunuz sorulara verilebilecek yanıt ülkeden ülkeye büyük farklılık

gösteriyor. Şunu da belirtmek istiyorum: Bugün sorduğunuz, Komisyon üyeleri tarafından bize sorulan tüm sorulara biz IndustriAll olarak ayrıntılı yanıtları vereceğiz.

Burada sözlerimi bitirirken bir sonuca varmak istiyorum, bunu belirtmek istiyorum: Avustralya'da kömür madeni yüzde 100 özel teşebbüs olarak işletiliyor ve bunlar üzerinde de hâkimiyet bu küresel firmalarda. Bu küresel firmalar da dünyanın her tarafında çalışıyorlar.

Avustralya'da yaklaşık olarak 50 bin madenci var. 50 bin kişi çalışıyor ancak yaklaşık 400 milyon ton kömür üretiyoruz. Öncelikle şunu da belirteyim bu tamamen taş kömürü, buna ilave olarak da bir 100 milyon dalinyit üretiliyor ve bu rakamları dâhil etmedik buna.

BAŞKAN – Yani, 400 milyon ton üretilen taş kömürü, buna ilaveten de 100 milyon ton linyit üretiliyor, 50 bin kişiyle 500 milyon ton üretiliyor, biz 49.500 kişiyle 65 milyon ton üretiliyoruz.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Bu bizim meslekte işçi sağlığı ve güvenliği yasası uygulamaya geçtiğinden bu yana son on beş yılda, yılda 3'ten az sayıda ölümlü kaza oluyor.

FAYSAL SARIYILDIZ (Şırnak) – Şırnak'ta son bir haftada 5 kişi öldü.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Yine, bu uygulamadaki kanun, sendika ve devletin iş birliği sayesinde Amerika'da "kara akciğer" olarak bilinen bu hastalıkların da üstesinden geldik.

BAŞKAN – Toz solumadan dolayı...

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Yine, ortalama olarak Avustralya kömür işçileri yaklaşık 120 bin Avustralya doları kazanıyorlar yılda.

Burada bunu tekrar belirtmek istiyorum: Güvenli, sağlıklı ve kârlı bir maden işletmek mümkün.

Sayın Başkan, bize Komisyonunuzda ayırdığınız bu cömert zamandan dolayı son derece teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben de çok teşekkür ediyorum katılımınızdan dolayı. Biz gerçekten çok faydalandık. Keşke zamanımız daha uzun olsa da bunları sizlerle detaylı paylaşabilsek. Çünkü bu konuda, Komisyonumuz köklü bir çözüm bulma konusunda çok kararlı.

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI BAŞKANI VE AVUSTRALYA MADEN VE ENERJİ SENDİKASI (CFMEU) GENEL SEKRETERİ ANDREW VICKERS – Avustralya'daki kanun İnternet'te mevcut ancak İngilizce ne yazık ki. Diğer yandan, sizin yerinde inceleme ve araştırma yapmanız için biz sendika olarak size her türlü yardımı sağlamaktan mutlu olacağım. Bunu da sizin dikkatinize sunmak istiyorum.

BAŞKAN – Öncelikle, Avustralya kanunu kendi bilgisayarımda var. Bizim amacımız burada köklü bir çözüm bulmak. Umuyoruz ki önümüzdeki zamanda sizleri ülkenizde tekrar ziyaret ederek bilgi ve deneyim paylaşımında bulunabiliriz.

HASAN ÖREN (Manisa) – Bu bilgileri bizimle paylaşabilirler mi? İnternet'ten biz bulabiliriz bunları ama ülkeler kendi içerisinde son on yılları, üretimleri, kişi başına düşen...

INDUSTRIALL KÜRESEL SENDİKASI GENEL SEKRETER YARDIMCISI KEMAL ÖZKAN – Efendim, sayın vekilimiz bu hususta görüşlerini ifade ettiği için ben sarâhate kavuşturmak bakımından söyleyeyim. Burada bütün notlarımızı aldık, bizden arzu edilen tüm bilgileri ekstra ilaveleriyle beraber sizlere Komisyon Başkanımız marifetiyle ileteceğiz. Tabii, büyük ölçüde yabancı dilde olacak ama sanıyorum, Komisyonumuzun, Parlamentomuzun tercüme konusundaki kapasitesi bu tür problemleri ortadan kaldıracak seviyededir. Dolayısıyla, biz elimizden gelen tüm dokümantasyonu, bilgileri, arzu ettiğiniz dokümanları size ileteceğiz. Onun dışında, e-mail adreslerimiz, telefonlarımız kartlarımızda mevcut. Ekstra herhangi bir başka konuya ihtiyacınız olursa biz her zaman elimizden geleni yapmaya hazırız. Bunu da bu vesileyle ifade etmek isterim şükranlarımızla beraber.

BAŞKAN – Son söz sendikadan bir arkadaşımıza vereceğim. Hem kendisini tanıtsın hem de lütfen kısa rica ediyorum.

TÜRKİYE MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI GENEL BAŞKAN YARDIMCISI MAHİR YİĞİT – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, değerli dostlar; Soma faciasından sonra göstermiş olduğunuz bu duyarlılığa gerçekten çok teşekkür ediyorum.

Bizi belki yerden yere vuruyorlar, eleştiriliyoruz ama biz Türkiye Maden-İş olarak sendikal örgütlenmenin önündeki engelleri aşmadığı müddetçe Parlamento... Çünkü hep "tepeden örgütlenme" diye eleştiriliyoruz, tabandan örgütlendiğimiz zaman hepimiz aç kalıyoruz, sokağa bırakılıyor. Şuna inanın: 13 Mayıs'ta kaza yaşadık, 14 Mayıs sabahı çıktı, 21 arkadaşımızın iş akdi fesholdu Türkiye

Maden-İş'e üye olduğu için. MEDMAR'da 41 kişi, METAMAR'da 25 kişi, Niğde Ulukışla'da 18 kişi, sayamayacağımız... ETİ GÜMÜŞ'te 600 arkadaşımız, Çelikler Holding'te, Çorum'da, Dodurga'da 150-200 arkadaşımız, en son Seyitömer özelleştirmesinden sonra Çelikler'de-şunu çok iyi biliyorsunuz ki- 300 maden işçisi direnişte. Kim hâlini hatırlıyor? Parlamentoda görüşmelerimiz var. Bizim talebimiz -çok açıkça söylüyoruz- Türkiye Maden İşçileri Sendikası olarak bu ülke muhakkak torba yasayla değil, madencilik ayrı, bir "maden iş kanunu" adı altında düzgün, içeriği dolgun, iş sağlığı, iş güvenliği tüzükleri, yönetmelikleri, yasalarının Avrupa normlarına getirilerek bu ülkedeki ölümlü iş kazalarının önüne geçilmesi. Biz eleştiriliyoruz, belki yerden göğe kadar haklısınız, kendi hatalarımız da var ama...

BAŞKAN – Şunu söyleyeyim: Biz sizi çağırıp dinleyeceğiz. Ekim ayının içerisinde biz sendikalarımızı da dinleyeceğiz. Biz de parlamentemiz. Bizim de programlarımız var.

TÜRKİYE MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI GENEL BAŞKAN YARDIMCISI MAHİR YİĞİT – Çok özür diliyorum. Ben Plan ve Bütçe Komisyonundan geliyorum. Plan ve Bütçe Komisyonunda da Soma'yla ilgili, madencilikle ilgili kısa kısa düzenlemeler var. Onun için aşağı inip çıktım.

İkinci bir talebimiz var: Gerçekten kamunun madencilik yoğun olduğu bölgelerde özel eğitim ocakları... Yani, bunu, özellikle Çalışma Bakanlığı ve Enerji Bakanlığının birbiriyle paralel, yer altına girecek... Şu anda kırk saat normal eğitim var, bunun otuz saati teorik, on saati fiilî. Çalışan temsilcilerine iş yerindeki iş sağlığı ve iş güvenliği 6331 sayılı Yasa'yla çalışan temsilcilerin atandığında muhakkak çalışan temsilcilerine iş güvencesi istiyoruz.

BAŞKAN – Toparlayın lütfen, rica ederim.

TÜRKİYE MADEN İŞÇİLERİ SENDİKASI GENEL BAŞKAN YARDIMCISI MAHİR YİĞİT – ILO 176'yı muhakkak Parlamentonun onamasını istiyoruz. Yani, şimdi, şöyle düşünün: Biz ortalama kendi derdimizi, tasamızı anlatacak bir yer bulamıyoruz ama denetimler yapılıyor, Bakanlık iş teftişin denetimleri. İş teftişinin denetimlerinde de iş yeri temsilcileri yer altına alınıyor ne çalışan temsilcileri. Muhakkak 6331'de çözülmesi gerekiyor.

Biz bu kazayı iş kazası olarak görmüyoruz, göstere göstere gelinen bir kaza, biz buna iş cinayeti diyoruz, iş katliamı diyoruz. Bizi eleştiri dozajlarından önce muhakkak dinlemenizi, Parlamentonun muhakkak "madencilik iş kanunu" adı altında bir yasa düzenlemesini ve ülkedeki ölümlü iş kazalarını... Çünkü bizim ülkemizde aylık 6 maden işçisi ölüyor istatistiki kayıtlara göre.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

Toplantımızı kapatıyorum, katılımından dolayı herkese çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 13.37

İKİNCİ OTURUM

19 Haziran 2014 Perşembe

Açılma Saati: 14.41

BAŞKAN: Ali Rıza ALABOYUN (Aksaray)

BAŞKAN VEKİLİ: Yılmaz TUNÇ (Bartın)

SÖZCÜ: Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)

KÂTİP: Fatoş GÜRKAN (Adana)

-----0-----

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli misafirler; Komisyonumuzun toplantısını açıyorum.

Bugünkü gündemimizde ağırlıklı olarak TKİ Genel Müdürlüğünü dinleyeceğiz ama ondan önce kömür nedir, kömürün jeolojisi nedir? O konuda bize bir sunum yapmak üzere İlker Bey'e -Doktor İlker Şengüler ki bizim aynı zamanda komisyonumuzun teknik danışmanı- sözü veriyorum. İlker Bey, bize on beş dakika, yirmi dakika kömür jeolojisi, kömür oluşumu, kömürle ilgili Komisyonumuzu bilgilendirirseniz sevinirim.

Buyurun.

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ DR. İLKER ŞENGÜLER – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, değerli uzmanlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben bugün çok kısa olarak bugün size kömür ve fosil yakıtlardan turba, linyit, taş kömürü, gitya, leonardit gibi kavramları genellikle resimlerle göstererek tanıtmak istiyorum.

Biz mineral yakıtları kömür, bitümlü şeyl, asfaltit ve petrol olarak 4 gruba ayırıyoruz. Bunlardan birincisi kömür. Kömürü de altında turba, linyit, taş kömürü diye ayırmak mümkündür. Ancak, asfaltiti de biz Türkiye'de kömür grubu içerisinde piyasa ekonomisinde değerlendiriyoruz fakat oluşum koşulları, parajenezi bileşimi açısından büyük farklılıklar göstermektedir. Bunu da bilgi olarak sizlere sunmak isterim.

Kömür genellikle hepimizin bildiği gibi bitki parçalarından oluşur. Karbon, hidrojen, azot, kükürt gibi elementler bulundurulur. Ayrıca, tabii, bunların oluşabilmesi için kil, sit gibi inorganik materyalle de birlikte harmanlanması gerekmektedir. Kömür yüksek değer kazandıkça, kalitesi artıkça farklı isimler alır, düşük değerlerde farklı isimler alır. Bununla ilgili ileride daha açıklayıcı bir slaytı birlikte izleyeceğiz.

Kömürleşme turbadan başlayarak antrasite kadar uzanan uzun bir süreç alır. Burada sıcaklık, basınç, gömülme gibi birçok etken söz konusudur. Ama, kömür oluşumunda en önemli teori selüloz teorisidir. Bu denklemlere baktığımızda kömürün oluşmasını çok daha net olarak anlayacağız. Selüloz artı oksijen birleştiğinde hümkik asit, su ve ısı açığa çıkar. Daha sonra hümkik asit kömürleşme süreçlerine başlar. Linyit, karbondioksit, su ve ısıyla devam eder, proses devam ettiğinde linyit taş kömürüne dönüşür, taş kömürü de en son metanı oluşturur. Sistem kabaca bu şekilde çalışmaktadır. Tabii, kömür oluşumu teorisi hakkında birçok görüşler de vardır ama şu anda ekranlarda gördüğünüz teori en geçerli, en kabul gören teoridir.

Kömürün oluşumu için tabii özel koşullar gerekmektedir. Bataklık suyunun pH şartlarından tutun... Dolayısıyla, en sonunda kömürlerin özellikleri ve kalitelerine göre rank dereceleri ortaya çıkar -biraz ileride gene buna değineceğim- rank derecesi artıkça kömürün kalitesi artmış demektir. Kömürlerin oluştuğu bataklıkların geliştiği ortamlar değişiktir. Bunlar da kömür damarlarının oluşumunda işletmeye yönelik önemli ipuçları bize sunar. Deltalar, göller, lagünler, akarsu taşkın ovaları, birkaç şekil üzerinde bunların farklarını size açıklamaya çalışacağım. Onun için burada ayrıntıya çok girmiyorum. Burada gene kömürleşme süreçlerini anlatıyorum.

Evet, bu, yeni çağ Bolu turbiyeridir, burada artık kömürleşme evresinin başındayız. Bunlar turba ve bunlar her mevsim oluşur. Bataklık ortamı ve uygun malzeme gelişi, üzerinde gördüğümüz sazlar da bunun temel maddeleridir. Turbanın çok yakından görünüşü liflidir ve ağaçsı dokuları hâlen içerir, yüksek su tutma potansiyeli vardır. Kömürleşme ilk önce şekilde gördüğümüz gibi aeorabik ortamda başlar yani burada oksijenli ortamdır. Daha sonra gömülmeyle gelişen süreçler aeorabik ve anaerobik ortam birlikte gelişir, burada artık kömürleşme süreçleri başlamıştır. Daha sonra ise kömürleşmenin devam etmesinde anaerobik ortam gereklidir. İçerisinde bulunan hümkik asitler mikroorganizma faaliyetlerini artırır ve çevresindeki killeri kaolinite dönüştürür. Büyük bir çoğunlukla kömürlerin tabanında ve tavanında zaten killeri komşu olarak görürüz. Demin sözünü ettiğim "rank" kömürleşme derecesinin bir parametresidir ve ifadesidir.

Turbadan başlayan kömürleşme önce linyit daha sonra alt bitümlü kömür, taş kömür ve antrasit olarak devam eder. Yukarıya doğru ok yönünde ilerlediğimizde kömürün kalitesi artar, dolayısıyla artık gaz potansiyeli de artar ve kömür değer kazanır.

Yine, kömürlerle beraber karşılaştığımız bazı terimleri de fırsat bulmuşken sizlere açıklamak istiyorum. Gitya, kömür sahalarında genellikle gördüğümüz bir oluşumdur. Orijinal kökeni İsveççe olup koyu renkli organik çamur anlamını taşır ve günümüzde dünyada özellikle organik tarımda önemli bir ham maddedir hümik asit eldesinde ve diğer ürünlerin eldesinde. Organik çamurun çok yakından bir görüşünü, içerisindeki bakın bir fosil 15 milimetre büyüklüğünde.

Kömür aramalarını, kömür arama çalışmalarını kısaca bir iki slaytla geçmek istiyorum. Şu gördüğünüz resimlerde Bursa'nın Domaniç havzasında kuzeyde açtığımız bir yarmada bulduğumuz kömürden yola çıkarak daha geniş alanlarda kömür tespitlerimiz olmuştur. Çünkü, bu formasyonun, oluştuğu formasyonun bilinmesi bizim açımızdan önemli ipucudur. Alttaki diğer kesitte hâlen sondajlarına devam ettiğimiz Eskişehir'de ve 1,5 milyar tonun üzerinde bir rezerv bulduğumuz ve yüzeyde en ufak bir mostranın olmadığı sahaya ait bir kesittir. Kömürün derinliği 250 ile 450 metre arasında değişmektedir ancak kaliteli kömürdür.

Şimdi, demin, kömürlerin oluştuğu ortamlardan söz ederken "delta, lagün, bataklık, göl" diye söz etmişim. Bu kesit Trakya havzasından bir kesit olup damarların devamsızlığı, damarların düzensizliği Trakya için konuşulan bir konudur, doğrudur çünkü orada kömürün oluştuğu ortam, oluşma ortamı bu şartları sağlamaktadır, bir göl değildir. Dolayısıyla, kömür damarlarında düzensizlik, kesiklik söz konusudur. Tabii, bunlar da ileride işletme açısından bazı sakıncalar doğurur ama bunların da çözümleri vardır.

Yine, Trakya havzası için bir kesit. Kömürün oluşum modelini açıklaması açısından Danişmen formasyonu yazdığım yerdeki şekillere bakarsanız siyahlar kömürdür, kömürler birbirinden bağımsızdır yani çok uzun bir mesafelerde horizontal olarak devamı söz konusu değildir. Dolayısıyla, işletme ve üretim sıkıntıları yaratmaktadır.

Şimdi, Soma'dan da söz ederken, tabii, Soma'nın da Türkiye'nin en tektonik bölgesi olduğu için, graben bölgesi ve tektonizmanın yoğun olduğu bir yerde damarlarda, tabii, süreksizlik vardır. Dolayısıyla, orada da işletme güçlükleri yaratmaktadır. Oraya da geleceğim.

Yine, bizim yaptığımız çalışmalardan bir örnek sizlere, fikir vermesi açısından. Şu siyah gördüğümüz noktaların her biri sondajdır. Dolayısıyla, burada artık hesapladığımız bizim görünür rezervdir. Yanda gördüğümüz skalada, kırmızıya doğru olan kısımlar kömürün en kalın olduğu yerler, yani 28-30 metredir, en üstteki ruhsatta gördüğümüz alanlar, diğer alanları renklere göre siz çıkarabilirsiniz.

Yine, o sahanın bilgisayar ortamında çizilmiş bir jeolojik kesiti... Burada, iki kömür horizonu arasında çok önemli olan bir de bitümlü marl horizonu vardır. Bu bitümlü marl "oil shale" dediğimiz, "bitümlü şist" dediğimiz, "bitümlü shale" olarak da adlandırdığımız -kabaca söylemek gerekirse- kömürle petrol arasında bir oluşum sürecine sahip, daha çok alg türü malzemeye oluşmuş bir yanıcı maddedir. Dolayısıyla, şu anda yaptığımız çalışmalar, burada, kömürle bitümlü marlların belirli oranlarda karıştırılarak ileride termik santrale sunulması yönünde ön hazırlıkları yapıyoruz, bunu da bilgilerinize sunayım.

Burada, kömürün ortalama kalitesi 2000'in üzerindedir. Yine, sağdan bir resim, demin sözünü ettiğim oluşumlar... İşte, bitümlü şey seviyeleri kömürün en üstünde var arada GYTTJA'lar ve linyit, bu fotoğraf Bursa tarafından sarınım Keles Harmanalan yöresinden bir fotoğraftır.

Diğer bir konu, Leonardit, bu da, son yıllarda çok konuşulan bir isim. Kömürün oluşmasını tamamlamamış yine bir kömür maddesidir. Ancak burada kömür okside olmuştur ama kömür yüzeyde kalarak okside olmuş anlamında değildir bu, kömürleşme sürecinde oksidasyona uğramıştır kömür. Dolayısıyla, şu anda, dünyanın en iyi hümik asit maddesidir. Bunu Amerikan Bill Leonard bulmuş, keşfetmiş, dolayısıyla ismini de oradan almıştır. Hümik asit içeriği yüzde 85-90 oranındadır. Türkiye'de de bundan bol miktarda vardır, özellikle kömür sahalarımızda. Bu fotoğraf, Sayın Genel Müdürümün Göynük sahasından, yine oradaki Leonardit'lerden görüntüler.

Kömürlerin oluştuğu ortamlarla kömürlerin özellikleri arasında tabii ki, şüphesiz, bir ilişki vardır. Kömürler eğer ağaç dokuları yoğun olarak içeriyorsa biz bunlara "hümik kömürler" diyoruz, daha çok spor, alg ve polen içeriyorsa bunlara "sapropelik kömürler" diyoruz, bunlar çok teknik terimler olduğu için sizleri yormak istemiyorum.

Yine, kömürlerin oluştuğu ortamlara göre adlandırma, değişik bir tablo... Kömür sınıflamasında değişik kavramlar var. Aslında, bu, bizde yer yer sıkıntı yaratıyor, özellikle literatür araştırmalarında ve bilimsel yayınlarda. Çünkü, ASTM standartlarına göre ve DIN standartlarına göre farklı adlamalar gerekiyor. Bir kömürün kalitesini tespit ediyorsunuz ama Amerikan standartlarına göre adlarsanız başka bir isim vermek zorundasınız, Alman standartlarına göre başka bir isim vermek zorundasınız.

Bu, tabii ki, bilenler açısından çok önem arz etmiyor ama bugün SOMA'da bizim "linyit" dediğimiz kömürler, aslında, Amerikan standartlarına göre alt bitümlü kömürler ve hatta bitümlü kömürlerdir, yani böyle bir fark var.

Kömürlerin fiziksel özellikleri son derece önemli. Tabii, bunlar kullanım aşamasında çok büyük ipuçlarını önceden bize veren analizlerdir.

Kimyasal özellikleri, bugün, kömürün tanımlanmasında olmazsa olmaz analizlerdir. Bizim "kısa analizler" dediğimiz "proximate analizler" nem, uçucu madde, kül, sabit karbon analizleridir. "Elementer analiz" dediğimiz "ultimate" analizlerse işte, karbon, kükürt, oksijen, azot, hidrojen özelliklerinin ortaya konmasıdır.

Yansıma özellikleri kömürler hakkında çok önemli bilgiler sunar. Bunlar, parlatma yüzeylerinde parlatılmış kesitlerde yapılır.

Yine, kömürlerin sınıflandırılmasına ilişkin bir tablo görmektesiniz. Burada, kömürler Alman standartlarında "braunkohle" denenler, Amerikan standartlarında "lignite" linyit, bir başka açıdan bakıldığında bitümlü kömürlerdir. Dolayısıyla, bu kavram karmaşası bütün dünyada yaşanmaktadır.

Yine, kömürlerin parlatma, yansıma derecelerine göre yapılmış bir sınıflama... İşte, demin sözünü ettiğim, alt bitümlü kömürler, yüksek uçucu maddeli kömürler, orta uçucu, az uçucu, semî antrasit, antrasit gibi tanımlar var. Ama sonuçta, tabii ki, "Kömürde kalorisini nedir? Ne kadar termik santral çalıştırır?" a gelen bir konudur.

Kömür aramalarında rejyonel ve geniş alanlarda korelasyonlar çok önemlidir. Bu yansıda Mustafa Kemal Paşa, Orhaneli, Keles, Harmanalan, Davutlar ve Domaniç Havzası'nda yapılmış bir korelasyonu görüyorsunuz. Buradan tabii birimlerin kestirilerek bütün coğrafyada aranması son derece önemlidir.

Kömür arama çalışmalarında çok kabaca bir akım şeması yapmıştık yıllar önce, tabii bunu geliştirmek de çok mümkün. Yani çok basit gibi görünmekle birlikte, bir havzaya girildiğinde bir havza analiziyle birlikte son derece detaylı çalışmalar gerektirir. Burada, jeofizik çalışmalar da önemli yer tutar aslında.

Türkiye'nin kömürlerinden kısaca bahsedip bitirmek istiyorum. Türkiye'de birçok linyit havzası vardır, bunların hepsinin özellikleri farklıdır. Yansıda gördüğünüz gibi, hepsinin havza oluşum şekli anlamında farklı özellikleri vardır, hiçbirisi birbirine benzemez. Dolayısıyla, bu havzaların oluşturduğu kömürlerin özellikleri ve özellikle işletilebilirlik özellikleri de son derece farklılıklar arz eder.

Türkiye kömürlerinin büyük bir çoğunluğu, şekilde görüldüğü gibi, aslında Power Plant termik santrallere uygun kalitededir. Tabii, Türkiye kömürlerinin, Türkiye linyitlerinin çok kaliteli olduğunu kimse söyleyemez ancak bulundurduğu rezerv ve potansiyel de çok önemlidir. Bugün, artık, gelişmiş yakma teknolojileriyle yerli kömürlerimizi kullanma zamanı gelmiştir ve mutlaka değerlendirilmelidir.

Kömürlerimizin özelliklerine ilişkin bir slayt... Kömürlerimizin büyük bir çoğunluğu maalesef gerek kalite gerek içerik açısından çok iyi değildir ama hepsi termik santral için son derece uygun kömürlerdir, özellikle akışkan yataklılar. Şimdi, daha gelişmiş teknolojiler var süper critical, daha da üstü, bunlarla değerlendirilebilecek özelliklere fazlasıyla sahiptir.

Taş kömüründen de kısaca bahsedeceğim. Demin söylediğim akım şemasında taş kömürü kömürleşme süreçlerinin en sonuna doğru oluşmuş kalorisinden tahmin edeceğiniz üzere en kaliteli hâlidir. Ülkemizde, en önemli ve tek taş kömürü havzası Zonguldak Havzası'dır. Burada da, bakarsanız, kömür aynı havzanın kömürüdür ancak kömürler arasında, damarlar arasında bile büyük farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla, kömür madenciliği hakikaten farklı özellikler içermektedir. Bu ayrıntılara girmiyorum Sayın Başkanım, kısa olsun diye. Ülkemizde taş kömürü rezervi 1,3 milyar ton civarındadır. Bunlarda da değişik çalışmalar var...

Sonuna gelmişken, ben, fosil yakıtlarının ömürleri açısından bir slayt göstermek istiyorum.

Kömür dün çok önemliydi, bugün de çok önemli ve önümüzdeki yıllarda da çok önemli bir enerji ham maddesi olacağı kesindir. Çünkü bütün dünyadaki rezervler... Bunun yanında, kömürün çok daha büyük özellikleri vardır, kota istemez, henüz, daha savaşlara neden olmadı filan birçok özellikleri var. Dolayısıyla, kömürlerimize sahip çıkmak bizim asli görevimiz olmalı, kömürlerimizi bir an önce enerjiye dönüştürmek anlamında.

Yine bir tablo... Sözünü ettiğim gibi, kömür, enerji üretiminde en fazla kullanılan yakıt ve altta da bazı rakamlar görüyoruz elektrik üretiminde. Yani Türkiye, inşallah, bu seviyeleri yakalayacak, yakalaması gerekir, öz kaynaklarımıza dönmek anlamında, enerji bağımsızlığı anlamında ben ona inanıyorum.

Sayın Başkanım, SOMA'yla ilgili birkaç slayt da göstererek bitiriyorum. SOMA'da istif genellikle şöyledir ve kömür bizim altta SOMA formasyonu içerisinde ve KM2 dediğimiz seviyenin içerisinde. Oradan bir iki tane fotoğraf size izleteceğim ve yukarıdaki istifi de görmektesiniz.

Yine, kesitler üzerinde SOMA'dan görüntüler birimlere ait. Altta kesit ve yanda fotoğrafları ve yandaki resimde de birimlerin üzeri ayrılmış, hangi birimin hangi istifte hangi seviyeye denk geldiğini gösteriyor, bakınız. Yani sözünü ettiğimiz... Bunu artık hepimiz biliyoruz, hakikaten, SOMA, kömür yayılımı açısından diğer sahalarımıza -bir Elbistan'a- benzemeyecek özellikler göstermektedir.

Bakın, şurada, üstteki fotoğrafta KM2 dediğimiz kömürlü seviye, üzerinde M2, M3, P1, P2ab diye gidiyor, demin gösterdiğim stratigrafik kesite uyarlırsak. Yine, sağda bir karot örneği. Yine, birimlerden görüntüler. Hızlı geçiyorum.

Evet, biz MTA olarak yaptığımız sondajlarda sondajın bütün standını çiziyoruz, daha sonra kömür damarının açılımını farklı bir ölçekte yanda gösteriyoruz ve o ölçekte kömürün içinde yaptığımız analizleri -demin söylediğim analizler, su, kül, nem uçucu madde gibi- yanlarına bunları damar damar işliyoruz. Dolayısıyla, bizim yaptığımız çalışmalar şu anda dünyada kabul görmüş ancak rezerv raporlama sistemi içinde konvansiyonel sisteme sahip çalışma modelidir.

Sabırlarınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum İlker Hocama.

Bugün, Mustafa Aktaş, TKİ Genel Müdürümüz burada. TKİ Genel Müdürünün sunumundan sonra sorular olursa İlker Hocam, siz de cevaplandırırsınız gerekli şeyi.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Başkanım, İlker Bey kömürün oluşumunun jeolojik yapısıyla ilgili bilgi verdi. Ben de bir kimya mühendisi olarak kimyasal anlamda...

BAŞKAN – Hayır, şimdi ben söz vereyim de.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Çok kısa...

BAŞKAN – O zaman sadece siz o teknik yönüne değinin; yoksa, herkesin söz alacağı bir ortama açmıyorum.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Kimyasal açıdan değerlendireceğim efendim.

Buyurun Necati Bey.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii, dünyadaki bütün canlı hücreleri hidrokarbonlardan oluşuyor her şeyden önce yani hidrojen ve karbon atomlarından oluşuyor. Biraz önce beyefendinin dediği gibi, kömürler bitkisel kökenli. Yani, fosil yakıtlar dediğimiz -işte, petrol ve doğal gaz da bunların içinde- bunların hepsi daha sonra canlı hücrelerinin birtakım basınç ve sıcaklık değişimleriyle o hâle dönüşmesinden kaynaklanıyor.

Tabii, şimdi, kömür niye tehlikeli hâle geliyor? İşte, kömürün, içinden oluşurken gazlaşabilme özelliği var. Yani, bu metan, etan, propan vesaire filan denilen şeylerin hepsi de, tamamı hidrokarbonlardan oluşuyor. Yani, bunlar sadece içindeki karbon sayısına göre veya zincirlemesine göre adlandırılarak oluşuyor. Şimdi, karbon ve hidrojen... Yani, karbonun kalori değeri daha yüksek. Şimdi, yanma nedir? Yanma, karbonun veya hidrojenin oksijenle reaksiyona girmesidir. Bu reaksiyondan dolayı da açığa ısı çıkar yani -"ekzotermik reaksiyon" diyoruz biz buna- bazı reaksiyonlar açığa ısı çıkarır, bazı reaksiyonlar ısı gerektirir, ısı alması gerektirir. İşte, karbon ve hidrojenin yanma dediğimiz reaksiyonu da budur. Kalori de 1 santimetreküp suyun sıcaklığını 1 derece artırmak için gerekli ısı miktarıdır. Yani, ben kısa kısa şeyler söyleyeyim: Kalori, baz kalori vesaire bu tür deyimler çok geçecek. Tabii, işte, 3 bin kalorilik, 5 bin kalorilik, 6 bin kalorilik şeylerden bahsediyoruz. Hele hele gazların birdenbire patlama özelliği çok daha yüksek; hatta, kömürlerin toz hâli aynı şekilde. Dolayısıyla, yani biz bu kömürün... Yani, ben şeye girmeyeceğim tabii, benim konum değil, tahki mattı, çökmeydi, şuydu buydu; onların haricinde, işte, grizu patlaması, kömürün ısınması vesaire yani bu yanma meselesi tamamen bire bir oksijenle reaksiyona girmesinden kaynaklanıyor. Yani, buradaki hadise kısaca böyle. İşte, zaten Soma'ya gittiğimizde gördünüz, o kapıları tamamen kapatmış arkadaşlar. Neden? İşte, oksijenle temasını kesip o yanmanın tamamen bitmesi sağlamak adına.

Dolayısıyla, yani, kömürün jeolojik anlamda oluşumu vesairesi filan, bunlar var ama yani kömürün de bundan kaynaklanan... Tabii, kömürün sıkıntılarının yanında, işte, enerji kaynağı olmasından dolayı da bize çok da büyük faydaları var. Özellikle de yerli kaynak olması bizim için önemli. Bunları da bir şekilde değerlendirmemiz lazım. Türkiye, maalesef, enerji konusunda, birincil enerjilerde yüzde 72'sini dışarıdan ithal eden bir ülke. Bunun için de bunları tehlikesiz bir şekilde, en az zararla da yeryüzüne çıkartıp ekonomiye kazandırmanın da faydası var.

Ben de kısaca bunları bilgi olsun diye söylemek istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim Necati Bey, sağ olun, katkı sağladınız.

Ben sözü TKİ Genel Müdürü Mustafa Aktaş'a veriyorum. Beraberinde Daire Başkanı Ali Sağır ve Metin Aktan da birlikteler.

Mustafa Bey, mikrofon sizin.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Sayın Başkanım, sayın vekillerim, üniversitelerimizin çok kıymetli hocaları, kamu kurumlarımızın değerli yöneticileri, mesai arkadaşlarım, basınımızın güzide temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Zaman konusunda bir sıkıntımızın olmadığını düşünüyorum.

BAŞKAN – Şimdi, şöyle yapalım, kırk beş dakika bir sunum yapın. Soru cevaplar çok olacak size TKİ olduğunuz için. Bir sınırlama getirmiyoruz zaman konusunda hem olayın vahameti, önemi açısından hem de bu konuda sahanın TKİ'nin olması hem de kömür konusunda uzman olması nedeniyle. Burada bütün sorulara da cevap verilmesi yönünde genel bir şeyimiz var. Arkadaşlarımız zaman içerisinde gider gelirler, bizim burası biraz interaktif bir Komisyon. Zaman sınırlamamız şu an için yok.

Buyurun.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Çok teşekkür ediyorum.

Çünkü, önemli bir konuyu konuşuyoruz ve ben KİT alt komisyon toplantısında da dile getirmiştım. Tabii, bu tür olayların sonrasında olması bizim için çok üzücü olmakla beraber, bu tür komisyonların bizim alanımıza, özellikle kömürle uğraşan kurumlara önem verildiğinin de bir göstergesi ve bizim derdlerimizi ülkenin derdleri, hepimizin derdleridir. O yüzden, ben bu Meclis Araştırma Komisyonunun kurulmasını bizim için de bir şans olarak görüyorum ve inşallah, sonuçları da hayırla vesile olur diye düşünüyorum.

Şimdi, sunumuma geçmeden önce ben kısaca kendimi de tanıtmak isterim. Maden mühendisiyim. İki yıl özel sektör tecrübem oldu, İstanbul Kemerburgaz havzasındaki açık işletmelerde. Daha sonra, bir yıl Afşin Elbistan'da görev yaptım. On beş yıl Çorum Dodurga'da yer altı madeninde, işçilerle beraber gidip gelmek dâhil yedi yılı vardiya mühendisliği ve ocak mühendisi, baş mühendis, şube müdürü, bölge müdürü görevlerinde bulundum. Sonraki süreçte, Ankara'ya geldikten sonra dört buçuk yılı aşkın bir süre TKİ'de daha önce var olmayan Pazarlama ve Satış Daire Başkanlığının ilk kurucu başkanayım ve dört buçuk yıl bu görevi yürüttüm. Sonrasında, üç yıl Türkiye Kömür İşletmelerinde Genel Müdür Yardımcısı, yönetim kurulu üyelikleri; Dünya Enerji Konseyi Türk Millî Komitesinde de yedi yılı aşkın süredir yönetim kurulu üyesi görevim de ayrıca devam ediyor. Vekâlet süremlle beraber üç yıla yaklaştı, dört buçuk ay vekâlet süreci oldu, iki buçuk yıldır Türkiye Kömür İşletmelerinin Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini sürdürüyorum.

Bilmiyorum, daha önceki toplantılarda birçok kişi dinlenildi, hem ülkemizden hem de yabancı konuklarımızdan bilgiler alındı, üniversitelerimizin değerli hocalarından bilgiler alındı. Belki tekrar da olabilir ama ben müsaade ederseniz dünyadan birazcık başlamak istiyorum. Sebebi de şudur: Biraz önce kimya mühendisi olması münasebetiyle ve bizim de KİT Komisyonumuzun, alt komisyonumuzun ve üst komisyonumuzun üyesi olması nedeniyle Sayın Vekilimiz Necati Bey, kömürün oluşumuyla ilgili kalorisinden de bahsettiler. Fosil yakıttır kömür. Dünyada 1,1 trilyon ton şu anda tespit edilmiş, bilinen kömür rezervi var. Bunların aşağı yukarı yarısı taş kömürü, yüksek kalorili, yüksek kalitede; yarısı da linyit dediğimiz, biraz önce İlker Bey'in de ifade ettiği, MTA'daki arkadaşımızın ifade ettiği kalitedeki kömürler oluşturuyor. 208 trilyon metreküp şu anda doğal gaz rezervi var dünyanın. 1,7 trilyon varil petrol rezervi var. Yani, bu yakın gelecekte olabileceği ölçüde -2030'lu, 2050'li yıllarda- bu 3 tane ana fosil yakıt dünya ihtiyaç duyacak diye düşünüyorum ve ihtiyacı da var. Özellikle 2011 yılı rakamlarına göre baktığımızda, dünyada enerjide kömürden yüzde 30,3'lük bir oranda istifade edilmekte, yüzde 24 civarında doğal gazdan, yüzde 28 petrolden çünkü ulaştırma ve diğer sektörler de dâhildir enerji grubuna. Ancak hep şu söylenir: Yenilenebilir enerjilerden bahsedilir. Bu arada, nükleeri de unutmamamız lazım, dünya ortalaması yüzde 6 ile yüzde 7 oranındadır, Avrupa Birliği ortalaması yüzde 9'un üzerindedir. Fransa ise sadece enerjisinin yüzde 80'ini nükleer enerjiden karşılamaktadır. Yenilenebilir enerji sürekli gündeme gelir ancak dünyada 2011 yılında bir önceki yıla göre yüzde 86,3'lük güneş enerjisinden bir faydalanma oranı vardır. 1 birim faydalaniyorsanız üzerine 1 birim daha eklediğinizde, yüzdesel olarak ifade edildiğinde çok yüksekmiş gibi gözüküyor. Rüzgârda yüzde 25,8'lik bir oran söz konusudur. Biyoyakıtta yüzde 17,7'lik bir oran söz konusudur. Ama, dünyanın toplam tükettiği enerji içerisinde yenilenebilir kaynakların payı yüzde 2,1'i geçmemektedir. Dolayısıyla, konuşmamın başında da ifade ettiğim üzere, bu 3 fosil yakıt dünya ihtiyaç duyuyor.

Tabii, konumuz kömür olması nedeniyle diğerlerini bir tarafa bırakmak suretiyle kömüre döndüğümüzde, kömür, 1,1 trilyon rezervi sonrasında dünyada yılda 7,8 milyar ton tüketime muhatap olmaktadır. Bunun son özellikle dönemlerde 4 milyar 68 milyon tonluk kısmını tek başına Çin tüketiyor ve arkasından da Hindistan tüketimde başı çekmekte. Daha önceki yıllarda özellikle Sanayi Devrimi'nin tamamlanma aşamasında Avrupa Birliği ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri kömürden çok daha fazla istifade etmekteyken... Hepinizin de bildiği üzere Avrupa Birliğinin zaten kuruluşu Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu şeklinde oluşturulmuştu ve onlar sanayi devrimlerini tamamladılar. Avrupa'da özellikle güvenli rezerv, üretilebilir rezerv, ekonomik rezerv oranının azalması nedeniyle kendileri kömürden üretimi yavaş yavaş azaltmış durumdadılar ve Asya Pasifik ülkelerine doğru kömür tüketiminde bir eksen kayması, daha doğrusu

nüfus yoğun ülkelerde bir kömür tüketiminin hızlandığını görüyoruz. Özellikle enerji bağlamında baktığımızda, Polonya yüzde 90'a yakın enerjisinin kömürden elde eder, Çin yüzde 80'in üzerinde kömürden elde ediyor, hâlâ Almanya yüzde 50'lerde, Amerika Birleşik Devletleri yüzde 50'lerden son bir iki yıllık süreç içerisinde özellikle şeyl gazı, kaya gazı gündeme çok gelmiş olması nedeniyle kendisi kömürü yavaş yavaş azaltmış durumda, yüzde 35'lere kadar gerilemiş durumda.

BAŞKAN – Slaytta bunlar var mı Mustafa Bey yoksa ön bilgi mi veriyorsunuz?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Slaytta yok bunlar.

BAŞKAN – Burada ön bilgi veriyorsunuz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Slaytta yok ama arzu edilirse ben onları bir derler toparlar komisyonumuza bilahare sunarım.

BAŞKAN – Bu konuda da arkadaşlarımıza geniş anlamli bir rapor vererek iyi olur, verdiğiniz bilgiler önemli çünkü.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Olur, tabii, hayhay, memnuniyetle.

Tabii, Amerika Birleşik Devletleri'nin özellikle bu kömürü kendi gündeminden yavaş yavaş çıkarıyor olması, azaltıyor olması dünya piyasasındaki kömür fiyatlarını da bizim gibi ithalatçı konumda olan ülkeler için belki bir avantaj ama aynı zamanda yerli üretimin güvenliği açısından, ekonomik, verimli bir şekilde üretilmesinin önünde de bir engel teşkil edecek anlamı da ifade ediyor. Çünkü dünyada kömür fiyatları, liman teslimi, 2005 yılında Türkiye'ye liman teslimi 41 dolar civarındayken son dönemde 2007 yılında özellikle ülkemizdeki köpük büyümeyle birlikte çok yüksek bir büyüme var, bir de köpük fiyat yükselişi oldu, bu da Çin'in yüzde 22 büyümesinin bir etkisiydi. Çin dünya ekonomileri açısından yüzde 7,5 ile yüzde 12 aralığında bir büyüme gösterirse problem yok, yüzde 7,5'un altında bir büyüme gösterdiğinde dünya ekonomilerini olumsuz etkiliyor. Neden? Ürettiğiniz ürünler elinizde kalıyor, pazar bulamıyorsunuz. Yüzde 12'nin üzerine çıktığı zaman Çin ekonomisinin büyümesi, bu sefer de Çin bütün dünyadaki emtiaları çektiği için bizim gibi gelişmekte olan ülkeler dâhil olmak üzere kendileri ürün bulamamakla karşı karşıya kalıyorlar. Mesela biz 2007 yılının ve 2008 yılının büyük bir kısmında... Ağır kamyon lastiklerini dünyada iki üç tane firma üretebiliyor, "Radial" dediğimiz 49/2.400 çapındaki lastiklerdir bunlar, 9.000-9.500 dolardır tanesi ve yarı çapına benim boyum gelemiyor, öyle bir iş makinesi düşünelim ve bunları dünyadan çok çekmiş olması nedeniyle bizim bunları temin etmekte de güçlük çektiğimiz dönemler oldu. Bu bir belki spesifik örnek ama bunları çoğaltmak mümkün. Özellikle demir çelik sektöründe 400 dolarlara ürettiğiniz demir çelik fiyatlarını 1.700 dolarların üzerine tırmandırdığı dönemler oldu, ta ki 2009 yılının son çeyreğine kadar bu devam etti, belki 2008'in son çeyreği demek daha doğru olur çünkü 2009 yılı zaten dünya krizinin artık dünyayı etkisi altına aldığı bir dönemdi. Bu 2005 yılındaki 41 dolarlık fiyatlar daha sonra liman teslimi 220 dolarlık rakamlara kadar geldi ülkemiz açısından ve ülkemize 22 limandan giriş yapıyordu bu kömürler. Özellikle Avustralya'da Newcastle Limanı'nda Newcastle endeksi vardır, Güney Afrika'da Richard Bay Limanı'nda Richard Bay endeksi vardır. Yani, dünyada bir serbest piyasa ekonomisi gibi gözüksede Hollanda'da da Amsterdam ve Rotterdam'da spot piyasada kömür fiyatları belirlenir. Dünyadaki kömür üretim maliyetleri 25 ile 30 dolar civarındadır ve bu kömürler serbest piyasa ekonomisi varmış gibi gözüksede monopol bir yapıdır aslında, perde arkasında fiyatlar belli kişilerin, belli grupların kontrolü altında seyreder, devam eder ta ki Amerika'nın bu kömürü tüketme hızını yavaşlatmasıyla birlikte. Özellikle Kolombiya ve Kentucky'daki kömürlerini dünya pazarlarına açmasıyla birlikte, şu anda 82 dolarlara liman teslimi ülkemize ithal kömürler gelebilmekte.

Ülkemize geldiğimizde ise ülkemizde enerji çeşitli kaynaklardan elde ediliyor. Geçmiş yıllarda kömürün payı çok yukarlarda iken özellikle son dönemlerde yüzde 17 civarında yerli kömür, ithalle birlikte bu yüzde 22 oranını ancak bulabilmekte. 2008 yılına kadar, ben yirmi beş yıllık meslek hayatımda, TKİ'ye girdiğimden bundan bir iki yıl öncesine kadar neredeyse 8,3 milyar ton Türkiye'nin rezervi olduğunu hep artık kafamıza, beynimize nakşetmiş durumdaydık. O kadar tüketim olmasına rağmen, hâlâ hep bu rakamlardan söz ediyorduk. Ama, 2005 yılında özellikle linyit arama projesine ülkemiz önem verdi ve MTA'nın önderliğinde çok önemli bir görev de üstleniyor arkadaşlarımız sağ olsunlar, şu anda 15,4 milyar tonluk bir rezerve ulaşmış durumda ülkemiz. Bunun 1,3 milyar tonluk kısmı Zonguldak havzasında taş kömürü, 14,1 milyar tonluk kısmı ise Türkiye'nin değişik yerlerinde, değişik kategorilerinde var olan rezervlerimizdir. Bu rezervlerin 2,1 milyar tonluk kısmı ise Türkiye Kömür İşletmelerinin alanına girmektedir. Yanlış hatırlamıyorsam 7,3 milyar tonluk kısmı ise Elektrik Üretim AŞ bünyesinde yer almakta, bir kısmı ise 2,8 milyar ton olabilir bilemiyorum henüz daha değerlendirme çalışmaları sürmekte, MTA'nın yeni bulduğu rezervler oluşturuyor, Afyon Dinar, Eskişehir Alpu, Trakya havzasındaki vize kömürleri gibi sahalarındaki rezervler oluşturuyor. Onları da havza madenciliğini ve bütünlüğünü bozmamak adına ya EÜAŞ'a ya da Türkiye Kömür İşletmelerine arkadaşlarımız devredecekler ve biz de onları hızlı bir şekilde üretime açma, ekonomiye kazandırma gayreti içerisinde olmayı hedefliyoruz. Türkiye'de şu an itibarıyla 64.129 megavatlık bir enerji kurulu gücü söz konusu. Bunların tabii -Necati Bey'in de,

Sayın Vekilimizin ifade ettiği gibi- yüzde 72'si neredeyse dışarıdan getirilen kaynaklara bağlı çalışan santraller. Kömüre dayalı olanları ise 8.500 megavat civarında, şu anda fiilî olarak çalışan yerler. Bunların içerisinde 2,1' den önce bizim 2,6 milyar tonun üzerinde rezervimiz vardı. 2011 yılında başlatılan   zelleştirme süreçleri çerçevesinde 2012 yılı 1 Kasım tarihi itibarıyla Seyitömer' deki 176 milyon ton rezerv dayalı olarak 600 megavatlık bir santral grubu vardı. Orası   zel sektöre devredilmiş bulunmakta.

Bir diğeri ise bu geçtiğimiz günlerde Yatağan ihalesi de geekleşti. Ondan önce de Kemerköy ve Yeniköy havzası vardı. Kemerköy' de 630 megavat, Yeniköy' de 420 megavat ve Yatağan' da 630 megavat olmak üzere 1.680 megavatlık bir santral grubunu içine alan 405 milyon ton kömür rezervi barındıran havzada da   zelleştirme faaliyetleri geekleşmiş oldu. Bunları bizim bünyemizden çıkardıktan sonra Türkiye Kömür İşletmeleri şu anda 1.609 megavatlık santral grubuna kömür sağlamakta, onun ötesinde de ısınma ve sanayi sektörüne de kömür sağlamakta. Ülkemizde tabii evre kriterleri de çok önemli dolayısıyla evre kriterleri açısından baktığımızda da 2005 yılına kadar, Türkiye, yönergelerle, evre Kanunu çerçevesinde çıkarılan yönergelerle ısınma ve sanayi sektörüne kömür temin eden bir ülke pozisyonundaydı. 13 Ocak 2005 tarih, 25699 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak -ilk defa- ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği kontrol yönetmelikleriyle birlikte yürümeye başladı. Daha sonra birtakım ithal ve yerli kömür spektlerinde de, değerlerinde de bazı düzenlemeler yapılarak 17 Mart 2005 tarih, 25758 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği kontrol yönetmelikleri 2009 yılına kadar devam etti, aralarda da birtakım yönetmelik değişiklikleri oldu ve ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği çerçevesinde, evre kriterleri çerçevesinde bu k  m  rl  r ısınma ve sanayi sektörüne verilmeye de başlandı.

Ülkemiz 106 milyon ton kömür t  k  t  yor hâlihazırda ve bunun 26 milyon tonluk kısmı yüksek kaliteli, kalorili. Kalori kaliteyi de ifade ediyor bir yerde, tek başına yeterli bir sebep olmasa da. Dolayısıyla, ağır sanayi sektörümüzün, özellikle demir elik sektörü, imento sektörü gibi sektörlerin bu tür kömürlere ihtiyaç duyması nedeniyle... Zonguldak havzamızda şu anda 1,3 milyon ton veya 1,4 milyon ton üretim ancak geekleşmektedir, 900 bin ton civarında da o havzadaki özel sektör eliyle   retilenle birlikte 2,3 milyon ton civarında bir üretim söz konusu. Bu da ülkenin yüksek kalorili kömür ihtiyaını karşılayamamakta dolayısıyla 26 milyon ton civarında gerek evre kriterleri gerekse kalite ihtiyaı nedeniyle bir ithalat söz konusu. Bu ithal edilen kömürlere ödenen döviz 4,8 milyar dolar. Dolayısıyla, cari açığımızı, özelikle birikmiş olan 60 milyar dolar civarındaki cari açığa ithal kömür olumsuz anlamda 4,8 milyar dolar bir katkı, ek yapmış oluyor. 80 milyon tonu da yerli üretimle tesis edilmekte. Gerek TKİ gerek TTK gerek E  Aş gerekse de özel sektör elindeki irili ufaklı üretim noktalarından bu k  m  rl  r üretilmekte.

Tabii, şimdi Türkiye Kömür İşletmeleri hepinizin bildiği üzere 233 sayılı Kanun Hükümünde Kararname çerçevesinde faaliyet gösteren bir K  T'tir, kamu iktisadi teşebbüsüdür. Kamu iktisadi teşebbüslerinin bir görevi de basiretli tüccar gibi davranarak üretim faaliyetlerini sürdürmesi şeklinde ifade edilebilir. Tabii, 80'li yılların sonundan itibaren -yeni bir şey değil ülkemizde- özellikle 90'lı yıllarda hız kazanmış oldu, 85'li yıllarda belki derin bir şekilde başlatıldı. Artık kamunun bu tür üretim alanlarından yavaş yavaş kendisini çekerek özel sektöre bu faaliyetleri yaptırması ve özel sektörün diğ  er alanlarda olduğu gibi bu alanlarda da g  lenmesi, g   kazanması anlamında birtakım politikalar ülkemizde yer almaya başladı. Bu neyi getirdi beraberinde? K  T'lere birtakım açmazları da beraberinde getirdi aşlında. Eğer o zaman "amaz" diyecek olursak veya şimdi uygulamalar itibarıyla ifade edecek olursak nedir bunlar? İşte, K  T'lere, kamu iktisadi teşebbüslerine -ki özellikle biz kendi alanımızı ifade edecek olursak- yeteri miktarda yatırım yapamama gibi bir durumla karşılaşmış oluyorsunuz. Bunun sebebi de biraz önce söylediğim politikalardan kaynaklanıyor. Bu, bugünün politikası değil, ülkenin 80'li yılların sonundan günümüze kadar artarak devam ettirdiği bir politikadır. Belki kamunun artık üretimden çekilerek denetimi ön plana çıkaracağı bir mekanizmanın başlangıcı olarak da görebiliriz bunu ve dolayısıyla özel sektör üretilmesiyle birlikte de daha rekabetçi bir üretim modunun yaygınlaştırılması sağlanmış oldu. Dolayısıyla, yatırımlarda sınırlamalar, aynı şekilde hazineye personel alımlarında birtakım sınırlamalar... Yakın geçmişe kadar biliyorsunuz, emekli olanın yerine yüzde 10' u kadar eleman alınabiliyor idi ama şimdi önce yüzde 25, daha sonra yüzde 50, özel projeler götürürseniz eğer yüzde 100'   ne kadar, yani 100 kişi emekli olduğu zaman 100 kişi alıyorsunuz fakat bu arada bir yirmi-yirmi beş yıllık süreç içerisinde emekli olanın yerine bir o kadar eleman alımı söz konusu olamadığı için ciddi aıklarla karşılaşmış oldunuz. 100 kişi emekli olduğunda 100 kişi daha alsanız kendiniz bu faaliyetleri sürdüremeyecek durumdasınız hâliyle. Böyle bir amaz var. Ve 1978 yılında ise bir kanun çıkarılmıştı, o kanun da şuydu: 2172 sayılı kanun. O kanun da özel sektör elindeki maden ruhsatlarının sağalarının devletleştirilmesiyle alakalı bir kanundu ve hemen akabinde 2840 sayılı Kanun' da da bunun nasıl düzenleneceği yazılı ve orada da    nc   şaşıslara bunların devredilemeyeceği söz konusudur. Dolayısıyla, ruhsatlarını veremiyorsunuz, kamuya yeteri kadar personel alamıyorsunuz ve yatırımı istediğiniz oranda yapamıyorsunuz. Bu    sarmal arasında, 233 sayılı Kanun Hükümünde Kararname çerçevesinde sizin basiretli bir tüccar gibi davranarak kârlılık esasına dayalı birtakım madencilik faaliyetlerini de yapmanız gerekiyor. O zaman kurum olarak oturuyorsunuz, kendinize birtakım modeller geliştirmeye başlıyorsunuz. Herkesin dilinde var olan ve

80'li yıllardan bu yana da Türkiye Kömür İşletmelerinin uyguladığı redevans modelleriyle başlandı ve daha sonraki süreçte, 4734 ve 4735 sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde de birtakım uygulamalar yapmak suretiyle gerek redevans gerekse hizmet alımı... Adına "hizmet alımı" diyoruz ama her ikisi sonuç itibarıyla birbirinin aynıdır. Bir başka kişiye anahtar teslimi vermekten bahsediyoruz. Ruhsatı benim üzerimde olan... Ruhsattan bahsettiğimiz şey bir kâğıt parçasından ibarettir ve dolayısıyla, sınırları, koordinatlarıyla belirlemiş alanı "Al kardeşim, sen burada bütün teçhizatını getireceksin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alacaksın, bütün ekipmanlarını getireceksin ve burada ürettiğin kömürü redevans uygulamasında kendi adına ve namına çıkaracaksın, bana ton başına bir bedel ödeyeceksin." Redevanstaki birinci uygulama budur.

Redevansın ikinci aşamasında ise rüçhan hakkı kullanımlı dediğimiz, öncelik hakkı elde ettiğimiz birtakım uygulamalarımız var. O da nedir? Ürettiği kömürü, hem redevans karşılığındaki miktarını hem de onun dışındaki tümünü, eğer o kömüre benim ihtiyacım varsa kalite itibarıyla, rekabet şartlarında kendime bir rakip oluşturmak istemiyorum isem, benim için de bir kârlılık ifade ediyorsa -"Genel enerji ve yakıt politikasına hükmeder." ibaresi de vardır benim ana statümde- bu çerçevede de kömürün tamamını yine alabiliyorum redevans uygulamalarında. Bu da bizim TKİ'nin özel hukuk çerçevesinde uyguladığı, kendi yönergeleri çerçevesinde yaptığı uygulamalardır.

Bunun ötesinde, 4734'le birlikte -adı her ne kadar "hizmet alımı" olsa da, ki hem Sayıştay denetçileri hem de değişik kesimler tarafından bu isim tartışıldı tırnak içinde- özellikle "hizmet alımı" denildiğinde kamuoyundaki algı hep şudur: Çay ocağını işleten arkadaşlar ya da işte şoför hizmeti alınan kişiler ya da temizlik firmasının elemanları hizmet alımıyla çalışan kişiler gibi bir algı söz konusu oluyor ve kavram kargaşasına da neden oluyor aslında. Ne hikmetse kamu ihale mevzuatı bizim bu tür kömür üretme işini de anahtar teslimi verip ürettiği kömürün tamamını bizim almamıza yönelik olan modellere de hizmet alımı demiştir ama her ikisi de anahtar teslimi, kişinin kendi teçhizatıyla, kendi ekipmanıyla, kendi personeliyle, işçisiyle ve bütün 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesindeki hususları yerine getirme yükümlülüğüyle birlikte benim istediğim noktada, istediğim özellikte, istediğim kalitede kömürü istediğim yere teslim esasını içeren uygulamalarımızdır. Dolayısıyla, Türkiye Kömür İşletmeleri bu özelleşen sahaların dışında yapılanması itibarıyla şu anda 2 tane müessese müdürlüğü, 2 tane de işletme müdürlüğü ve 5 noktada da kontrol müdürlüğü adı altında faaliyet gösteren bir kurum kendisi.

Bursa İşletme Müdürlüğü var, Bursa Orhaneli Keles havzasında. Orada 210 megavatlık bir termik santral var, ona kömür sağlıyoruz ağırlıklı olarak, kısmi olarak ısınma ve sanayi sektörüne de kömür verilebiliyor yıkama ve iyileştirme işlemleri neticesinde.

Hemen onun üzerinde Çanakkale Çan'da Türkiye'nin şu anda kamunun elinde olan yerli kaynağa dayalı çalışan ve 2006 yılında faaliyete geçmiş olan 2x165= 330 ama 320 çıkışlı olan, 320 megavatlık 2 tane akışkan yataklı, dolaşimli akışkan yataklı termik santrali var. Orada da bizim o santrale, EÜAŞ'ın elindeki santrale kömür sağlayan pozisyondayız biz.

Kütahya bölgesinde Tunçbilek Tavşanlı diye ifade edilen havzada da 365 megavat kapasitedeki termik santrallere ve o bölgenin de kömürleri kaliteli olması nedeniyle ısınma ve sanayi sektörüne o havzadan da kömür temin ediyoruz. 270 milyon ton civarında bir rezervi söz konusu o havzanın da. Çan'ın belki rezervini söylemeyi atladım. 80 milyon ton civarında da Çanakkale Çan'da bir rezerv var. Orhaneli'nde 56 milyon ton, 61 milyon ton Keles ve Davutlar'da bir rezerv var. Yerinde rezervden bahsediyorum.

Onun dışında ise Soma'da yine bir müessesemiz var, mevcut, malum şu anda Komisyonun toplanmasına ve oluşmasına sebebiyet veren havza ki orada 704 milyon ton kömür rezervi söz konusu ve bu havzada da...

HASAN ÖREN (Manisa) - Eynes.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Eynes de bu havzanın içerisinde yani Soma bölgesinde. Soma havzasını bir bütün olarak kabul edersek eğer, sahanın bir ucundan bir ucuna 100 kilometrelik bir alandan bahsediyoruz. Yani Deniz bölgesi var, Eynes Karanlıkdere bölgesi var ve lokal birtakım isimlendirmeler var, işte Kartalkaya, Işıklar, Atabacası, hep ismi gündeme geliyor basın vesilesiyle. Bu havzalarda da toplamda 704 milyon ton kömür rezervi söz konusu ve burada da başlangıçta 1.034 megavat olan ama 1956 ve 1957 yılında kurulmuş olan 2 tane küçük çaplı, 22x2 üniteden oluşan 44 megavatlık santraller şu anda fiilî olarak çalışmıyorlar, onlar AR-GE projeleri kapsamında birtakım AR-GE faaliyetleri yürütülüyor şu anda. Dolayısıyla, 990 megavatlık EÜAŞ'a ait olan santrallere Türkiye Kömür İşletmeleri kömür sağlayıcı pozisyonunda ve onun dışında da yine orada da kaliteli kömür rezervlerinin olması nedeniyle ısınma ve sanayi sektörünün de kömür ihtiyacının büyük bir kısmını Türkiye Kömür İşletmeleri olarak karşılıyor.

106 milyon ton kömürün 80 milyon tonu yerli demişim. Bu 80 milyon tonun içerisinde ağırlıklı olarak 70 milyon tonu, neredeyse, elektrik üretimi amaçlı olarak tüketilmekte. 10 milyon tonluk kısmının ise neredeyse -yüzde 50-50 diyebiliriz- yansı ısınma,

yarısı da sanayi sektöründe tüketiliyor. Diğer 26 milyon tonluk kısmın da 8,5 milyon tonluk kısmı ısınma, 9 milyon tona yakın kısmı sanayi, diğerleri de ithal kömüre dayalı çalışan termik santrallerde tüketiliyor ithal kömürlerin de.

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – 790 milyon ton mu toplam?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 704 milyon ton Soma havzasındaki...

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – Yok, yok, toplam Türkiye’de tüketilen?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 106 milyon ton. Her yıl 106 milyon ton, 26 milyon tonu ithal, 80 milyon tonu ise yerli kaynaklardan üretilen kömürler oluşturuyor.

Tabii, basında yer yer bu kömürlerin üretim fiyatları, maliyetleri de çok gündemi meşgul etmiş durumda. Biraz önce dünyadaki üretim maliyetlerini söylemiştim ben, 25 ila 30 dolardır dünyadaki üretim maliyeti ancak dünyada ağırlıklı olarak tüketime verilen kömürlerin büyük çoğunluğu yüksek kalorili, kaliteli, geri kazanımı yüksek olan kömürler. Yani kalorisi yüksek olan kömürleri üretim modelleri itibarıyla da, rezerv oluşumu itibarıyla da bizden çok farklı olması nedeniyle siz onları zenginleştirme ve iyileştirme işlemine tabi tuttuğunuzda yüzde 85’e yakını geri kazanabilirsiniz, kullanılabilir hâle getirebilirsiniz ama bizim kömürlerimizde maalesef bu böyle değil, neredeyse yarısı, yüzde 50’si atık olarak atılıyor zenginleştirme faaliyetleri sonrasında. Bizim de Soma havzasında yaptığımız, bu biraz önce bahsettiğim uygulamalar neticesinde dünya üretim fiyatlarını yakalamış durumdayız aslında, 30 dolar civarında üretiyoruz. Bu nedir? Bir ham cevherdir. Yani tüvenan olarak ben yerinde rezervin...

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Dünyadaki de mi öyle, tüvenan?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Dünyadaki de böyle. Üretiliyor, çok cüzi bir maliyetlendirmesi oluyor, üzerine navlun fiyatları ekleniyor ve ülkemize geliyor.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – 2005 yılı için 41 dolardan bahsettiniz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Dünyadaki kömür fiyatlarından bahsediyorum, 41 dolar idi 2005.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – 2007’yi de diyecektiniz ama sonra başka mevzuya geçtiniz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 2007’de 190 dolarlara, 220 dolarlara tırmandı. Yani bu Ro-Ro şirketleri, navlunlar, hatta birtakım eski gemilerin tedavül den kaldırılmasıyla birlikte 60 bin grostonluk gemiler, o benim bahsettiğim 2005 yılında 12 dolara yükü bir bölgeden bir bölgeye taşıyor iken diğerinde ise 17 dolardır 200 bin grostonluklar. Bu rakamların 35 dolara, 70 dolara kadar tırmadığı dönemler oldu. Hatta, hatırlarsınız, ülkemizde tersaneler mal yetiştiremiyorlardı ve orada da birtakım kazalarla gündeme gelmişti bu tersanelerimiz özellikle gemi trafiğindeki yoğunluktan dolayı, üretim ihtiyacından dolayı.

HASAN ÖREN (Manisa) - Size devredilen kömürü kaçta satıyorsunuz? Eynes’ ten size devredilen kömürü kaçta satıyorsunuz?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Şimdi, hemen o bölgeye geldim.

Ben, 1 tonunu 30 dolara ürettirdim. 2 ton olarak alayım ki hesaplaması kolay olsun. 2 tonu aldım. Kaç liraya aldım? 60 dolara aldım. Bu bahsettiğim zenginleştirme, iyileştirme faaliyetleri sonucunda bunun 1 tonunu atık olarak ayırdım. Ne kaldı geriye satılabilir? 1 ton kaldı. Kaça mal oldu bana? 60 dolar oldu. Yani 2 ton kömür için ben 60 dolar verdim adama. Dolayısıyla, buna iyileştirme ve sair masraflarını da 15 dolar eklediğinizde 75 dolarlı rakamlara çıktı. TL’ye çevirirseniz bu 150 lira civarında olur. Benim Soma havzasındaki ortalama satış fiyatım ise 180 liradır. Yani ben 30 lira kâr ediyorum. Eğer bu uygulamayı böyle yapmamış olsaydım, şimdi belki Zonguldak’taki arkadaşlarımızı dinliyorsunuz, KİT Komisyonlarımızdaki olan arkadaşlarımız, sayın vekillerimiz... Özür dilerim. Yani ben bir samimi ortam bulduğum için ağızdan farklı kelimeler kaçıyor olabilir, affınıza sığınıyorum. Sayın vekillerimiz bilirler, onlar da Zonguldak havzasında 630 liraya kömürün tonunu mal ederler, 190 lira fiyatla da satarlar. Şimdi, ülkemizin orası taş kömür olması nedeniyle, yüksek kalorili tek üretim noktası. Zonguldak havzasını bir ağaca benzetirim ben. Üzerindeki yeşil dallarını üstünde yaşayan insanlar, altındaki köklerini de kömür işletmesi olarak görürüm. Orası ekonomik olarak birbirine bağımlı olması nedeniyle diyelim, ne dersek diyelim bu zarara katlanmak suretiyle devletin hazinesi bu zararı her yıl, geçtiğimiz yıl 560 milyon lira hazinenin kasasından oraya destek verilmiş durumda. Dolayısıyla, böyle bir üretim sistemi var ama biz Türkiye Kömür İşletmeleri ise, madem bizim kuruluş Kanunu’ muзда basiretli tüccar gibi bu faaliyetleri yapmamız söz ise biz de biraz önce ifade ettiğim modelleri geliştirmek suretiyle bunları yapmaya çalışıyoruz.

HASAN ÖREN (Manisa) – Mustafa Bey, kayıtlara geçtiği için soruyorum: Siz şimdi diyorsunuz ki benim Eynes’de çalıştırdığım kişiyi hizmet alımıyla 58 liraya, 60 liraya kömürü alıyorum...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, 30 dolar takriben.

HASAN ÖREN (Manisa) – ...30 dolara kömürü alıyorum, bunun satış fiyatı ne, siz nerede işliyorsunuz bu kömürü, nereye döküyorsunuz? Net koyun ki geçsin kayıtlara.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, tamam.

Şimdi, Soma havzasında 850 ton saatte başlayıp bin ton saatin üzerine çıkan hatta dünyada da literatürlere geçmiştir, Çin'de üniversite hocalarımız, ODTÜ'den Gülhan Hocamız, şu anda atılımda galiba, görev yapıyor, sunum olarak yapmışlardı bizim Soma'da kurduğumuz 850 ton saatlik lavvarımızı. Lavvar yıkama tesisidir, iyileştirme tesisidir.

FATOŞ GÜRKAN (Adana) – 850 bin ton mu, 850 ton mu?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Efendim, saatte 850 ton, saatteki kapasitesini bahsediyorum. 850 ton/saat yıkama kapasitesi olan bir tesisten bahsediyorum.

BAŞKAN – Lavvara kömür yıkama derler.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Lavvarın ismi, açılımı kömür yıkama tesisidir yani yüzdürme, batırma, manyetit dediğimiz ağır ortam malzemesi kullanılır ve ağır ortamın da yoğunluğu 1,64-1,7'lere kadar çıkar, kömürün damarına, kalitesine, aradaki kil katmanlarıyla olan bağlantısına bağlı olarak çünkü daha temiz, daha kaliteli, daha verimli ürün alabilmeniz gerekiyor. Dipte çökenler taş, atık dediğimiz malzemeler; üstünde yüzen kısmı ise kömürdür, yoğunluğu biraz taştan hafif olması nedeniyle. Dolayısıyla, bu iyileştirme işlemlerinde yüzde 64'tür aslında verim ama bu yüzde 50'lere kadar düşmektedir. Bunun nedenini anlatmak istiyorum, bu da şudur: Geçmiş dönemlerde Türkiye Kömür İşletmeleri üretiminin yüzde 97'sini bu son beş, on yıllık süre öncesine kadar yüzde 97'sini açık işletme madenciliğiyle elde ediyordu. Açık işletmede ne yaparsınız? Üstündeki toprak örtüsünü kaldırırınız, bir başka yere koyarsınız, altından kömürü alırsınız, burada yerindeki rezervi alırken sizin kaybınız yüzde 10'larda olur yani ham cevherin yüzde 90'nını alabilirsiniz kaybetmeden açık işletmede ama bu yer altına dönerse iş, yer altında yüzde 75'tir genel kabulü, hocalarım da buradadırlar. Yüzde 75'ini ancak alabilirsiniz, damarın yapısına bağlı olarak birtakım özellikli işler yaparsınız, çalışırsınız, aralara hasır teller yerleştirirsiniz, taşları birbirine karıştırmadan birtakım maliyetlere katlanmak suretiyle bunları yapabilirsiniz ama bizim Soma'daki, şu son dönemde özellikle, oraya girmeden önce TKİ şu anda yüzde 27'sini yer altından üretir hâle geldi son dönemde. Neden? Çünkü aslında bu işler bir maliyet işidir, balık sırtı götürmeniz lazım yani açık işletme rezervinizle yer altı rezervinizi ekonomik olarak pazara sunabilmeniz için bir maliyet oluşturuyorsunuz sonuçta, dengeli bir şekilde üretmeniz gerekiyor idi ama bu geçmiş dönemlerden, yer altı maliyetlerinin aşırı yüksek olması nedeniyle ve bizim şu yaptığımız uygulamaların da geçmişte henüz daha yaygınlaşmamış olması nedeniyle ve yer altında birtakım mekanize sistemlerin, teçhizatların gelişmemiş olması nedeniyle yapılamıyordu maliyetleri nedeniyle. Ekonomik olarak pazara sunulmadığı için o zaman da elinizde açık işletme rezervleri var, onu alıyorsunuz. Nereye kadar ekonomik? Bire 22 hatta şimdi bire 25'lere kadar yani 25 metreküp toprağı kaldıracaksınız altından bir ton kömür alırsanız ekonomik oluyor. Dolayısıyla bu tür faaliyetlerle bunları yaptınız geldiniz ama bir baktınız ki şimdi artık yavaş yavaş hani derler ya bıçak kemiğe dayandı bir taraftan yani açık ocak rezervleriniz azaldı, yer altı ağırlıklı çalışma zorunluluğunuz ortaya çıktı, bir taraftan da şansımıza dünyada da birtakım teknolojik gelişmeler oldu, dünyaya açıldınız, sınırların artık ekonomi anlamında kalktığı bir dünyada yaşıyoruz, istediğiniz şeyi istediğiniz anda alabiliyorsunuz, getirebiliyorsunuz. Dolayısıyla böyle bir ortamda artık birtakım teknolojileri de kullanmak suretiyle bilgi birikimine sahip özel sektörden de istifade etmek suretiyle ki onları da bizim yetiştirmemiz lazım, insan kaynağı çok önemli yani devletin bir diğer görevi de özel sektör yetiştirmek olmalı, dolayısıyla onlara da bu bilgi birikimini, kan akışını sağlamamız gerektiğine inanıyoruz biz ve şu anda da bizim örnek gösterebileceğimiz yine altını çizerek söylüyorum, şu anda Türkiye'de büyük üretim kapasitesine sahip, yerli üretim yapabilen 3 tane firma var. Bakın, parmakla sayılabilecek kadar azdır, 3 tanedir şu anda, bunların 2'si de Soma havzasında bulunuyordu zaten. Dolayısıyla büyük tandanslı üretim yapabilecek özel sektörlerin de hatta bizim sayısını artırmamız lazım.

Şimdi, yani konuyu dağıtmış gibi oldum ama bu iyileştirmeler sonucunda yarısını attık, yarısı elimizde kalır pozisyona geliyor, pazara sunabilecek noktaya geliyoruz. Sayın Vekilim, yani sorduğunuz soruya cevap olsun diye söylüyorum. Tabii bu yer altında bu arkadaşlar şu anda Soma havzasında kömürün yüzde 96'sını, ham cevherin yüzde 96'sını üretebiliyorlar yani bizim şu hesabı yapmamız gerekiyor. Masaya koyduk, yüzde 75'ini de üretebilirdi, yüzde 25'ini orada bırakabilirdi, biz kaynak sıkıntısı çeken ülkeyiz madem, dışarıdan kaynak ithalatı yapıyoruz, bu rezervin yerinde ziyan olmasını mı tercih etmemiz lazım, yoksa azami ölçüde yerinden alınıp yıkamada kaybedeyim ben çok önemli bir şey değil, yerinde kaybettiğim zaman onun maliyetleri bana çok daha fazla bir noktaya gelebiliyor, ülke ekonomisi açısından baktığımızda. Dolayısıyla orada havzanın genel değerlendirmesi itibarıyla 2.250 kaloriyle 2.650 kalori aralığındaki -birim zamanda yaydığı ısıya biz kalori diyoruz- bu kömürleri alıyoruz lavvar dediğimiz yıkama tesislerinde fiziki iyileştirmelere tabi tuttukten sonra 4 binin üzerine çıkıyor kalorisi. 4 binin üzerine çıkınca tabii ki otomatikman piyasa değeri de artmış

oluyor bir yerde yani ben orada 275 liraya da kömür veriyorum, 83 liraya da kömür veriyorum pazara yani termik santrallerin bir grubuna 83 lira, bir grubuna 96 liraya veriyorum şu anda kömürün bir tonunu, sanayi sektörüne 154 lira, 170 lira arasında...

HASAN ÖREN (Manisa) – Ortalaması 220' nin üzerine geliyor Başkanım.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Efendim?

HASAN ÖREN (Manisa) – Ortalaması 220' nin üzerine geliyor.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani şöyle söyleyelim, oranlar itibarıyla baktığımızda böyle bir matematiksel oran yapmak gerekirse eğer, parça dediğimiz yüksek değerdeki kömürün oranı çok düşük yani yüzde 17' yle yüzde 22' leri geçmiyor. Dolayısıyla, toz oranı çok daha fazla yani toz dediğimiz...

BAŞKAN – Ortalama satış maliyeti...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, onu söyledim zaten 180 lira Soma' daki...

HASAN ÖREN (Manisa) – Ortalama 180 lira değil, siz zenginleştirilmiş olanın satışını söylüyorsunuz.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Evet, evet.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Doğrudur.

HASAN ÖREN (Manisa) – Toplam ortalamayı söyleyin yani 280 liraya sattığınız kömür kaç mal oluyor, ortalamayı söyleyin?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani ben orada bakın, 83 liraya sattığım da var dedim biraz önce.

HASAN ÖREN (Manisa) – Biliyorum.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 96 liraya sattığım kömür de var ama bunlar miktarsal olarak çoğunluğunu ifade ediyor.

HASAN ÖREN (Manisa) – TKİ' nin satış ortalaması ne, TKİ' nin?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani bu bölge bölge değişiyor ama şu anda...

BAŞKAN – Soma için söyleyelim.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Soma için söylüyorum yani Soma havzasında 180 lira civarında şu anda, ortalama satışım benim, artı KDV' si var, siz KDV' li belki düşünüyorsunuz bilmiyorum, ortalama satış fiyatımız 180 lira yani 30 lira civarında benim orada, o havza olarak bir kârlılığım söz konusu. Yılda 15,5 milyon ton kömür üretimi gerçekleşiyor, 15,5 milyon ton.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – KDV' li mi?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Hayır, efendim.

15,5 milyon ton kömür üretiyoruz, bunun 9,6-9,7 milyon tonu satılabilecek kaliteye gelebiliyor ama bir kısmı termik santral nitelikli olanları çoğunlukta üretilmesi nedeniyle özellikle termik santral nitelikli kömürleri stok yapmak zorunda kalıyorum çünkü piyasanın ısınma ve sanayi ihtiyacını karşılamam gerekiyor bir yerde. Dolayısıyla biz orada o yüzden elektrik üretim amaçlı termik santral kapasitesini artırmaya yönelik de birtakım uygulamalar yaptık ve şu anda minimum 450 megavat kapasiteli Deniz havzasında bir santralin ihalesini gerçekleştirdik ve arkadaşlar geçtiğimiz 19 Mart 2014 tarihinde temel atma törenini de gerçekleştirmiştik, oradaki arkadaşlar, 510 megavatlık bir santralin şu anda yatırımını yapmakla uğraşıyorlar, meşgul oluyorlar. Sanıyorum, 2573 sayılı Zeytincilik Kanunu' ndan sıkıntıları vardı. O da Genel Kurulda geçtiğimiz günlerde herhâlde kabul edilen bir yasaydı ve bundan sonra enerji yatırımlarının önü de biraz açılmış olacak diye düşünüyorum. Ondan sonra, iki buçuk, üç yıllık zaman zarfında artık bu yatırımlarını tamamlayacaklar, oraya bir enerji santrali de kazandırmış olacağız.

TKİ olarak yine biz bu redevans uygulamalarımızda elektrikten kilovatsaat başına pay almayı hedefleyen birtakım santral ihaleleri de gerçekleştirdik. Bunlardan toplamda, eğer hayata geçerse, 3.600 megavatlık bir ek kapasite daha kazandırmış olacağız ve bunlardan TKİ olarak her yıl ben 550 milyon TL bugünkü değeri itibarıyla net gelir elde edeceğim. 2012 yılında 1 milyar TL brüt, 860 milyon lira net kâr elde eden bir kurumdum. 3,2 milyar TL de cirosu olan bir kurumdum ama 2 tane yerimiz gitti şu anda artık, 2014 yılında 450-460 milyon lira 3 milyar ciroya karşılık bir kâr beklentisi içerisindeyiz. Bu santraller de hayata geçerse kârlılığımızı tekrar arttırmış olacağız. Peki, kamu bu kârı ne yapıyor? Kamu bu kârı, işte biraz önce ifade ettim, MTA tarafından bulunan rezervler eğer bize verilirse onları âdeta kemiksiz et hâline getirip yatırımcıların hizmetine sunup ülke ekonomisine katma değer oluşturması için ilk yatırım maliyetleri, fizibilite maliyetleri, masrafları, kömürün işletilebilir, fizibil noktaya getirilmesi için kaynak aktarmamız, oluşturmamız gerekiyor.

HASAN ÖREN (Manisa) – TKİ' nin bu yılki kârı ne kadar?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Hangi yılın?

HASAN ÖREN (Manisa) – 2013.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 2013 yılında 228 milyon liraya düştü benim kârım. Sebebi de şudur: 2013 yılı içerisinde Muğla bölgesi, biraz önce ifade ettiğim, 405 milyon ton rezervli saha 26 Ağustos 2013 tarihinde Özelleştirme Yüksek Kurulu kararıyla benim bünyemden rezervleriyle birlikte alındı ve Elektrik Üretim AŞ'nin bağlı ortaklığı olan YEAŞ Genel Müdürlüğü bünyesine Özelleştirme Yüksek Kurulu kararıyla verilmiş oldu.

HASAN ÖREN (Manisa) – Kaçtan düştü yani 223'e?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani yine ben 1 milyarın üzerinde bekliyordum. Sebebi şu oldu, niye 228? Aslında 428 milyon TL civarındaydı. Benim yerlerimi devrederken daha önce yapmış olduğum, oluşturduğum masraflar bana yazıldı, kâr diğer tarafa gitti. Fark eden bir şey yok, ülke olarak baktığımızda orası da devletin bir başka kuruluşu.

HASAN ÖREN (Manisa) – Yani “480” falan diyorsunuz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Aşağı yukarı yani bu sene de 450-480 civarında bu yıl, yine böyle bir beklentimiz söz konusu. Aynı zamanda, tabii, biz artık içeride bu işlemleri yaparken yurt dışında da birtakım açılımlar yapma gayreti içerisindeyiz. Özellikle, International Coal Trade and Control Company adı altında bir şirket kurma gayreti içerisindeyiz çünkü ana statümüz buna cevaz veriyor. Bakanlar Kurulu kararıyla inşallah böyle bir şirket yapısını oluşturabilirsek eğer yurt dışındaki kömürleri de ülkemize kontrollü bir şekilde getirip ülkede birtakım regülasyonları sağlayabiliriz düşüncesindeyiz. Başta, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya olmak üzere. Bir şey söyleyeceğim, belki çok garip karşılanacak. Şu anda Amerika Birleşik Devletleri'nde bizim daha önce yaptığımız girişimler sonucunda Ohio bölgesinde 200 milyon ton rezervli bir sahada yerindeki rezerve, bakın, işlenmemiş yerindeki rezerve, yer altı üretim rezervine bizim yaptığımız görüşmelerde tonuna 1 dolara bize vermeyi şey yaptılar. Bu, tabii, 25-30 dolar üretim maliyeti, navlunuyla birlikte getirdiğimizde ben demek ki 65 dolarlara ülkeye şu anda o kömürü getirebilecek pozisyondayım. Bir de işin bu tarafı da var. Dolayısıyla, bir taraftan da madencilik ağır iş kolu ve katma değer oluşturan bir durumda.

Soma havzasına gelecek olursak tekrar. Soma havzasında şu anda 15 bin kişinin istihdam edildiği kömür havzasında özellikle ve Türkiye'nin gayrisafi millî hasılasının yüzde 2,5'ünü Soma havzası oluşturuyor. 81 vilayet içerisindeki gelir sıralaması olarak baktığımızda, bu katma değer yaratma anlamında baktığımızda da Soma'nın bir ilçe olarak 20'nci sırada yer aldığını görüyoruz. Bir işçiyi istihdam etmenin devlete olan maliyeti 110 bin dolar civarındadır. Dolayısıyla, 15 bin maden işçisini istihdam etmenin ülkeye maliyeti 1,5 milyar dolarları bulmakta. O yüzden, bu yönüyle de meselenin bir şekilde dikkatlere alınmasında fayda görüyorum ben özellikle. Ama, şunu da özellikle vurgulamam lazım: Burada elbette ki iş güvenliği tedbirlerinin sınırı yoktur. Şunu alırsınız bugün... Genelde de şu olmuştur dünyada: Her olay yaşandığında kanunları, yönetmelikleri düzenleme ihtiyacı hasıl olmuştur ve dünyadaki özellikle bu Kentucky'daki, Virginia eyaletindeki madenlerde bile geçmiş dönemlerde çocuk işçilerin çalıştırıldığı, katırlarla kömürün üretildiği vakıradır yani vardır bunlar. Dünya bu şekilde kendini geliştire geliştire gelmiştir. Bizim ülkemizde de bunu hızlı bir şekilde geliştirmemiz lazım. Ben yanıma almayı unuttum ama uygun bir zamanda onu da takdim etmek isterim Komisyonumuza, o da şudur: “Madenciliğin Geleceği” diye bir çalışma yaptım. Madencilik dediğinizde 3 bölüme ayırmamız gerekiyor. Metalik madenler, endüstriyel ham maddeler ve enerji ham maddeleri. Kömür de enerji ham maddeleri arasında yer alıyor. Dolayısıyla, kömürün geleceği yani ülkemizde kömürün geleceğini ne yapmamız gerekir de daha iyi bir noktaya getirebiliriz sadece TKİ için değil, ülkemiz madenciliği açısından...

BAŞKAN – Mustafa Bey, toparlarsınız soru-cevaplara geçelim. Hiç olmazsa, belki bunların çoğuna soru-cevapta da değineceksiniz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – “Hedef 12” dediğimiz bir dart oluşturdum ve orada pazardan üretime, rezervin kalitesine, üretim modellerine, insan kaynaklarına, hukuki düzenlemelere -çünkü birtakım ihtisas mahkemelerine de ihtiyaç olduğunu teşvik mekanizmasına -şu anda var belki ama bunu ben çok yeterli görmüyorum- kadar hepsi var. O yüzden yer altındaki rezervi üretiyorsunuz, yer üstündeki rezervi üretiyorsunuz. İkisinin piyasa değeri, kalitesine göre aynı ama üretim maliyetleri ve güçlükleri, riskleri yer altındakinin çok daha fazla.

HASAN ÖREN (Manisa) – Yer üstü ve yer altı üretimin oranı nedir, Türkiye ne kadar üretiyor?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani, ben Türkiye açısından bir şey söylemek istemiyorum çünkü diğer kurumlarımız da birtakım üretimler yapıyorlar. Ama, TKİ olarak baktığımda şu anda ben yüzde 27'sini ürettiğim kömürlerin yer altından üretiyorum.

HASAN ÖREN (Manisa) – Toplam üretim...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Toplam 2014 yılı içerisinde gerçekleşecek üretimim 20 milyon ton civarında olacak.

9,8 milyon ton, 10 milyon ton civarında termik santrallere, 1609 megavat gücündeki santrallere; geri kalan kısmı da ısınma ve sanayi sektörüne verilen kısım.

HASAN ÖREN (Manisa) – Yani TKİ'nin ürettiği 20 milyon ton.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, şu anda 20 milyon ton, pazara sunduğu.

HASAN ÖREN (Manisa) – Türkiye'nin üretim toplamı ne kadar?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Türkiye 80 milyon ton.

BAŞKAN – Bunun 15,5 milyon tonu Soma'dan öyle mi?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Bu ürettiğimin tüvenanı, ham cevher bölümü 15,5 tonu Soma'dan ama...

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Geçtiğimiz yıllarda 35 milyon ton civarındaydı.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Doğrudur Sayın Vekilim. Geçtiğimiz yıllarda, bu Muğla bölgesi ve Seyitömer bölgesi de bizim bünyemizdeyken 30,6 milyon ton sadece termik santrallere veriyorduk, o zaman 4209 megavat gücündeki santral kapasitemiz vardı kömür verdiğimiziz. Onun dışında da 7,7 milyon tonlara kadar ısınma amaçlı kömürler çıkabiliyordu.

Şimdi, bu havzalar bizim bünyemizden ayrıldıktan sonra bu sayı azaldı. Çünkü, Muğla bölgesinde biz 12,5 milyon ton kömür veriyorduk termik santrallere.

HASAN ÖREN (Manisa) – “80” mi demiştiniz Mustafa Bey?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Türkiye 80 milyon ton. 26 milyon tonu da ithal yani 106 milyon ton kömür tüketiyor ülkemiz şu anda.

BAŞKAN – Mustafa Bey, bağlayın soru-cevaba geçelim, böyle interaktif daha iyi olur bence.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Peki yani zaman zaman öyle sorular da geldi.

Ben şimdilik teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim.

Erkan Bey...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, Sayın Genel Müdür notlarını da alırsa sevinirim, çünkü 1'den fazla sorum olacak, bunların da cevaplarını bekliyoruz, Sayın Başkanım, bu soruları aynı zamanda sizin dikkatinize de sunuyorum.

Şimdi, bu madenlerin bilhassa... Tabii, bizim asıl odağımız Soma'da meydana gelen maden kazasının sebeplerini...

BAŞKAN - Sorularımız o yönde de açıktır Sayın Genel Müdüre...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Yani Soma'da meydana gelen bu maden kazası üzerinde Sayın Genel Müdür pek durmadı yani ancak meraktan bileceğimiz hususları... Zaman fazla gitti...

Şimdi, sorularım şunlar: Bu madenin işletme sistemi nedir? Siz ihaleye verdiniz, işte redevans, hizmet alımı, bunun tartışmasını yapıyoruz; bunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Ayrıca, Sayın Başkan, elbette Türkiye Kömür İşletmeleri bir sözleşme yapmıştır Soma Kömür AŞ firmasıyla, bu sözleşme metinlerini Komisyon olarak incelememizde fayda var. Bu sözleşme hangi şartlarda yapılmıştır, neleri içermektedir? Bu, çok önemli, bunları görmemiz gerekiyor.

Bir de Türkiye Kömür İşletmelerinin bu madenler üzerinde -işte, redevanslı, hizmet alımıydı veya her ne olur ise olsun yani bunu kiralamaya verdikten sonra- denetim fonksiyonu kalkıyor mu? Denetime ilişkin görevleri yok mudur?

Bir yönetim biriminin 5 ana fonksiyonu vardır: Planlama yapar, yönlendirme yapar vesaire, bunlardan bir tanesi de denetimdir. Kendi uhdesindeki Türkiye Kömür İşletmelerinin denetim fonksiyonu nedir? Tabii, yasal zemin itibarıyla kanun ve mevzuatı itibarıyla soruyorum.

Kömür maliyeti, satışlar, istatistikler, bu konuda da yine yazılı bir brifing alalım Sayın Başkanım Türkiye Kömür İşletmeleri Sayın Genel Müdürü Komisyonumuza gönderirse. Doğrusu, bunlarda satışlar, maliyetler, cirolar, konusunda tam bir netlik sağlayamadık.

BAŞKAN – Mustafa Bey, not alın da, kapsamlı, yazılı bir bilgi doküman varsa kitapçık olarak...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Yani bir debize, alış satış, resmî rakamlar, bilgiler gerekli. Yani biz, sözlü şeylerle yetinmeyelim. Mutlaka, Türkiye Kömür İşletmelerinin kendi resmî dokümanları, istatistikleri, mizanı, bilançosu vesairesi vardır raporları veya tutanakları vardır, bu resmî belgelere ulaşırsak hem daha geniş zaman itibarıyla incelememiz de olabilir.

Şimdi, bir de Sayın Başkan, Türkiye Kömür İşletmelerinin bir Yönetim Kurulu var, bu Yönetim Kurulu Başkanı kimdir, yönetim kurulu kaç kişiden oluşur? Bildiğim kadarıyla, kazadan öncesine kadar, Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı Türkiye Kömür İşletmeleri Yönetim Kurulu üyesiydi, şu anda ismini yanımda getirmediğim için hatırlayamadım ama Enerji Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı Türkiye Kömür İşletmeleri Yönetim Kurulunda görev almış mıdır? Almış ise bu görevi devam etmekte midir? Etmemişse bu görevi ne zaman ve nasıl sona ermiştir, istifa şeklinde mi görevden alma şeklinde mi? Bu, bizim madenlerin işletilmesi vesaireyle ilgili aydınlatıcı olacaktır. Bunu özellikle şunun için vurguluyorum: Sistemin doğru işleyip işlemediğini görmek bakımından öğretici bir durum olacaktır yani bir yeri denetlemekle görevli olan kişinin onun yönetiminde yer almaması gerekir. Yani hem denetleyecek hem icra makamında olacak, acaba böyle bir durum var mı yok mu; o bakımdan sordum.

Diğer hususlara baktığımızda, şirket kurma çalışmalarından bahsedildi, yurt dışından kömür alma ve kömür çıkarma faaliyeti...

Enerji Bakanı Sayın Taner Yıldız en son Soma'ya gittiğinde, orada işçilerle konuşurken hatırladığım kadarıyla "Gerekirse kömürden vazgeçeriz, 6 milyon ton kömürden vazgeçeriz." dedi. Böyle bir şeyi bizim tabii Sayın Bakana sormamız gerekir de... Şimdi siz "Bir şirket kuracağız, oradan 1 dolara kömür bulup hepsinin 25, 30 dolara maliyeti olacak." deyince... Şimdi, ne olacak bu Soma kömürünün hâli, geleceği, o konuda aydınlanmak isteriz. Benim şimdilik sorularım bunlar Sayın Başkan.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - İkişerli soru alalım Mustafa Bey, çünkü konu geliştikçe arkadaşlarımıza yeniden söz verme imkânımız doğabilir.

Necati Bey, buyurun.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye Kömür İşletmelerinin üretim modelini biraz önce Sayın Genel Müdür ifade etti. Ancak bu ruhsatların, ne kadarı. Redevans, rüçhan hakkı, hizmet alım yoluyla bu üretim elde ediliyor? Yani geçtiğimiz yılın dokümanını verebilir herhâlde Sayın Genel Müdür, yani kaç tonun... Bizzat işlettiğiniz sahalarından ne kadar kömür üretiyorsunuz, bunların size maliyeti ne kadar kendi ürettiğiniz ocaklardan? Bir de yani bunları da rüçhan hakkı, redevans ve hizmet alım yoluyla aldığınız kömürlerin miktarı ve maliyetlerini ben öğrenmek istiyorum.

Tabii, siz, KİT'lerin personel alım noktasındaki sıkıntılarından da bahsettiniz ama işte bu tür şeylere de -hizmet alım yolları, vesaire, bunlar da- baktığınız zaman geçmişteki personelle bu anlamda üretime katılan personel noktasında değerlendirdiğimizde herhâlde biraz daha elinizi rahatlatıyordur.

Şimdi, bir de bu Soma'daki kaza olan yerde... Önce, bildiğim kadarıyla, Park Holdinge hizmet alım yolu ihalesiyle verdiniz, 2006 yılında, daha sonra aynı şartlarda 2009 yılında Soma Madencilğe devrettiniz.

Şimdi, Park Holding bunu ihale yoluyla mı aldı? Yani ihale yoluyla aldıysa ihale yoluyla alınan bir yeri niye ihaleyle tekrar devretmediniz, yani Park Holdingin böyle bir hakkı hukuku mu vardı üçüncü şahıslara devretmede? Sizin nezaretinizde veya Kamu İhale Kurumuna tabi olan bir yerde başlangıcı ihaleli, sonrası devir şeklinde olmasının doğruluğu nedir veya sakıncaları nedir? Daha doğrusu, öncelikli olarak benim dediklerimin doğruluğu var mıdır? Varsa, başka ayrıntılarını da merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bu 2 üyemize cevap verebilirsiniz, daha sonra 2 üyemizden de soru alacağız Mustafa Bey.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Teşekkür ediyorum.

Ben, Sayın Vekilimiz Erkan Akçay Bey'le başlayayım.

Tabii, bazılarını ben söyleyeceğim konuşmam esnasında, doyurucu ve tatmin edici cevap olmadığı durumlarda veya belgeye, bilgiye ihtiyaç duyduğum durumlarda onları hazırlayıp Komisyonumuza getirip takdim edeceğimi de baştan ifade ederek sorulara cevap vermeye çalışacağım.

Birinci sorumuz, "Soma'daki madenin işletme sistemi nedir?" denilmişti. Şimdi, bu soruyla, eğer uygun görülürse, Sayın Vekilimiz Necati Özensoy Bey'in ikinci sorusu aşağı yukarı birbiriyle bütünlük arz ediyor gibi. İkisini beraber cevaplamış olayım. Şimdi, Soma'da hem redevans -rüçhan hakkı kullanımlı redevanstan bahsediyorum- hem de hizmet alımı modeliyle yani 4734 sayılı Kamu İhale mevzuatı kapsamında yapılan uygulamalarımız vardır. Özellikle, bu madenin, bu sahanın, bu alanın, bu koordinatın işlemleri 2006 yılında 4734 sayılı Kamu İhale mevzuatı çerçevesinde... Ben hizmet alımıyla redevansın aslında uygulamada anahtar teslimi iş olduğunu belirterek tekrar etmek istiyorum ama burada sırf Kamu İhale mevzuatı bu tür işlemlere "hizmet alımı" dediği için hizmet alımı olarak ifade etmek istiyorum çünkü bu bir Kamu İhale Mevzuatı kapsamında yapılan hizmet alım ihalesidir. 2006 yılında ihale edilmiştir ve yanılmıyorsa 12 tane firma katılmış, bir kısmı teşekkül etmiş, bir kısmı yeterlilik bulamamışlar, 2 tane firma teklifi değer bulmuş ve

bunun içerisinde de en uygun fiyatı veren “Park Teknik” ya da “Park Elektrik” -adında birtakım değişiklikler oldu sonradan- bu arkadaşlar almışlar ve 2006 yılında başlanmış. 2009 yılında ise... Tabii, şunu da belirtmem lazım: 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu çerçevesinde geçerli bir mazeret beyan etmek suretiyle ve idarenin de uygun görmesi hâlinde bu tür sözleşmelerin aynı yükümlülükleri taşıyan, aynı vasıfları taşıyan bir başka firmanın talep etmesi hâlinde devri mümkündür. Dolayısıyla, bu çerçevede de 2009 yılında Soma Kömür İşletmeleri A.Ş.’nin bir diğerinin bir gerekçeyle birlikte devretme, bir diğerinin de devralma şeklindeki dilekçeleri idare tarafından değerlendirilmiş ve şartlarda herhangi bir değişiklik oluşturmaksızın... Çünkü, her yıl belli oranda, yanılmıyorsam TÜFE oranındadır. Sözleşme metinleri de şu anda yeterli sayıda olmayabilir belki bir tane varsa da bilemiyorum ama onları da en kısa sürede Komisyonumuza ulaştırmayı düşünüyoruz.

HASAN ÖREN (Manisa) – Varsa fotokopi çektirebiliriz.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Şu anda herhâlde parça.

Şöyle yapalım, bir yanılgıya meydan vermemek için bizim yaptığımız paket hâlinde hazır, Sayın Bakanımızın da Genel Kurulda milletvekillerimize dağıttığı bir metin şeklinde olanı var. Onun aynısını bir bütün hâlinde Komisyonumuza vermemiz gerektiğini düşünüyorum. O yüzden, onu çoğaltıp Komisyondaki sayın vekillerimize inşallah en kısa sürede, hemen, döner dönmez, yarın öğleden sonra en geç ulaştırmış oluruz.

İkinci sorusu Sayın Vekilimizin, Erkan Akçay Bey’in: Soma’daki sözleşmeler önemli dediler. Biz oradaki gerek bu gerekse bunun dışındaki redevans sözleşmelerini, onu da buna eklemiş olalım ve hepsini bir bütün hâlinde sizlere takdim edelim.

Üçüncü soru: “Redevans veya hizmet alımı olsun, denetim fonksiyonu yok mu? Denetim fonksiyonu nedir?” şeklindeydi not alabildimse, TKİ açısından.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Türkiye Kömür İşletmelerinin idare olarak bu redevans ve hizmet alımı şeklinde verdiği maden şirketi ve ocakları üzerinde, bu ocakların çalışma şekli, iş güvenliği, işçi sağlığına ilişkin bir denetim görevi var mı yok mu?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Şimdi, tabii, Türkiye’de bu sistem -genel itibarıyla ifade etmek istiyorum- 6331 sayılı Yasa çerçevesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında İş Teftiş Kurulu müfettişlerimize aslında verilmiştir. Projenin onayı itibarıyla da ister kamu isterse özel sektör bir proje yaptığı zaman bu proje Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın kendisine bağlı olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından onaylanır ve ondan sonra yürürlük kazanır. Bunun genel şartları böyledir. Türkiye’de ister kömür madenciliğinde olsun ister metal madenciliğinde olsun ne tür bir faaliyet yapılıyor ise bu iki mercidir birinci ölçüde iş sağlığı, güvenliği ve projenin onaylanması noktasında.

Şimdi, gelelim TKİ’nin burada yeri neresidir? Ruhsatı TKİ’ye aittir, doğrudur. TKİ’nin birincil hedefi aslında şudur, ihale sözleşmelerini sizlere verdiğimde orada da görülecektir: Çıkarılan kömürün orada tarif ettiğim kalorifik değere uygun olup olmadığı ve miktarının o ölçüde verilip verilmediğidir. Benim öncelikli hedefim budur. Neden? Çünkü, ben bir para ödüyorum karşı tarafa. Yani, ödediğim parayı neye göre belirliyorum? Kişinin bana teslim ettiği miktarı ve kalitesini dikkate alarak bir para ödüyorum. Birinci hedef budur. Diğer denetim anlamındaki hususlar ise sözleşmelerde belirtildiği ölçüdedir. Dolayısıyla, arzu ederseniz bunu burada sözlü olarak ifade etmektense bu sözleşmeler size geldiğinde, sözleşmeleri de okuduktan sonra, bizim ne ölçüde yükümlü olup olmadığımız en azından görülmüş olsun. Ondan sonra belki ilerleyen süreçte ifade edebilirim ama özellikle ben bu bölümünden kaçınmak istiyorum takdirinize ve affınıza sığınarak.

BAŞKAN – Mustafa Bey, şimdi şöyle söyleyeyim: Orada sizin birden fazla sözleşmeli üretim verdiğiniz firmalar var. Bunların sözleşmeleri matbu mudur yani belli özel durumlar hariç? Genele şamilse o sözleşmelerden birer kopya bütün arkadaşlarımıza istiyoruz. İsim yazmasına gerek yok yani falanca firma, filanca firma, aldığı fiyat şudur vesaire.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Sayın Başkanım, zaten o sözleşmelerden birer tane vereceğiz. Doğrudur. Çünkü, özellikle 4734 sayılı Kanun’a göre bir ihale yapmışsanız... 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri kapsamında standart onların birtakım formları vardır, o formlar çerçevesinde yapılır. Eğer ekstra bir özellik...

BAŞKAN – Yani, biz o sözleşmeyi gördüğümüzde Soma madeniyle ilgili, Soma-TKİ ilişkileri üretim modeli hakkında kafamızda bir şey oluşması lazım.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Oluşacak inşallah. Yani, onları ben takdim etmeyi düşünüyorum sizlere. Özellikle bu kazanın meydana geldiği sözleşme de dâhil. İsim de yazsın yani çok şey değil çünkü milletvekillerimizin büyük bir kısmına Genel Kurulda zaten verildi. Orada herhangi bir sakınca yok. Yani, biz milletvekillerimize vermeyip kime vereceğiz. İşin özü o.

Dördüncü soru: Benim özet konuşmalarım vardı burada matbu olmayan. Onları bir brifing şekline getirip sizlere onu da takdim edeceğim.

Onun dışında, satışlar, maliyetlerle ilgili her ne kadar bizim şu anda web sayfamızda satış fiyatlarımız, yerleri, adresleri var olsa bile, maliyetler en azından yoktur. Onların da tabii gizliliği olması münasebetiyle ben sizlere ayrıca takdim etmeyi düşünüyorum. Getireceğiz, vereceğiz onları da, maliyetleri nedir, muhasebe sistemine göre yapılan bilançolar, raporlar. Ayrıca, bizim faaliyet raporlarımız da -onu da antiparantez belirtmek isterim- web sayfamızda her yıl yayınlanıyor zaten. Bunları da biz -notumuza aldık- en kısa sürede sizlere ulaştıracağız, bu tutanaklarıyla, resmî belgeleriyle birlikte.

Beşinci soru: "TKİ'nin Yönetim Kurulu var, başkanı, üyeleri kimlerdir?" denildi. Türkiye Kömür İşletmelerinin ana statüsü 1984 yılında yayınlanmış ve o günden bugüne de o ana statü kapsamında faaliyetlerini sürdürüyor. Bir KİT'tir. 6 kişiden oluşur. Yönetim Kurulu Başkanı Genel Müdürdür otomatik olarak. Atanırken zaten Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı şeklinde üçlü kararname yayınlanır. Onun dışındaki geriye kalan 5 üyenin 1'isi Hazineden sorumlu bakana ya da şu anki mevcut hâliyle başbakan yardımcımıza bağlı Hazine temsilcisi olarak atanır. Diğer 2'si -teamüller gereğidir bu- kurum yöneticilerinden ki genellikle ben kendimi bildim bileli hep TKİ'nin genel müdür yardımcılarında oluşur, 2 genel müdür yardımcısı arkadaşımız TKİ'nin Yönetim Kurulu üyesidir. Diğer 2'si ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı kontenjanından atanır. Bizde mevcut hâliyle şu anda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı kontenjanı ile Hazine temsilcisinin kontenjanı boştur. Yani, biz şu anda 2 genel müdür yardımcısı arkadaşımızla beraber bir de benim başkanlığında 3 kişiye ve yönetimi toplayamıyoruz çünkü TKİ'de ana statü gereği Yönetim Kurulunun toplanabilmesi için en az 4 üyenin bulunması gerekiyor.

BAŞKAN – Ne zamandan beri bu yönetim kurul oluşmadı?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – 7 Mart 2014'ten itibaren.

Sayın Bakanımızdan ve Hazineden sorumlu Sayın Başbakan Yardımcımızdan sürecin başlatıldığı yönünde duyumlar alıyoruz. Tabii ki kararname süreçleri biraz zaman alabiliyor. Önce ilgili bakanlar imzalıyorlar, daha sonra Başbakan ve sonra da Cumhurbaşkanının imzasına sunuluyor. Burada birtakım süreçler geçiyor.

Ama, bir soru daha vardı ben bunu ayrıntılı bilgisiyle beraber vereceğim. Kısa bir zaman içerisinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı adına Bakanlığımızın denetim hizmetleri birimi Başkanı olan Sayın Mustafa Hacı Eminoğlu atanmıştı Resmî Gazete'de gördük ve biz kendisini görevine de başlatmıştık. Bir toplantı yapabildik sadece kendisiyle, sonraki süreçte de kendisi gördüğü lüzum üzerine istifaen ayrılmıştır.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Hangi tarihte ayrıldı? Başladığı tarih ve ayrıldığı tarih?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Başladığı tarihi tam hatırlayamayacağım ama ayrılış tarihini 14 Mayıs olarak biliyorum ben, yine de belgelerine bir bakınız.

BAŞKAN – 14 Mayıs 2014 yani kazadan hemen sonra, öyle mi?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet. Yani, sebebini bilemiyorum, kendisinin mutlaka bir gerekçesi vardır. Çünkü ne atanmasında ne de ayrılışında bizim bir şeyimiz söz konusu değil. Dolayısıyla, tekrar biz 3 kişiye düşmüş durumdayız, o yüzden yeni atanacak arkadaşları bekliyoruz. Ondan sonra da TKİ olarak, inşallah faaliyetlerimizi tekrar yönetim olarak sürdürmeye devam edeceğiz.

Bir diğeri, yurt dışı açılımı ve kömürden Sayın Bakanımızın vazgeçebileceğine dair. Tabii, bu takdir Sayın Bakanımıza ait olmakla birlikte, ben kastedileni -tırnak içerisinde- kendi yorumum olabilir bunu ayırmanızı da istirham ederek söyleyeceğim. 6 milyondan kasıt, zannediyorum bu yangının çıktığı ocak, şu anda sonuna gelmiş durumda idi, 6 milyon ton civarında daha bir rezerv söz konusuydu o bölgede.

BAŞKAN – O Işıklar ve Atabacası'ndaki...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Karanlıkdere'den bahsediyorum.

BAŞKAN – O Işıklar ve Atabacası, iki ocağa...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Onlardan da bahsedeceğim Sayın Başkanım.

Karanlıkdere de, bu olayın meydana geldiği, kazanın meydana geldiği ocak da 4,5 kilometrelik bir açıklık, 3-4 tane de üretim panosunun olduğu, kömürün üretildiği bir yerdin orası. Orada, yanlış bilmiyorsa, hafızam beni yanıltmıyorsa, 14 milyon 170 bin ton civarında bir kömür üretimi gerçekleşmişti. Tabii, genellikle biz bu tür ihalelerimizi yaparken hep eksik çıkmasından korkarız. Dolayısıyla, yerinde rezerv tespit edilir ama bunun ne çıkacağını ancak fiilî üretimle netleştirebilirsiniz. O yüzden, bir ihaleyle yaptığınız işte rezervin

eksik çıkması durumunda karşı tarafa olan yükümlülüğünüzde çeşitli sıkıntılar olabilir. Çünkü işin en az yüzde 80'inin tamamlanma zorunluluğu vardır. O yüzden, işin yüzde 100'ünü tamamlasa bile yüzde 20 iş artışı da verebiliyorsunuz. Bunları da dikkate alarak bir rezerv miktarı tespit edilir ve ona göre ihaleler gerçekleştirilir. Yani, orada 15 milyon ton üzerinden yapılmış bir ihale söz konusudur. Tabii, siz yüzde 20 daha eklediğinizde bunu 18 milyon tonlu rakamlara çıkarabilirsiniz, artı kamu ihale mevzuatının yine 22/(c) maddesi, 22'nci maddesi doğrudan temini içeren maddesi, orada da başkasının yapması imkânı yoksa rezerv açısından oradaki havzadaki durum açısından onu da ekleme imkânınız var. Eğer bunlarla beraber düşünersek bir 6 milyon tonluk daha rezerv kalmıştı orada. Sayın Bakanımız muhtemelen o rezervden bahsediyordur. Burasıyla ilgili durum bu.

Bir diğeri de redevans karşılığı işletilen rüçhan haklı kullanımlı... Buradaki rüçhan hakkı şudur, bunu da ben birazcık açıklamak istiyorum: 2004 yılında yapılmış bir sözleşmedir bunlar rüçhan haklı sözleşmeler, yeni değildir, 2004 yılında yapılan ve bir tanesinin süresi 2016 yılında, bir tanesinin süresi 2018 yılında dolacak olan sözleşmelerdir. Süreleri sabit olmakla birlikte, rezervin ilave edilebileceği kurgusuna göre yapılmış bir sistemdir. Burada İmbat AŞ ve Soma AŞ'ye ait kendilerinin ruhsatları olan sahalar mevcuttu ve bu sahalar bizim üretim bütünlüğümüzü bozan bir konumda idiler. 2004 yılında yapılan bu kurgulamalar o sahaları TKİ'nin alması, el koyması ve bizim adımıza da redevans yöntemiyle ön alım hakkı içeren redevans yöntemiyle bize bu kömürleri üretmeleri şeklinde kurgulanmış sözleşmelerdir. "Atabacası" diye tabir edilen bölüm ile Işıklar'daki bölüm de bunlardan diğer yerlerdir. Atabacası'nda zaten üretim tamamlanmıştı, 200 bin ton civarında, yükümlülüğün yerine gelmesi için 200 bin ton civarında yaklaşık bir rezerv kalmıştı. Şu anda, tabii, böyle bir olay yaşanınca kamuoyunda da şöyle bir yanlış algı oldu: Bizim ülke olarak... Aslında bir Genel Müdür olarak üzülmemin ötesinde bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak yaşadığım bir üzüntü de şudur: Bizim bu algıyı iyi yönetmemiz lazım. Özellikle olaylar olduğu zaman ani refleksler gösteriyoruz ve ani refleksler sonucunda önce bekçi Murtaza ve Kel Mahmut mantığıyla "Hatalı kim? Suçlu kim?" tarzına belki yöneliyoruz veya işte "Buraları kapatalım, böyle olmasın, şöyle olmasın." tarzına bürünebiliyoruz. Bu bizim doğal refleksimizdir insan olarak, sadece bu bölgeye has bir olay değildir. O yüzden, elbette ki bunları da yapmamız gerekir ama bunların ötesinde de şapkaı önümüze koyup mantıklı bir şekilde... Ben görüyorum ki buradaki Komisyon üyelerimizin, sayın vekillerimizin hiçbirisi ülke kaynaklarının üretilmemesi yönünde bir görüş sergilemiyorlar, "Üretelim ancak -hocalarımız da aynı şekilde- iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin en iyisini nasıl yapabiliriz, onu uygulayalım ve o şartlar çerçevesinde de bunları üretelim." düşüncesi içerisindedir. Bu kapsamda da zaten Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişleri, iş müfettişi arkadaşlar yılda 2 defa en az bu ocakların denetimine geliyorlar ve yaptıkları bu denetimler neticesinde birtakım eksiklikler bulmuşlar Atabacası ve Işıklar ocağında. Onlar giderilene kadar sadece iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almak ve o eksikleri gidermek amacıyla ayakta durması ve o işçilerin... Elbette ki bir işçi gelecek, çalışacak ki o eksiklikler giderilecek. Çünkü bu ocaklar -Sayın Bakanımız da zaman zaman açıklıyorlar- canlı organizma gibidirler. Yani, bir fili siz bataklıkta beslensin diye bırakınız, gezerek kendini idame ettirmek için, yaşamını idame ettirmek için birtakım gıdaları, yiyecekleri bulmaya çalışacaktır.

HASAN ÖREN (Manisa) – Birçok eksiklikten kastınız nedir?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Onu ifade edeceğim. Birçok değil, birkaç tane diyorum.

Onun etrafını siz belli bir alana sıkıştırır, tel örgüyle çevirirseniz "Sana ben ne veririm onu yiyeceksin, burada duracaksın." dersiniz eğer file, filin her gün 20 santim o bataklığa battığına ve kaybolduğuna şahit olursunuz. Yani, bu madenler de, tabiri caizse bunlar birbirine benzeyen şeylerdir. Çünkü her tahkimat ünitesinin üzerine en az minimum 40 tonun üzerinde yük gelir, değil mi Hocam? Konverjans testleri, şunlar bunlar yapılıyor. Hocamdan -ben özellikle gururla ifade etmek istiyorum- TKİ olarak biz kendilerinden çok istifade ettik. Yani, hocamla değişik projelerimiz oldu, birtakım projeler de yaptık. Bu ocaklarla ilgili de birtakım önerileri vardı, 4 tane vazgeçilmez önerileri ve şu anda biz bu önerileri dikkate alarak bu faaliyetlerin sürdürüldüğünü düşünüyoruz. Dolayısıyla, bu, tabii, aynı zamanda idari, adli soruşturma devam ettiği için de çok fazla o detaya da girmek istemiyorum açıkçası.

Şimdi, eksikliklere gelince... Ben bunları şu anda yanımda getirmediğim için bilemiyorum. Onları size de takdim edeyim bize ulaştığı an itibarıyla. Ocak sahibine, kaymakama ve mülki idare amirlerine bunlar bildiriliyor Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişleri tarafından. Şunu biliyorum yalnız: İlk tespitlerinde birkaç tane maddeden oluşan eksiklikler var -içerğini size göndereceğim, şimdi yanlış bir kelime ifade etmek istemiyorum- ve bunlar tamamlandı diye oradaki firma sahibi, özellikle Işıklar Ocağı'yla ilgili, tekrar müfettiş talebinde bulunuyor. Ya aynı arkadaşlar ya da içlerinden birkaç tanesi değişmiş birtakım müfettiş arkadaşlar. Değişmesi de çok önemli değil çünkü hepsi o nosyona sahip insanlar, biz öyle inanıyoruz.

BAŞKAN – Mustafa Bey, önümüzdeki hafta o arkadaşları dinleyeceğiz, detaylarını onlardan alırsınız. Siz kendi alanınızla ilgili..

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Tamam, oraya da çok fazla girmek istemiyorum, doğru.

Sürekli birtakım eksiklikleri gidermekle meşguller. Giderdikleri takdirde eğer müsaade edilirse Işıklar Ocağı'nda çalışmaya başlanacak diye ümit ediyorum ama şu anda çalışıyor diyemiyorum. Dolayısıyla, oradaki ocaklarla ilgili durum da budur.

BAŞKAN – Işıklar'daki rezerv ne kadar kaldı demiştiniz? 6 milyon ton mu?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Hayır, Işıklar değil, Karanlıkdere. Bu yangının olduğu yerde tahmin ettiğimiz bir 6 milyon ton daha rezerv var.

BAŞKAN – Işıklar'da ne kadar var?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani, yatırımı falan, her şeyi tamamlanmış 270 milyon dolar yatırım kapatıldığı için şu anda orada olduğu gibi orada duruyor ve su geliri de söz konusu. Dolayısıyla, artık bundan sonraki süreç ne gösterecek, onu bilemiyoruz ama 6 milyon ton daha işletilmeye muhtaç bir rezerv var o bölgede. Işıklar bölümünde ise şu anda 5,5 milyon ton civarında sözleşme kapsamında kalmış bir rezervi var. Daha yeni yapılmıştı bu ocak, günde 8 bin ton üretim noktasına gelebilmişlerdi. Yatırımları yapıldı, her şey tamam. İşte, üretime geçeceklerdi, onlar adına da bir şansızlık olarak görmek lazım şu anda. Böyle bir durum var ve bekliyoruz şu anda. Beklediği zaman durum ne gösterecek? Durduğu zaman zaten kendi kendine yanmaya müsaittir o damarlarımız - Hocam da açıklıyor- durdukça kendi kendine yanacaktır. Yani, bugün siz “Şurada şunları tespit ettim.” deyin, doğru bile olmasa çeşitli, ani gösterdiğiniz refleks sonucunda olabilir, doğru olabilir ama on-on beş gün sonra onun doğruluğuna hepimiz şahit oluruz çünkü yerinde durduğu zaman gittiğinizde “Hakikaten doğru ya, yanıyor.” dersiniz. Yani, bu madenler böyle, canlı organizma çünkü.

Sanıyorum, Sayın Vekilim Erkan Akçay Bey'in sorularından burada cevap verebildiklerime cevap vereceğim, veremediklerimi de not olarak kendilerine takdim edeceğim.

Necati Bey'in, Sayın Vekilimin de ikinci sorusunu zaten birlikte cevaplamıştık. Birinci sorusunda da TKİ'nin üretim modeli, ruhsatların ne kadarı redevans; bunu da yazılı olarak bir tablo şeklinde kendilerine takdim etmeyi düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

NECATİ ÖZENSOY (Bursa) – Soruların cevaplarını herkese...

BAŞKAN – Tabii tabii. Komisyonumuza gönder, Komisyonumuz dağıtımını yapar.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Elbette, tamam.

BAŞKAN - Faysal Bey...

FAYSAL SARIYILDIZ (Şırnak) – Sayın Genel Müdür, kömür işletme, kömür çıkarma faaliyetinin bu sektörün özelleştirilmesiyle birlikte önemli oranda maliyetinin düştüğünü belirttiniz. Bunun sırrı ne? Yani, sihirli bir değnek mi var özel sektörün elinde ya da farklı araç gereçler mi kullanıyor devlet, niye bunları temin edemiyor? Ya da burada çalışan insanlar başka yerlerden, ülkelerden mi getiriliyor? Aynı insan kaynağı değil mi? Bu durumun biraz daha anlaşılması açısından ben memleketimden bir örnek vereyim size, bilginiz vardır muhakkak.

Şırnak'ta son on gün içerisinde 3 tane ölümlü ocak kazasında toplam 5 insan yaşamını yitirdi; bu, Soma faciasından, katliamından sonra yaşanan bir şey. Dün Karaman'da da 1 insan yaşamını yitirdi. Şüphesiz oranın işletmesi özel sektöre devredilmiş ama özel sektör de orada tabii, sondajlama şeklinde yüzlerce delik açmış, her birinde 5-10 insan çalışıyor. Düşünün, kaçak koşullarda maden çıkarılıyor ama devlet onun vergisini almaya çalışıyor belli oranda, oradaki işletmeci belli oranda alıyor, oradaki köylü belli oranda alıyor ama ölen orada çalışanlar oluyor.

Ben şey noktasına gelmek istiyorum: Bu maliyetin düşmesi şeyle ilgili olabilir mi? Emniyet tedbirlerinin yeterince alınmamasıyla, emniyet maliyetlerinden kaçınılmasıyla. Bunun denetimi sizin mi elinizde? Gerçi, az önce başka kurumun da bu konuda denetimci pozisyonunda olduğunu belirttiniz.

Ben bu soruların cevabını açıkçası merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Hasan Bey...

HASAN ÖREN (Manisa) – Sayın Genel Müdürüm, 2002'den bu yana Sanayi Komisyonundayım ve sizinle de çok yakın ilişkilerde devamlı bulunduk. Şimdi, Soma AŞ'ye ait dört ruhsat var; Eynez, Atabacası, Işıklar, Gevantepe. Bunların içerisinde de amiral gemisi Eynez. Siz Sayın Bakanla birlikte Işıklar'a gittiniz, Işıklar'ı öylesine övdünüz ki son teknoloji olarak, yere göğe sığdıramadınız, hâlbuki onun daha iyisi Eynez'di. Eğer bu kadar teknolojik donanım bu Soma A.Ş'nin ruhsat verdiği ocaklarında var ise Soma'da ne

oldu? Yani, birlikte, beraber günlerimizi geçirdik bu acıları yaşadığımız günlerde. Ön raporlar çıktı. Yargının ve giden, denetim yapan insanların, sizlerin bu raporlardan da muhakkak haberi vardır. Ne oldu bu kadar övdüğünüz Eynaz Kömür Ocağı'nda. Bu, birinci sorum.

İkincisi: İş adamından kaç paraya alıyorsunuz bu kömürün tonunu, KDV dâhil fiyatı?

Üçüncüsü: İş adamınızdan aldığınız bu kömürün iş adamına maliyeti nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Mustafa Bey, buyurun.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Teşekkür ederim.

Öncelikle Sayın Vekilimiz Faysal Bey'in sorusuna cevap vermek istiyorum.

“Maliyetin düşmesinin sırrı nedir?” Bir taraftan da Şırnak bölgesindeki çalışmalardan, Karaman'daki özel sektörde meydana gelen kazalardan da bahsedildi. “Bu maliyetlerin düşmesinin sırrı nedir?” derken denetimin eksikliğinden mi, iş sağlığı, güvenliği yönünden birtakım tedbir eksikliklerinden mi, yoksa işçilerin başka yerlerden getirildiğinden mi bahsettiniz yanılmıyorsam sorunuzda.

Efendim, ben bu ortamı -her ne kadar sizler milletvekilisiniz, Medis Araştırma Komisyonu, bizler de kamunun bürokratik kısmında yer alan görevlileriz ama- inanın, iktidarıyla muhalefetiyle samimi bir ortam olarak algılıyorum, görüyorum ve bu samimiyeti de hissediyorum. O yüzden, bu samimiyet çerçevesinde de birtakım soruları kendi duygularımı da katarak özellikle ülke gerçekleri çerçevesinde de cevaplamak istiyorum.

Şimdi, kesinlikle şu yanlış anlaşılmasın: İşte “Şu şöyledir, bu böyledir.” asla demek istemiyorum. İkinci sırada bize soru soran Sayın Vekilimiz Hasan Ören Bey de bir iş adamıdır aynı zamanda. Kendisi de işçi çalıştırır, personel çalıştırır, bir tarafta da devlet faaliyet gösterir. Genellikle bizdeki devlet anlayışı çok farklıdır, devlette çalışma anlayışı da çok farklıdır. Dolayısıyla, kamuda bir defa şunu söylemem lazım: İşte, biraz önce yönetim kurulu üyeleri soruldu. 6 kişiden oluyorsunuz, tek başına diliniz burnunuza bir defa değmez. Ama, Sayın Vekilimizin kiremit, tuğla fabrikasında gerekse de salça fabrikasında tek başına dili burnuna değebilir, istediği şeyleri benden daha hızlı, daha süratli yapabilir ama kamuda bunun birtakım zorlukları vardır. Özellikle de son dönemlerde 2002 yılında çıkarılıp 2003 yılında faaliyete giren 4734 sayılı kamu ihale mevzuatları da dâhil olmak üzere ve Sayıştay denetimi de dâhil olmak üzere, ben denetimden kaçmak adına bunları söylemiyorum ama mantık ve bakış açısı açısından ifade etmek istiyorum, istediğiniz ölçülerde olması mümkün değil. Şimdi, bizler KİT'iz ve KİT Komisyonuna geliyoruz hesaplarımızı ibra etmeye çalışıyoruz, asla sizleri işte farklı yerde görmüyorum. Elbette ki sizler bizden daha değerli bilgilere sahipsiniz, herkesin kendi alanında başarıları var ve Mediste de bizleri temsil ediyorsunuz. Dolayısıyla, bunlardan bahsetmek istemiyorum ama ben istiyorum ki bağımsız denetime tabi, konuyu dört dörtlük denetleyebilecek bir mekanizmanın bir defa olması lazım, denetim açısından bakacak olursak. Diğer açıdan bakacak olursak kamunun... Ben Genel Müdürüm değil mi, iki buçuk yıl Genel Müdür olmuşum, bana şunun söylenmesi lazım. Bunu bir bürokrat olarak değil yani samimi duygularımı ifade ediyorum, bir vatandaş olarak çünkü ben, şahsi olarak da biraz hani duygu yüklemek istemiyorum, herkesin şartları aynıdır, birbirine benzer, ben 16 yaşında babamı kaybettim ve kendi imkânlarımla bunları sağlamaya çalıştım. Belki TKİ'de de bu tür görevleri birebir yaşayarak gelen nadir kişilerden bir tanesiyim, o açıdan da benim ben olduğum için değil de bu göreve, bu kriterler düşünülerek getirilen bir genel müdür olması münasebetiyle Sayın Bakana da, emeği geçenleri de tebrik etmek gerektiğini düşünüyorum özellikle, bu başkası da olabilirdi aynı kriterlerde. Yani bir defa kriterlerimizi düzgün koymamız gerekiyor, yönetici kriterlerimizi, ondan sonra ikinci arayacağımız şeyler olmalı, bunları bir tarafa bırakıyorum.

Şimdi, kamuda ne yaparsanız yapın yani çalışanlar açısından verimliliği sağlamak özel sektör kadar kuvvetli olmuyor. Dolayısıyla özel sektörde verimlilik kriterleri, verim alabilme özellikleri kamudan çok daha üst seviyelerdedir. Bir defa bunu hepimizin kabul etmemiz lazım. Bugün, ben burada kamuyum ve bu sorulara belki muhatap oluyorum ama hepimiz empati yapalım, elimizi yüzümüze koyalım, özel sektörün verimliliği konusunda hiç kimsenin şek ve şüphesi yoktur diye düşünüyorum.

HASAN ÖREN (Manisa) – Benim sorum o değil.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Ben sizin sorunuzu değil de sayın vekilimin sorusunu cevaplıyorum. Çok özür diliyorum, sizin sorunuz değil. Yok, ben şey açısından yani konunun ticari boyutu tarafında var olmanız nedeniyle örnekledim, yoksa sorunuzu cevaplamak açısından değil.

Gelelim şimdi, bizim o Soma özeline. Soma özelinde, çalışan tüm işçiler, özel sektöre ait, 11-12 bin işçi çalışır havzadaki maden ocaklarında ve işçilerimizin hepsi yer altı madeninde çalışan... Bu küçük hizmet alımları vardır -Hasan Bey çok iyi bilir kendi yöresi olması nedeniyle- pikap çalıştıranlar, şoför olarak onlar hariç, yer altında, ağır iş kolu dediğimiz bu kömür üretiminde çalışan

işçilerimizin hepsi sendikalıdır, sendikal haklara sahiptir, kamu işçilerinde olduğu gibi toplu iş sözleşmeleri çerçevesinde birtakım haklarını alırlar, masaya yatırılır, görüşürler, konuşurlar, bunlara tabidirler ve özel...

FAYSAL SARIYILDIZ (Şırnak) – Pardon, sendikaların işveren tarafından kurulduğunu biliyor musunuz?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Estağfurullah.

Şimdi, sendikanın işveren tarafından kurulduğunu şöyle söylemek isterim. Öyle oldu diyemiyorum, neden? Çünkü onun bir kuralı var. Bu kural da nedir? Orada çalışan işçilerin oyuyla sendikanın temsilcileri ve başkanları belirlenir. Bakın, ben bir kuraldan bahsediyorum yani oradaki kural öyledir, Soma'ya ayrı bir kural, efendim işte Türkiye'nin başka yerindeki iş koluna ayrı bir kural işletilmez. Zonguldak havzasında da 10.650 insan çalışır; orada da yine kural, delegelerin... Bildiğim kadarıyla, 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde, Sendikalar Kanunu vardır, bu kanunlar çerçevesinde işçiler delege şeklinde oylarını verirler, kim çok oyu alırsa... Sanıyorum oy çokluğuna göre belirleniyor bu yöneticiler belirleniyor ama sizin bahsettiğiniz hususlar yani şu anda benim böyle oluyor, şöyle olmuyor diyebileceğim şeyler değil açıkçası. Dolayısıyla, taban aylıklarına baktığımızda, bizim TKİ'ye yeni bir işçi aldığımızda onların taban aylığından daha yüksek ücret alırlar, ücret konusunda ama iş verimliliği açısından şu anda Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmekte olan birtakım değişiklikler ve düzenlemeler var, bu olay neticesinde. Bizleri ede etkileyebilecek hususlar var. Mesela deniliyor ki "Altı saat günlük çalışma saati olacak ve otuz altı saati geçemeyecek." Şimdi, şunu takdirlerinize sunuyorum, bir maden mühendisi, yedi yılını vardiyada işçilerle çalışmış bir kişi olarak söylüyorum, onlarla da geldim gittim ben. Sekiz saat için işe gelen bir işçimiz, yarım saat elbisesini dışarıda soyunmak ve yer altında hangi iş yapacağını talimatını üst amirlerinden almakla geçirir ortalama. Bir saat -4,5 kilometrelik bir alandan bahsediyoruz- çalışacağı alana gitmekle geçer ve öğle zamanında da minimum yarım saat öğle yemeğini yer altında yemek için geçirir ve dönüşte de aynı yolu katederek bir saate yakın duş, banyo, temiz elbiselerini giyip servise binmekle geçen bir süresi vardır. Dolayısıyla, topladığınızda sekiz saat için çalışmaya gelen bir kardeşimizin fiilî olarak orada özel sektörde beş saat, şunu özellikle vurgulamak istiyorum, bu süre kamuda iki buçuk saate kadar düşmekte yani kim ne derse desin verimlilik süresinden bahsediyorum, kim ne derse desin. Ben de bunların arasında bulundum yani çalıştık, posta düzeni, 4 vardiya sisteminden bahsediliyor, oraya da geldim gittim yani servisle onlarla beraber geldiğim gittiğim oldu. Dolayısıyla sistem budur yer altı madencilikinde, o yüzden birincisi bu. Buradan elbette ki bir verimlilikten dolayı birim zamanda üreteceğiniz miktarı artırma şansınız var, bu bir.

İki, konuşmamın başında, genel ifadelerimde de söyledim, kamu istediği zaman, istediği teçhizatı, istediği anda olsa ile bulmaları bir araya getiremez kolay kolay yani ihale yapacaksınız, ihaleye itirazlar olacak kötü senaryoları çiziyorum. İki sene zaman zarfında sonuçlandırdığınız ihaleler var, sonuçlandırdığınız zannedip bitiremediğiniz şeyler var. Dolayısıyla, çok dağıttımsa özür dilerim yani böyle bir durum var. Yani, teçhizat alımlarından tutunuz da bir bütündür bu, özel sektör biraz daha teçhizatı hızlı alabilen, verimliliği daha hızlı alabilen bir yapıdadır, maliyetleri bundan görebiliriz.

Şırnak özeline gelince, Şırnak'ı da kısaca anlatayım. Şırnak'ta da 25 bin... Yani çok doluyum kusura bakmayın yani biraz zamanınızı belki alıyorum ama beni her gün çağırabilirsiniz, ben size bilgi vermekten de asla kaçınmam.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Cevabını içinden bulabilmek için bayağı bir çaba göstermemiz gerekecek.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Öyle mi? Peki, o zaman maliyetin düşmesi...

BAŞKAN – Kısa ve öz verdim Mustafa Bey...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – İşçiden verimi daha yüksek alır özel sektör, teçhizatını daha çabuk alabilir.

Şırnak havzasıyla ilgili 25 bin hektarlık bir alandan bahsediyoruz. İR 2505 ruhsat numaralı sahada, şu anda Maden İşleri Genel Müdürlüğü faaliyetini durdurmuştur ve orada kaçak üretim faaliyetleri sürdürülmektedir, bunun altını çiziyorum. Yörenin özel hassasiyetleri nedeniyle o bölümlere de girmek istemiyorum, siz Sayın Vekilim, benden daha iyi biliyorsunuz yani bu kaçak yöntemlerden de ülkenin artık kurtulmasını temenni ediyoruz.

Sayın Vekilimiz Hasan Ören Bey'in sorusuna yönelik olarak da yangının çıkışıyla ilgili şimdi elbette ki bir ön rapor çıktı, bilirkişiler bir şeyler yazdılar, savcılığa verdiler, savcılık oradaki monitoring sistem dediğimiz uzaktan izleme sisteminin bütün verilerini, hard disklerini de almış durumda, bizden sözleşmelere varana kadar bütün bilgileri almış durumda ve bilirkişiler de zaten bu işler çok kısa sürede sonuçlanacak şeyler olmadığı için ek süre istediler ve o süreçler devam ediyor. İlk anda tabii, bilemiyorum yani ocağa serbest bir şekilde ne ölçüde girilebilir çünkü orada yeni bir yangın meydana gelmiş, karbonmonoksitin, karbondioksitin olduğu bir ortamda tüm ocak sahasının dolaşılması istense bile dolaşılması mümkün değil. Sizler gibi ben de aynı bilgilere sahibim, gidip görmedim yer altına. Dolayısıyla, orada dumanın yoğun olduğu yere kadar gidilebilirdi, orada etrafta ne görülüyse ona göre tespitlerin ön raporda yer aldığı ifade ediliyor. Dolayısıyla, ben de şu anda açıkçası "Yangın şundan çıkmış, bundan çıkmış, şu olmuş, işte damarlar yangına yatkın, kıvılcıma var,

şudur, budur.” ancak yorum yapmış olurum. Dolayısıyla, ben özellikle bu yorumlardan kaçınmak istiyorum, net görmemiz lazım. Bir söz vardır: “Duyduklarınızın hiçbirine, gördüklerinizin bir kısmına, yaşadıklarınızın hepsine inanın.” Ben yaşamadım açıkçası şu anda.

HASAN ÖREN (Manisa) – Savcılıktaki dosyada var ön raporla ilgili bilgi, gizli bir şey değil.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, doğrudur.

HASAN ÖREN (Manisa) – Oksijen borularından geçen boruların plastik olduğundan tutun da kullanılan elektrik malzemelerinin kalitesine kadar... Bunlarla ilgili, bu ön raporda birbiriyle bağlantı kurmaya çalışıyorum. Bakanlık olarak bu kadar övdüğünüz yerde bu eksikler gözünüzden mi kaçtı? Buraya girdiniz, güzel güzel iftarlar yapıldı. Yoksa gelen yemeğe mi baktınız yoksa borulara mı baktınız Mustafa Bey?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Şimdi, Sayın Vekilim, Sayın Bakanım! Işıklar ocağına gitmiştik, bu ocağa değil, ben bu ocağı girmedim açık söylemem gerekirse ama Işıklar ocağı henüz daha yeni faaliyete başlamak üzere olan bir ocaktı ve gittiğimiz dönemde de 3,6 kilometrelik bir galeri açıklığına ulaşabilmiş durumdaydı. Dolayısıyla, yeni, sıfır bir ocaktan bahsediyoruz, yer altı madeninden bahsediyoruz ve orada bir iftar programı yapılmıştı.

Şimdi, nasıl söyleyeyim yani gittiğinizde 20 metre karelik kalın, büyük kesitleri olan, bant konveyörleri, her şeyi teçhizatıyla beraber, mekanize bir sistemiyle beraber baktığınızda ülkemizde birçok maden ocağında göremeyeceğiniz şeyler var ve bu şu demek değildir yani bu ocakta kaza olmayacak anlamına da gelmez bu teçhizatların bu şekilde dizayn ediliyor olması. Kaza olan ocakta da belki aynı şekilde yani çünkü bize gelen bilgiler, raporlar böyledir yani çalışılan yerde de bir şey yok yani projesine uygun bir şekilde bir çalışma sürdürülüyor. Bu olay olduktan sonraki hassasiyetlere göre değişik şeyler söylenebilir. Ben görmediğim şeye “Şu şöyleydi, bu böyleydi.” deme durumunda olmak istemiyorum açıkçası. Süreçler devam ediyor.

Orada tabii gerçekten sizin ifade ettiğiniz şekilde tespitler var mıdır, yok mudur, bunlar zaman içerisinde zaten ortaya çıkacak diye düşünüyorum ama bizim iftar için öyle bir programa gittiğimizi... Bunlar motivasyondur. Dolayısıyla, şeyimizi budur. O ocakla ilgili herhangi bir şey yok.

İkinci soru: “İş adamından KDV dâhil kaç TL’ye alıyorsunuz?”

Tabii, burada 4 tane noktadan bahsettiniz.

HASAN ÖREN (Manisa) – Eynez’i soruyorum sadece, Eynez.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Şu anda 50,67 TL artı KDV. KDV hariç alış fiyatımız bu.

HASAN ÖREN (Manisa) – 50,67 TL değil mi?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Evet, alış fiyatımız bu ama takdir edersiniz ki...

HASAN ÖREN (Manisa) – Artı KDV.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Artı KDV.

...siz de iş adamısınız, iş adamının kaç mal ettiğine dair bilgileri bizim almamızın ne gereği var ne de lüzumu var bana göre açıkçası. Neden? Çünkü siz iş adamısınız, sen kaç mal ediyorsun bilirim belki, el yordamıyla tahmin ederim. Neden? Yaklaşık maliyet hesaplıyorum sonuçta, bir işi ihale edebilmek için. 2006 yılında da... Biz size o sözleşmeleri taktim ettiğimizde orada yaklaşık maliyetlerini de göreceksiniz ve onlara göre verilen teklif ortaya çıkacaktır.

HASAN ÖREN (Manisa) – Mustafa Bey, Sayın Genel Müdürüm; 50,67 TL’den aldığınız kömürü siz biraz evvel dediniz ki: “Bunun maliyeti 30 dolardır, 25 ila 30 dolardır yani Soma’da kömürün çıkarılma maliyeti 50 lirayla veya 54 lira ile 64 lira arasında dediniz.” Peki, işveren burada kâr etmez ise işveren kâr etmediği yerde iş güvenliğini nasıl alacak? Yani, siz şimdi “basiretli tüccar” dediniz. Basiretli tüccar demek çalıştırdığı fabrikayı harabe hâline getiren demek değil ki. Siz bunu biliyorsunuz, maliyetini biliyorsunuz. Hadi 1,5 milyon ton üretiyor yılda, kamçıladınız, 2 milyon tona çıktı, 2,5 milyon tona çıktı, çıkmak zorunda. Niye çıkmak zorunda? Çünkü hizmet alımıyla ilgili öylesine bir kâr oranını bırakıyorsunuz ki ortaya, bu kâr oranıyla o işletmenin sahibinin orada iş sağlığı ve iş güvencesine yatırım yapması mümkün değil. Şimdi aslanların önüne atıldı Alp Gürkan, parçalsın, almasaydı, kabul etmeseydi ama hizmet alımıyla bu kadar ucuz alıp da kâr edeceğim diyen müesseseniz -asla şahsınıza değil söylediklerim- niye bu kadar yüksek kârı hiç emek sarf etmeden kasasına atıyor? Eğer atıyor ise; 30 lira, 40 lira, 50 lira -bana göre 60 lira kâr ediyor- kâr ediyor iseniz o zaman bu hizmet alımı usulüyle verdiğiniz bu işletmenin iş güvenliğiyle ilgili tedbirleri almak TKİ’ye düşmez miydi?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Efendim, teşekkür ediyorum.

Şimdi, böyle bir kazanın yaşanıyor olması iş sağlığı güvenliği tedbirlerinin alınmıyor, sıfır anlamı taşımadığını ifade etmek istiyorum. Siz tek şeritli bir yolda da giderseniz kaza olur. Otoban yaptık ama maalesef kazalar bitmiş değil. Yani, bu bir kazadır işin aslı.

Bunların hepsini de iş sağlığı güvenliği tedbirlerinin alınmadığına bağlamanın doğru olmadığını ifade etmek istiyorum bu meslekten gelen bir kişi olarak özellikle, birincisi bu.

İkincisi de: Elbette ki ticaret erbabı kâr edecek, kâr etmediği bir yerde var olmayacak. Hiç kimse kimseyi, zorla, kâr etmediği bir yerde bulundurmaz, barındırmaz.

Ve firma sahibinin -ismini siz telaffuz ettiniz ama ben söylemek istemiyorum- asla aslanların altına atılmasından yana da değilim çünkü bu ülkenin bu tür bilgi birikimi olan, bu tür işlere yatırım yapan iş adamlarına da ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, şapkamızı önümüze koyup doğru tespitler yapılmasından yanayım yani ben asla böyle düşünmüyorum bir Genel Müdür olarak.

HASAN ÖREN (Manisa) – Bu, sorunun cevabı değil ki.

BAŞKAN – Hasan Bey...

HASAN ÖREN (Manisa) – Mustafa Bey, benim net sorularım var, bu sorulara cevap ver. Ben asla tartışmaya girmem sizinle, şahsınızla da ilgili bir sorunun asla olmadı ama buradaki kazanın bir nedeni var. Eğer iş güvenliği -dediğim gibi- alınmamışsa ondan kaynaklanmıştır, alındıysa neden kaynaklandığını istiyorum. “Yani, iş güvenliği burada vardı. Biz gittik Bakanlığa, İşıklar’a da baktık, orada vardı.” Ama bir Eynez İşıklar’ın daha üstünde tutulur. Bütün Soma’da biz de biliriz, herkes bilir, amiral gemisi olarak bilinir Eynez, hem iş güvenliğiyle ilgili hem üretimiyle ilgili. Benim istediğim, size gelen bilgiler varsa bizimle paylaşın. Bu, iş güvenliğinden mi kaynaklandı, yoksa “Cenab-ı Allah’ın takdiri, ilahi böyle olur bu işler, her tarafta olabilir.” midir?

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Efendim, çok teşekkür ediyorum.

Tabii, şunu söylemem lazım: Bize “Şundan dolayı bu iş oldu.” şeklinde net bir ifade gelmemiştir ve bu devam eden bir süreçtir. Sürecin sonunda bu sebebin ne olduğu anlaşılacaktır.

BAŞKAN – Mustafa Bey, teşekkür ederim.

Biz Çalışma Bakanlığını dinleyeceğiz bu konuda.

Şimdi, cevap verdiyseniz diğer Komisyon üyelerimize söz vereceğim.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Tamam, teşekkürler.

BAŞKAN – Yılmaz Tunç...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Genel Müdürüm, açıklamalarınız için teşekkür ediyorum.

Hizmet alımı ile rödovans arasındaki farkı net bir şekilde ortaya koymamız lazım. Kazanın meydana geldiği işletme hizmet alımı mıdır, yoksa rödovans mıdır? Burada asıl işveren, alt işveren hususunda, kazanın meydana geldiği yerde asıl işveren kimdir? Hizmet alımıyla ilgili verilen bir işletmede işin bir bölümü başka alt işverenlere, taşeronlara devredilebilir mi? Rödovans ya da hizmet alımı sözleşmesinde böyle bir kısıtlama var mıdır?

İkinci sorum üretim miktarıyla ilgili. Kazanın meydana geldiği ocakta son bir yılda kişi başına yani işçi başına üretim ne kadardır? Benzer işletmelerle kıyasladığımızda üretim miktarları arasında fark var mıdır?

Üçüncü sorum denetimle ilgili. Şimdi, TKİ’nin denetim kapsamıyla ilgili açıklamalar yaptınız. Evet, projeye uygunluk denetimini Maden İşleri Genel Müdürlüğü yapıyor, işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili denetimleri Çalışma Bakanlığı Teftiş Kurulu yapıyor ancak burada iş, saha, ruhsat sahibi Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumuna ait. Size ait olan, devlete ait olan bir kurumdan bahsediyoruz. Bu kurumun işletmesini yani sahanın işletmesini özel sektöre devrettiniz. Burada bu devirden sonra sizin TKİ olarak bir iç denetiminiz yok mu yani Maden İşleri Genel Müdürlüğü ya da Çalışma Bakanlığının dışında? Çünkü burada meydana gelecek bu tür kazalara ilişkin daha önceden kendi iç denetiminizi... Böyle bir sistem yok mudur?

Dördüncü sorum kurtarma çalışmalarıyla alakalı. Şimdi, biz Soma’ya gittik. Soma’daki işçi kardeşlerimizle görüştük, kazadan kurtulan işçi kardeşlerimizle. Onların içerisinde tahlisiye ekiplerinde çalışanlar da vardı. Tabii, bu tahlisiye ekipleri kaza olduğunda, bir yangın meydana geldiğinde ya da göçük meydana geldiğinde ya kazanın içerisinde, kazaya uğrayan kişiler ya da evlerinde istirahat hâlinde. Yani ayrıca bir kurtarma ekibi, bir itfaiye gibi, arama kurtarma ekibi gibi o hazırda bekleyen bir ekibin orada olmadığı bize söylendi. 10 binden fazla işçinin çalıştığı bir bölgede, maden sahasında bu tür kazalara yönelik orada hazır kurtarma ekiplerinin konuşlandırılması, sadece kurtarmaya yönelik eğitilmesi ve orada hazır bulundurulması gerekmez mi? Buna ilişkin redevans ya da hizmet alımı sözleşmelerinde bir zorunluluk yok mudur?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

İkinci söz Sakine Hanım'a ait.

Sakine Hanım, buyurun.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben Sayın Genel Müdürümüzün konuşmalarında, Park AŞ'ye 2006 yılında verildiğini, 2009 yılında da “Ben bu işi yapamayacağım.” ya da bir mazeret göstererek -göstermiş olduğu mazeret de kurumda var mı, onu da öğrenmek istiyorum ama- bir başka şirket olan Soma AŞ'ye verildiğiyle ilgili bir soru yönelmek istiyorum. Burada, biz o gün kazanın olduğunda kaza alanına gittiğimizde Bakanımızın da bize açıkladığı bilgilerle işte, bir başka firma bunu işletemeyeceğini söyledi ve sevdiğimiz, saydığımız, değer verdiğimiz bir şirket olan bu şirkete verildiğiyle ilgili sözler etti ve bu firmanın kriterleri böyle bir kriterle mi verildi daha sonraki aşamada? Bu firmaya verilirken, firmanın birtakım açıklamaları da var, basında da yer aldı. “TKİ'nin maliyeti 140 dolar ama biz bunu işte, 24 dolara -herhâlde 25-30 arasındaki dolara- mal edeceğiz.” niteliğinde açıklamaları var. Bu açıklamalar değerlendirildiğinde yani 140 ile 25 dolar arasındaki farkın, bu uçurumun kurum tarafından sorgulanması gerektiğini düşünüyorum ben. Yani bu maliyetin bu kadar düşmesinin, nereden bu maliyeti düşüreceğinizin bir sorgulanması gerektiğini, kurumun böyle bir sorgulama yapıp yapmadığını merak ediyorum. Yani her ihale verildiğinde bu ihaleyi götürebilecek mi bu şirket diye birtakım düşünceler oluşur ve ihaleyi götürebilecekse, birtakım kriterlere göre götürebilecekse o iş verilir. Bu aradaki bu kadar farkın bir değerlendirmesini kurum olarak yaptınız mı yapmadınız mı? Nereden bu derece düşürebileceğinizi şirkete sordunuz mu, bunu merak ediyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sakine Hanım.

Mustafa Bey, buyurun.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Çok teşekkürler.

Öncelikle Sayın Vekilimiz Yılmaz Tunç Bey'in sorularını cevaplamak istiyorum.

“Hizmet alımı, redevans farkı ortaya koyalım.” denildi. Ben zannediyorum, redevans ve hizmet alımını daha önceki konuşmalarında ifade ettiğimi düşünüyorum. Bu ihale özünde hizmet alım ihalesidir, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında yapılmış bir hizmet alım ihalesidir. Burada kaza meydana geldiği 13 Mayıs tarihinden bir gün sonra -yanılmıyorsam ya da kazanın olduğu gün değil de doğru, bir gün sonra- gelindi ve 17 Mayıs tarihi itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu müfettişlerimizin bir tutanağı oldu, özellikle o tutanağı gördüğüm için söylüyorum. Burada, asıl işverendir, kendisine ait bir iş yeri sicil numarası da vardır, ruhsatı her ne kadar TKİ'ye ait olsa bile asıl işveren statüsündedir. Hatta orada yazılan tutanakta, Çalışma Bakanlığı müfettişlerinin yazdığı tutanakta “3 kadın, 2.937 erkek işçiden oluşan toplam 2.940 asıl işveren işçisi” diye ifade ediyor maddesinin bir tanesinde ve dolayısıyla burasıyla alakalı bir alt işveren-üst işveren ilişkisi noktasında bir muvazaa tespiti de söz konusu değildir, mahkemeye de intikal etmiş böyle bir muvazaa söz konusu değildir.

İkinci sorumuz: Kişi başı üretim miktarı nedir? Ben ortalama şunu söyleyebilirim: Bu ihalenin temelinde 1,5 milyon ton asgari yılda üretim yapılmasına göre ihale edilmiştir. 2,5-3 milyon tonlara kadar çıkabilmiştir. Dolayısıyla 3 bin işçiyle orantıladığımızda aşağı yukarı 3 ton civarındadır. Zaten 2-2,5 tonun üzerine çıkmadığı noktada da kârlılık söz konusu değil bugünkü şartlarda yer altı madenciliğinde.

Üçüncüsü denetimle alakalı sorumuzdu. “TKİ'nin kendi denetimi yok mu?” denildi. Birincisi: Bu sözleşmelerden sizlere birer kopya vereceğim ve o sözleşmede TKİ'nin yükümlülükleri neler, o ibareler orada yer almakta. Onun ötesinde de TKİ'nin kontrol birimleri vardır oradaki her sahaya alakalı. O bölgeye gidenler görmüştür, kriz merkezinin olduğu o üç katlı binanın en üst katı, 3'üncü katı Türkiye Kömür İşletmelerinin müessesinin kontrol birimindeki arkadaşların bulunduğu yerdir, ocağın başında. Onların da zaten görev alanları, görev tanımları, yükümlülükleri sözleşmede belirtilmiştir, onlar size geldiğinde orada net olarak görülebilecektir.

Dördüncü sorumuz kurtarma çalışmaları, tahlisiye ekipleriyle alakalı olan soru da... Ben tabii, sekiz yıl iş sağlığı güvenliği başmühendisliği yaptım, çalıştım ve oradaki bilgileriime dayalı olarak söylüyorum. Bu yeni çıkan 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'nda belirtilmiştir, yönetmeliklerinde şekli çizilmiştir. Yer altı madenlerinin olduğu yerlerde yanılmıyorsam -o bilgileriime dayalı söylüyorum, eksiğimiz varsa onu da bilahare bakar, doğrusunu görürüz- “Yer altında çalışan işçilerin yüzde 3'ü oranında kurtarma ekibi yetiştirilir.” denir. Dolayısıyla bu eğer özel sektör de olsanız, kamu da olsanız yer altında çalıştırdığınız işçilerin yüzde 3'ü oranında “tahlisiye” dediğimiz kurtarma ekibinde elemanınız olur ve bunları da mümkün olduğunca bir kurtarma ekibi minimum 6 kişiden oluşur, bunun altına düşmeyecek şekilde vardiyalara göre de bu belgeleri olan arkadaşların dağıtılması gerekiyor. Ayrıca bir kenarda bekletilen

bir ekip hiçbir yerde zaten yoktur ama merkezleri olur, tahlisiye merkezleri. Gene o bilgilerime dayalı olarak söylüyorum; 50 kilometre yarıçapındaki bir alan içerisinde bir tane tahlisiye merkezinin olmasını kanun yeterli görür. Kanun yeterli görür diyorum ama fiiliyatta yeterli midir, değil midir; zaten bu Komisyonumuzun amacı oturup bunları tespit etmektir, inşallah el birliğiyle. Bizim de belki ileriye yönelik olarak birtakım önerilerimiz olacak âcizane sizlere.

Sayın Vekilim Sakine Öz Hanımefendi'nin sorusu da 2006 yılında Park, 2009 yılında mazeret göstererek Soma AŞ'ye verildiğiyle ilgili. Şimdi, tabii, burada 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu kapsamında, oradaki kriterler ve müsaade edilebilir ölçüler çerçevesinde bu devirler mümkün olabiliyor ve o kriterlere uygun olduğu tespit edilmiş ve kendilerine verilmiş. O sözleşmelerde de devretmek isteyen firmanın mazeretleri de belirtiliyor o dilekçesinde, devralan da biliyor. Onları da ben sizlere takdim edeceğim.

Bir diğeri 140 dolar ve 25 dolar... Elbette ki bunları TKİ sürekli yapıyor, sadece Soma özelinde değil, genel olarak yapıyor. İşte biraz önce ben Zonguldak örneğini verdim.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Ama çok fark var Sayın Müdürüm yani aradaki fark çok uçurum.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Doğrudur.

Bu şöyle: 140 dolar değil de 140 TL'dir o dönemde yani o "dolar" ifadesi belki yanlış olmuş olabilir. 140 TL, 25 dolar, 50 lira. Yani bu şöyle: Doğrudur bu rakamlar, bu rakamlarda bir yanlışlık yoktur ama kesinlikle şu yanlış anlaşılmasın, bir taraflardan çalarak çırparak ya da ne bileyim, değişik şeylerden dolayı olduğunu değil, bunları...

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Orada işçilerin daha fazla çalışmasına yönelik bir durum oldu ve bu kazamızın asıl sebebi gibi.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani bir şey söyleyemiyorum o noktada ama bir defa, özel sektör işçiden azami verim alma kriterine göre çalıştırır ve 4857 sayılı İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, bunlar çerçevesinde yapılan işlemlerdir diye düşünüyorum ve teşhizatının da mutlaka etkisini yadırgamamak lazım. Tam mekanize, yarı mekanize çalışmakla klasik şartlarda çalışmak arasında da mutlaka farklılıklar vardır.

Teşekkür ediyorum.

SAKİNE ÖZ (Manisa) – Yani siz "Olabilir." diye düşündünüz o dönemde kurum olarak bu ihalenin verilme şeklini ya da fiyatı.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Efendim, şimdi şöyle söyleyelim: Biz, kamu olmamız münasebetiyle birtakım mevzuatlar çerçevesinde işlerimizi yapmak durumundayız. Bize 4737 sayılı Kamu İhale Kanunu ya da işte kendi özel hukuk sistemimize göre redevans yöntemleri uygulanabilir hâle gelmiş. O, 80'li yıllardan bu yana da uygulanan bir yöntemdir ama "Bu yöntemler kamu kurumlarının ihtiyacına yüzde yüz cevap veriyor mu?" dersiniz, onu ayrı bir mantıkta, ben bazı önerilerimi de sizlere iletmek isterim. Çünkü konuşmamın başında da söyledim, 4734 sayılı ihale mevzuatı olmazdan önce TKİ'nin kendi kriterleri vardı, yeterlilik kriterleri, mali kriterler. Bu kriterlere göre birtakım ihalelerini yapıyordu. Fiyat kriterlerini ikincil planda düşünen modeller de vardı. Bunları tartışmamız gerekir diye düşünüyorum ileride ama şu anki bize sunulan sistem bu, o çerçevede biz bunu yapmak durumundayız.

Teşekkürler.

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Genel Müdür.

En son üyemiz Selçuk Özdağ, buyurun.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Sayın Genel Müdürüm, hoş geldiniz. Teşekkür ederim verdiğiniz bu bilgiler için.

İşçi kardeşlerimizi Komisyon olarak dinlemeye gittiğimizde Soma'ya, orada bir işçi kardeşimiz Işıklar ve Atabacası adlı firmaların veya kömür ocaklarının ihalesiz verildiği iddiasında bulundu. Ben, zatınızı telefonla aradım, size ulaştım, siz bana orada genel müdür yardımcınızın olduğunu söylediniz. Genel müdür yardımcınızın, bu soru sorulduğu zaman, kurumunuz itham altına alındığında, en azından Komisyon Başkanına bir bilgi vermesi gerekirdi. Komisyon Başkanına bilgi vermediği gibi, ben sizi aradım, siz bana döndünüz, genel müdür yardımcınızın bilgi vereceğini, ayrıca pazartesi günü de bana bilgi vereceğinizi söylediniz. Ben unuttum, bana bilgi vermediniz. Niçin bilgi vermediniz? Acaba şimdi Komisyona çok fazla evrak göndereceğinizi söylüyorsunuz, taahhütte bulunuyorsunuz, şunları size göndereceğim, ihale evraklarını göndereceğim... Bunları da unutacak mısınız? Birinci sorum bu.

İkincisi, hakikaten Işıklar ve Atabacası adlı firmalar veya kömür ocakları ihalesiz mi verildi, ne şekilde verildi?

Üçüncü soru olarak, 26 milyon ton civarında bir kömür ithal edildiğini söylüyorsunuz, 106 milyon ton kömür kullandığımızı, 80 milyon tonunun da Türkiye'de kullanıldığını, Türkiye'de üretildiğini ve kullanıldığını. Bu 26 milyon ton kömür teknolojik imkânsızlıklar nedeniyle mi -bizim rezervimizin olduğunu söylediniz, oldukça fazla rezervlerimizin, yeni bulunan rezervlerimizin,

Konya'da veya başka yerlerde söylediniz- ve dışarıya mahkûmuz veyahut da o kömürlerin özelliği nedeniyle mi veyahut da talep yok mu, bu noktada, kömür rezervlerimizi çıkartma noktasında özel sektörün talebi yok mu, devletin de imkânları yok mu?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN- O zaman, en son, Erkan Bey, sizinle de kapatalım lütfen.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Selçuk Bey'in sorusuyla da bağlantılı...

BAŞKAN – Onu tamamlamak üzere, evet.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Evet, o bakımdan söz aldım.

Hemen o kısa sorumu sormadan evvel de Sayın Genel Müdürün bize göndereceği resmî dokümanlar, raporlar, faaliyet raporu ve brifingleri...

BAŞKAN – Şöyle bir şey söyleyeyim: Biz 13'ünde yani 13/6/2014'te bir yazı yazmışız, bu mevzuatı istemişiz, sözleşmeli ve redevanslı, yönetimle ilgili, Soma'yla ilgili yapılan sözleşmenin bir örneğini istemişiz, denetim raporlarını istemişiz, özellikle kazadan sonraki ve yer altı madenleriyle ilgili denetim standartları, usul ve yönetmeliği gösteren bir rehberi istemişiz. Yani özetini okuyorum, yazımız uzun da. Bunlara henüz bir cevap gelmemiş. Erkan Bey'in...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – İstemiş miydik sözleşmeyi?

BAŞKAN – Şöyle: Özel sektöre kömür işletme imtiyazı verilmesine dayanak teşkil eden mevzuat, Soma Kömür İşletmeleri AŞ'yle yaptığı kömür işletme sözleşmesinin bir örneği, Soma Kömür AŞ'ye bağlı kömür ocaklarında sözleşme tarihinden sonra gerçekleştirilen denetim raporlarının bir örneği, yer altı kömür madenleriyle ilgili denetim standartlarının usul ve esaslarını gösteren mevzuat ve uygulama rehberi. Eğer bunun dışında ilave bir şey daha varsa... Şimdi Genel Müdüre de bunu verelim, tekrar bir hatırlatalım, bunlar bize gelsin.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Şimdi Selçuk Bey'in dediği "Işıklar ve Atabacası ihalesiz mi verildi?" sorusu önemli çünkü yaygın öyle bir kanaat var; doğru mu değil mi bilmiyoruz, bir.

İkincisi, ilave sahalara veriliyor bu maden firmalarına, İmbat'a, işte Soma Kömürleri AŞ'ye belli... Bunların verilme şartları nedir yani bunlar için hangi süreçler yapılıyor, ihale yapılıyor mu, bu ilave sahalara nasıl veriliyor, bunların süreçleri nedir, onu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Erkan Bey.

Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Teşekkür ediyorum.

Öncelikle bir özürle başlamak istiyorum çünkü bunun için: Tabii, bu olaydan sonra sizlerde de bir yoğunluk olduğu gibi, takdir edersiniz ki ben zaman zaman –espri, tırnak içinde söylüyorum- keşke klonlanabilsem diyorum. Yani ben buraya gelirken aşağıda da bir kanun görüşmeleri var ve oradan da yoğun telefonlarımla beni arıyorlar ki "İlla gel, şurada yardımcı ol." şeklinde.

Şimdi, kamuda bunlar bir mazeret değil mutlaka ama birimleriniz var, çalışıyorsunuz, tek kişinin etrafında bunların toplanmaması gerekiyor fakat yine bir benzetme gibi olacak, siz istediğiniz kadar BMW motoru olunuz, bazen üstünüzde Hacı Murat kaportaları, altınızda iki tane Çin lastiğiyle rallide koşturmak durumunda kalabiliyorsunuz. Dolayısıyla bu aşırı yoğunluktan dolayı da arkadaşlarımızın her birisinin kendine has... Bunu bir mazeret olarak ne olur algılamayın, ben özür dileyerek başlıyorum, özellikle Sayın Vekilimiz Selçuk Bey için ama talimatı verdiğimi iyi ve net biliyorum. "Şu yapmadı, bu yapmadı." diyecek de durumda değilim, sorumluluk tamamen bana aittir ve özür diliyorum geçikmeli de olsa. Tabii, akabinde de bize dün veya ondan önceki gün Komisyon Başkanımız da...

BAŞKAN – Mustafa Bey, oraya bir katkıda bulanayım. Sağ olsun Mustafa Özdingiş bizimle geldi, Genel Müdür Yardımcısı. Biraz da herhâlde oradaki atmosferin etkisiyle biz de kendisinden rica ettik biraz "Bizimle çok iç içe gözükmek, biz kurumunuza da yemeğe gelmek istemiyoruz." diye. Onun belki etkisi de olabilir.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – O da olabilir. Artı şunu da söyleyeyim o zaman madem isim zikredildi: Bir haftadır arkadaşımızın babası kalp krizi geçirdi ve kreatinin değerleri yüksek olduğu için ameliyat da olamıyor, onunla ilgileniyor şu anda. Tabii, yapılan görev dağılımlarında herkesin bir görevi oluyor. Dolayısıyla o zincirin en önemli halkalarından bir tanesiydi arkadaşımız. Öyle de bir aksaklık yaşanmış olabilir. Bir iletişim kazası olarak görüp affınıza sığınmak istiyorum bununla alakalı ve dönünce de inşallah en kısa süre içerisinde bu hususları hemen bir an önce hazırlayıp göndereceğiz.

BAŞKAN – Geçmiş olsun.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – “Işıklar ve Atabacı’ sına ihalesiz mi verildi?” denildi. Biraz önce konuşmamın başında da ifade ettiğim gibi, bu tür sözleşmeler redevans, rüçhan haklı, redevans sözleşmesi niteliğindedir. 2004 yılında yapılan bir sözleşme zinciridir ve burada 2016 ve 2018 yıllarında süreleri bitecek olan sözleşmelerdir. Kendi sahalarını bize vermeleri neticesinde sürenin sabit olup üretim modunun o süre zarfında kalmak kaydıyla devam edebilmesine dayalı bir özel hukuk hükümleri çerçevesinde yapılan sözleşmeler zinciridir. Biz o sözleşmeleri de sizlere zaten takdim edeceğiz.

Herhangi bir ihalesiz verilme söz konusu değildir. Öyle bir şey olsa yani herkese vermemiz gerekir belki, gelenlere vermemiz lazım, böyle bir ayrıcalık söz konusu değildir.

SAKİNE ÖZ (Manisa) - Bakanın yakın arkadaşı...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Yani o konuyu şöyle ifade edeyim: Yani Sayın Bakanımızın kişiliğini benden iyi biliyorsunuz. Ben bir şey söylemek istemiyorum. Böyle bir yakınlıktan söz etmeyi açıkçası bir insan olarak çok şey bulurum çünkü öyle bir şey söz konusu değil. Yakın arkadaş da olunabilir, kaldı ki böyle bir şey olmadığını vurgularım ama olsa bile bu hukuksuzluğu beraberinde getirmeyecektir diye düşünüyorum. Hiç de böyle bir şey olmaz. Bu konuda da ben bir genel müdür olarak sizi temin ederim kendi adıma.

Üçüncüsü: 26 milyon ton ithal kömür... Tabii, bu 26 milyon ton kömürün tamamı taşkömürü niteliğindedir, yüzde 90’ dan fazlası ve yüksek kalorilidir. Zonguldak Havzası’nda bu üretilir 1,3 milyon ton, 900 bin ton da oradaki redevansçılar üretebilirler 2,3 milyon. Halbuki ülkemizin ağır sanayi sektörünün özellikle demir-çelik sektörünün 6-7 milyon tonun üzerinde yılda bu kalitede kömüre ihtiyacı vardır. Onun ötesinde çimento sektörünün 4-4,5 milyon ton bu tür kömüre ihtiyacı vardır. Buna benzer birtakım sanayi sektörlerinin yine hakeza aynı şekildedir. Bir de ısınmadan kaynaklanan, Hava Kirliliği Kontrol Yönetmeliği çerçevesinde ülkemizde hâlen daha 13,5-14 milyon ton ısınma nitelikte de kömür kullanılmaktadır. Bunun 8,5 milyon tonluk kısmı hâlen daha ithal kömürden karşılanır. Bu da çevre kriterleri sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Ülkemiz rezervleri, zaten MTA’ daki arkadaşımızın da sunduğu üzere daha çok elektrik üretim tesislerinde kullanılabilecek özelliği vardır çoğunlukla. Rezerv kalitesini de dağıttığında yüksek kaliteli kömürün toplam rezervin içerisinde yüzde 3 ile 4 arasında olduğunu görmüştük biraz önceki sunumlarda da.

Erkan Bey’in sorusuyla ilgili de -deminkiyle birleşti bu- ilave sahaların verilmesi... Bağımsız sahalar değildir bunlar, aynı ruhsat alanı içerisinde. Mücavir sınırlarda olanların koordinat değişikliği, oradaki rezerv tamamlandığı zaman ilave bir koordinat değişikliğiyle sözleşmenin süresi kapsamında kalmak kaydıyla 2016 yılı geldiğinde, hangisinin bilmiyorum şu anda İmbat ve Soma AŞ’ yle yapılan, 2016’ da birinin süresi dolacaktır bir diğeriinki de 2018’ de dolacaktır çünkü kurgulanma süreleri birbirinden farklıdır ve 2004 yılında yapılmıştır.

Ayrıca farklı bir bilgi daha vermek isterim komisyonumuza. Yılıni tam hatırlamıyorum ama bu konular geçmiş dönemlerde de -sanıyorum 2006, 2007’ de gündeme gelmiş olabilir- yine şikâyetle konu olmuştu bu tür uygulamalarımız ve bu uygulamalar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı müfettişlerince, ayrıca Başbakanlık Teftiş Kurulunca ve Sayın Başbakanımızın da imzasıyla “Bir de buna savcılık baksın.” diye Cumhuriyet Savcılığına gönderildi bu konular ve savcılık tarafından da incelenerek takipsizlik kararıyla sonuçlanan uygulamalarımızdır. Zaman zaman da Şırnak kökenli de bu tür şikâyetler gelmiştir, aynı şekilde Ankara Cumhuriyet Savcılığıınca bunlar incelenmiştir. Uzun süreler de almıştır bazen teknik ve özellikli konu olması münasebetiyle. Sonucu takipsizlikle sonuçlanmıştır.

Yine benzer şekilde hazine kontrolörü bir arkadaşımızın yaptığı şikâyetler de aynı şekilde Ankara Cumhuriyet Savcılığıınca takipsizlikle sonuçlanmış, Sincan Ağır Cezaya itirazda bulunulmuş, orada da kesin olarak reddedilmiştir. Dolayısıyla arzu edilirse onların dokümanlarından da temin edip verebilirim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Erkan Bey’in son bir şeyi var.

Medis de bu ara kapanmış, iki kere üst üste çoğunluk sağlanamadığı için.

Erkan Bey’ den de en son şeyi alalım, biz de sonlandıralım.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bağlantılı olduğu için, son bir şey.

Teşekkür ediyorum bu ilave sahaların nasıl verildiği konusundaki bilgiye.

Yine bununla bağlantılı olarak, bu ilave sahalara verilirken Sayın Başkanım, Sayın Başbakanlığın 15 Haziran 2012 tarihli bir Başbakanlık Genelgesi var. Bu genelgeye göre de devlete ait bütün taşınmazlarla ilgili -buna madenler de, maden sahalarının da dâhil olduğunu biliyorum- her türlü satış, devir, tahsis, kira, irtifak hakkı tesisi gibi işlemlerin Başbakanlık iznine tabi olduğunu amir bir genelge. Acaba bu ilave sahalara verilirken bu Başbakanlık Genelgesi uyarınca Başbakanlıktan izin alınıyor mu? Benim sorum bu.

BAŞKAN - Mustafa Bey, toparlarsanız...

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Teşekkür ediyorum.

Hemen toparlıyorum. Bu yeni bir uygulama olmaması nedeniyle işletilen, faaliyette olan, yürütülen bir işletme, ne taraf değişikliği var ne de herhangi bir devir söz konusudur. Dolayısıyla, böyle bir izin burada gerekmiyor.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Ama ilk defa olursa izin gerekir o zaman.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ – Ama sıfırdan birisine bir devir yapılacaksa, bir işlem yapılacaksa genelge çerçevesinde hangileri kapsamı içine giriyorsa o çerçevede onlar yapılacak.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Sayın Başbakana sunulmadan önce yine aynı işlemler devam ediyor, aşağıdaki işlemler devam ediyor. İhale işlemleri, mevzuatlar, yönetmelikler, kanunlar yine aynı şekilde devam ediyor değil mi kurumlarda? Yoksa Sayın Başbakana direkt olarak çıkmıyor, Sayın Başbakan “İstediğime veririm.” de demiyor herhalde. En son merci tabii ki bir makam, bir izin mercisi olacak.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ - Şimdi efendim, şöyle söylemem lazım: Ben KİT'im TKİ olarak. Benim ruhsatlarım bende kaldığı sürece ben herhangi bir üretirme, işletme faaliyeti yapabilmem için Başbakanlık genelgesi çerçevesinde bir izin almıyorum. Dolayısıyla bu ihaleyi yapılabiliyorum. Eğer ben elimdeki var olan ruhsatıyla birlikte birisine devretmek istiyor isem o zaman Başbakanlık genelgesine tabidir veya bir yeri kiraya veriyorsam, benim bir binam var, o binayı birisine kiraya vereceksem, o kapsama alanına giriyor, bunlar girmiyor.

BAŞKAN – Tamam çok teşekkür ediyorum.

Komisyon üyesi arkadaşlarımıza sorularından ve katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. İki üç gündür yoğun bir çalışma içerisindeyiz. Komisyonumuz hakikaten üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışıyor. Genel Müdürümüze de vermiş olduğu bilgilerden dolayı kendisine ve çalışma arkadaşlarına çok teşekkür ediyorum. Zaman içerisinde, belki ekim ayı içerisinde, kasımda tekrar çağırıp dinlenme durumu olabilir. O zaman da bir araya geleceğiz Sayın Genel Müdürüm.

Çok teşekkürler, iyi tatiller sizlere, görüşmek üzere.

TKİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA AKTAŞ - Ben de çok teşekkür ediyorum şahsınızda tüm komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarımıza. Her zaman bilgi birikimimizi sizlerle paylaşma gayreti içerisinde olacağız ülkemiz adına doğru şeylerin yapılabilmesi için.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 17.28